

Tržnica kao poticaj urbanoj revitalizaciji

Stipanov, Martina

Master's thesis / Diplomski rad

2014

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

University of Split, Faculty of Civil Engineering, Architecture and Geodesy / Sveučilište u Splitu, Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:123:265350>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-13**

Repository / Repozitorij:

[FCEAG Repository - Repository of the Faculty of Civil Engineering, Architecture and Geodesy, University of Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

FAKULTET GRAĐEVINARSTVA, ARHITEKTURE I GEODEZIJE

MARTINA STIPANOV

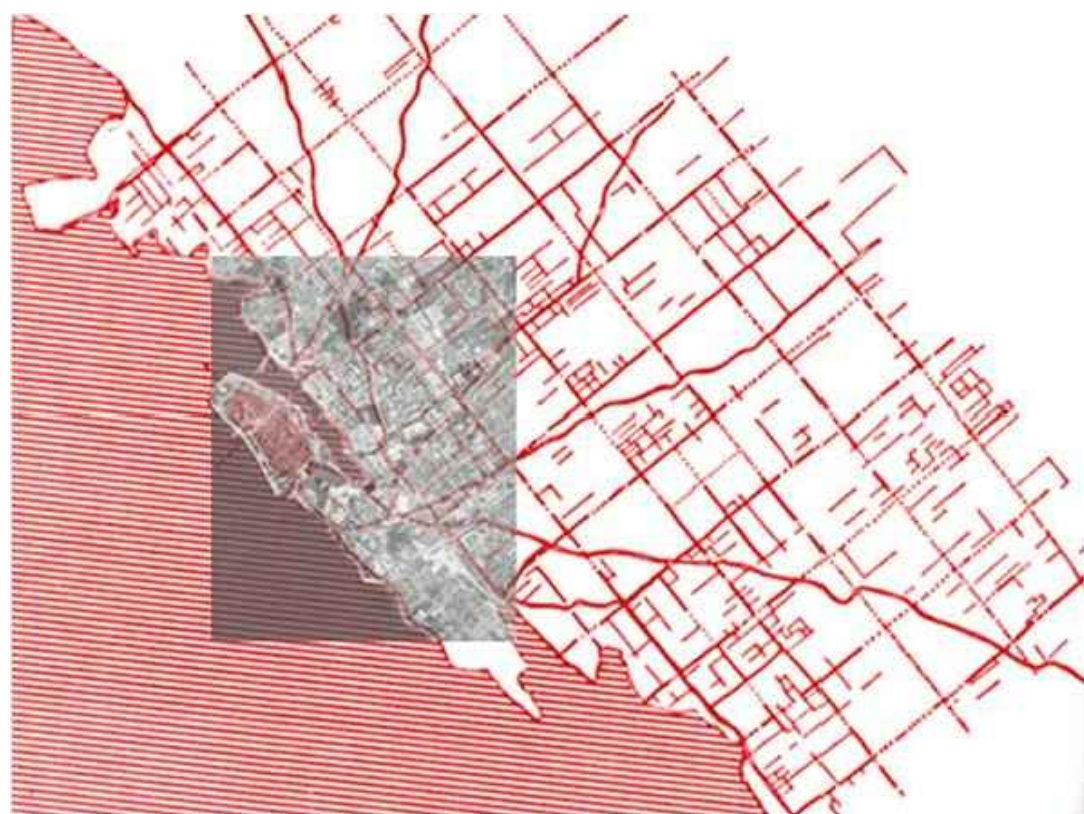
POVIJESNO - PROSTORNA ANALIZA POVIJESNE JEZGRE GRADA
ZADRA I KOMPLEKSA STARE BOLNICE

AK. GOD. 2013./2014.

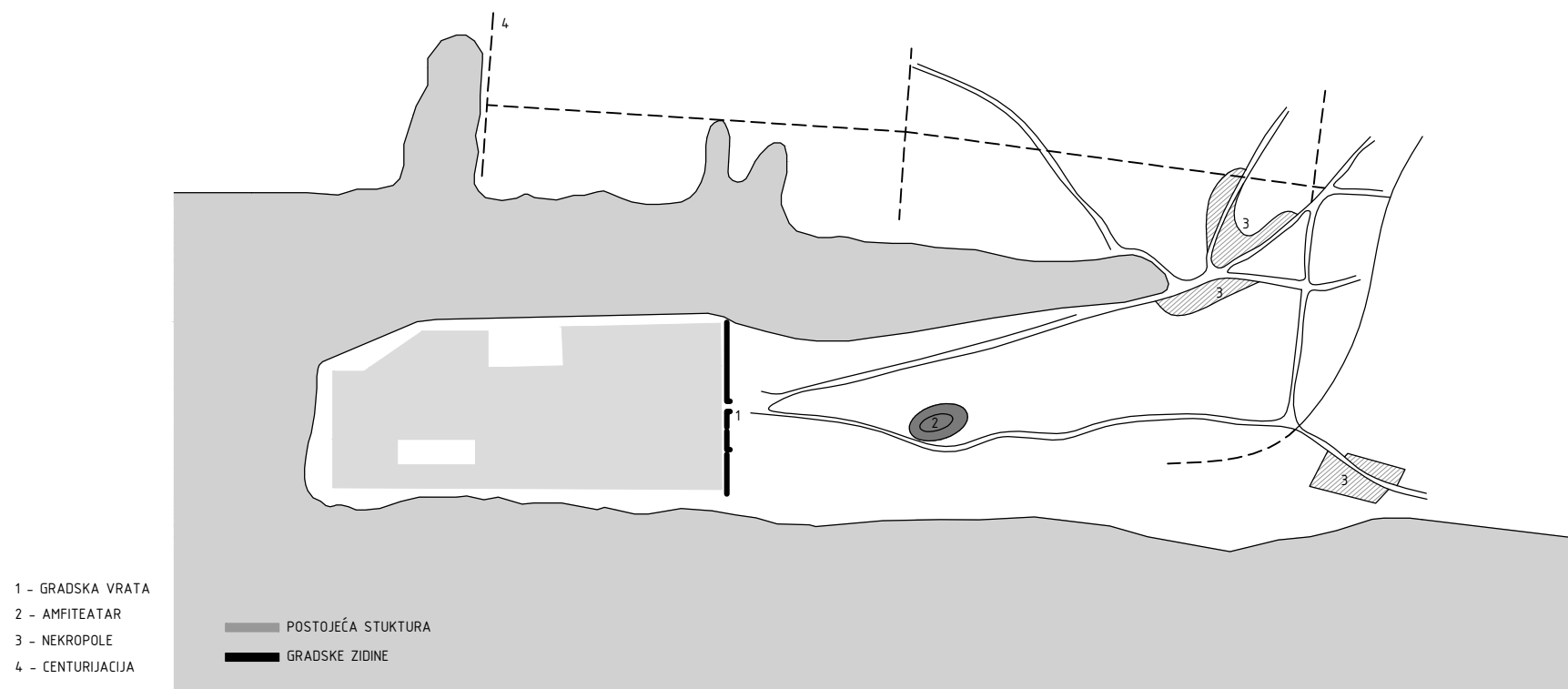
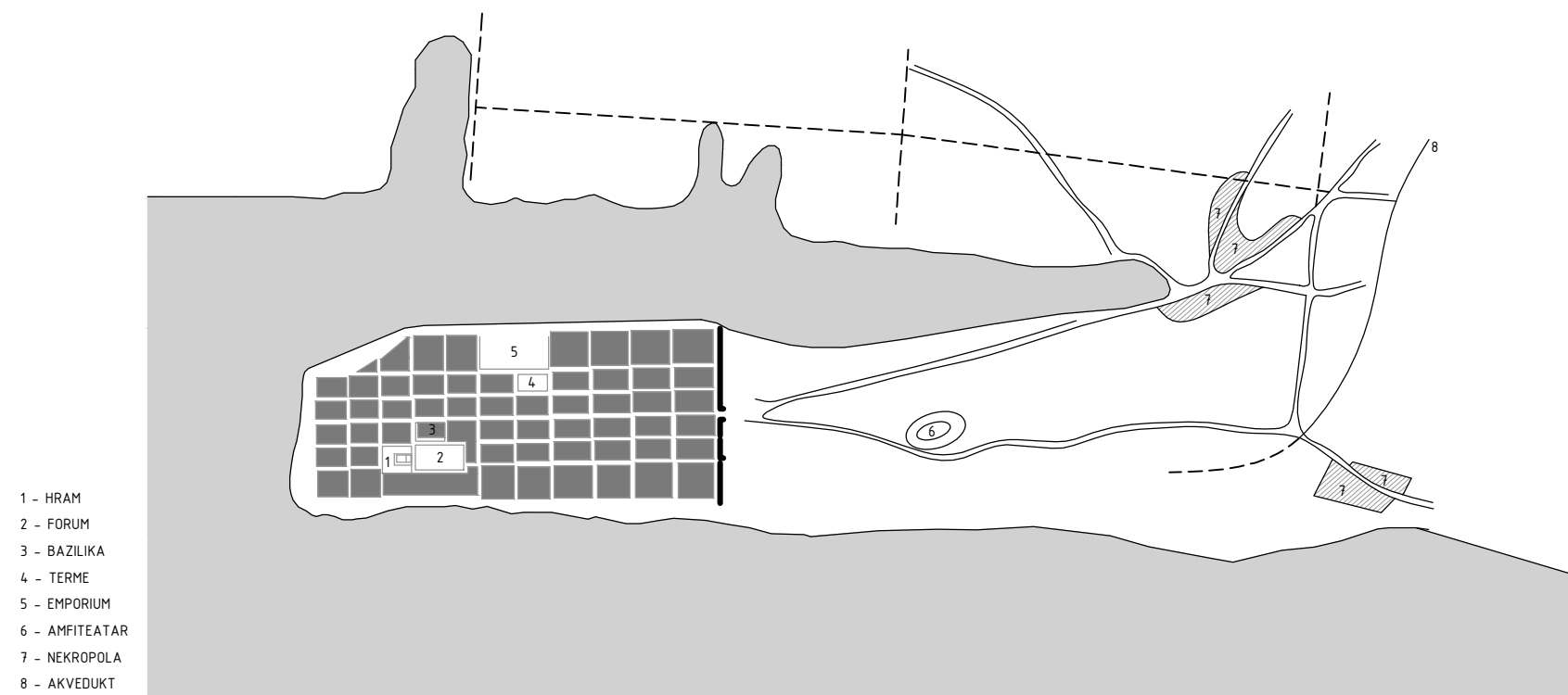
KOMENTOR: dr.sc. KATJA MARASOVIĆ, dipl. ing. arh

SADRŽAJ

1. VREMENSKA CRTA – OPĆENITO	1
2. POVIJESNO PROSTORNI RAZVOJ STARE JEZGRE ZADRA	
2.1. Razvoj – antika	2
2.2. Razvoj – srednji vijek	4
2.3. Razvoj – 18. stoljeće	6
2.4. Razvoj – 19. stoljeće	8
2.5. Razvoj – 20. stoljeće	9
3. REGULACIJA POVIJESNE JEZGRE IZ 1955. GODINE	11
4. KOMPLEKS STARE BOLNICE	12
4.1. Konzervatorska analiza	13
4.2. Povijesno prostorna analiza mikrolokacije	15
5. LITERATURA	16

167.	S T A R I	9. st. pr. Kr. prvi materijalni dokazi o liburnskom naselju 4. st. pr. Kr. Liburnsko naselje, cijela površina današnje povijesne jezgre 2. pol. 1. st. pr. Kr. Jadera - rimska kolonija 7. st. upravno i kulturno središte bizantske Dalmacije 812. mir u Aachenu - grad pod bizantskom upravom 11. st. hrvatski vladari
476.	V I J E K	1102. hrvatsko-ugarski kralj Koloman - Pacta Conventa 1116. - 1181. Mlečani zavladaše gradom 1202. križarski pohod na Zadar 1242. - 1247. } Mletačka republika 1311. } 1345. }
1000.	S R E D N J I	1357. pobuna protiv Mletačke Republike, vojska hrvatsko ugarskog kralja Ludovika 1358. Zadarski mir (mirovni ugovor), Mlečani se odriču svojih posjeda u Dalmaciji 1409. Mletačka Republika kupuje Zadar od Ladislava za 100 000 dukata 1797. - 1806. uspostavljena austrijska vlast 1806. - 1812. uspostavljena francuska vlast
1116.	V I J E K	1813. ponovno uspostavljena austrijska vlast 1868. grad razvojačen, status glavnog grada provincije Dalmacije 1920. talijanska enklava na istočnoj obali Jadrana
1492.	V N O J E	1944. savezničko bombardiranje (uništeno preko 60% stare jezgre grada) 1944. grad pripojen matičnoj Hrvatskoj u okviru NDH 1945. - 1991. SR Hrvatska, Jugoslavija
1797. 1806.	V I K	1991. - 1955. Domovinski rat (snažno granatiranje)
1920. 1944.		

ANTIKA

Najstariji povijesni sloj Zadra je onaj antički, rimski.

Ulice su se sijekle pod pravim kutom i zatvarale insule. Sa zapadne strane sjecišta glavnih ulica decumanusa i carda nalazio se forum okružen trijemovima, a sa sjeverozapadne strane foruma dizao se hram. Na sjeveroistočnom dijelu grada bio je emporij, a u susjednoj insuli monumentalne terme. O postojanju amfiteatra svjedoče zapisi iz 17. stoljeća, kad su ostaci te monumentalne građevine bili uništeni kod izgradnje utvrda. Luka je u ono doba bila mnogo dublja; more je dopiralo do današnjeg raskrižja "Relja". Na tom mjestu sastajale su se ceste koje su vodile iz Aenone (Nin), Clambatae (Cvijina gradina kraj Obrovca), Asserije (Podgrađe kod Benkovca), te primorskih gradova. Uz te ceste nalazile su se nekropole, a uz njih je išao i akvedukt, koji je dovođio vodu iz izvora kod Vranskog jezera. Na gradskoj periferiji vide se i linije centurijacije, koja je bila provedena i u zadarskom ageru.

ZIDINE

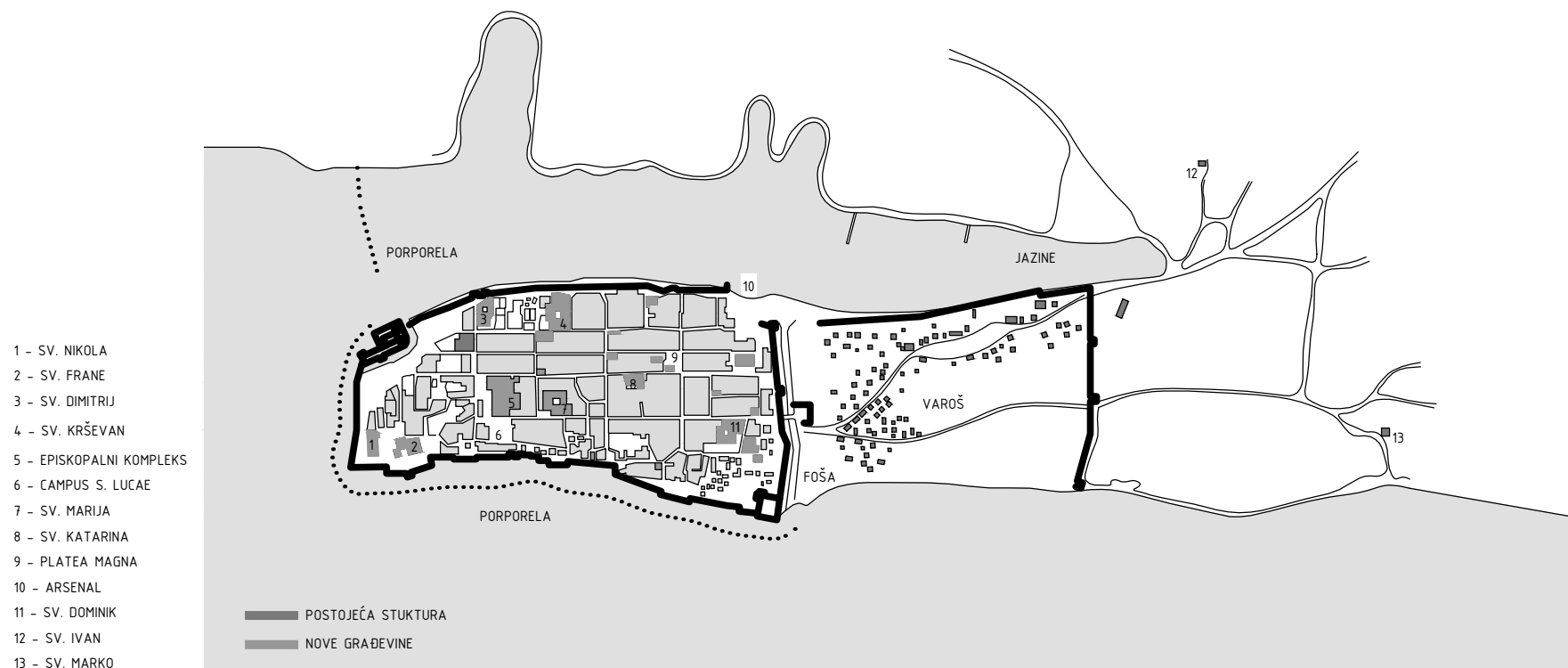
S jugoistočne strane prema kopnu, grad je bio utvrđen obrambenim zidom od velikih priklesanih kamenih blokova. Na sredini tog zida, u osi glavnog decumanusa, postojala su monumentalna vrata, sagrađena u obliku triumfalnog luka s tri otvora i osigurana s dvije osmerokutne kule.

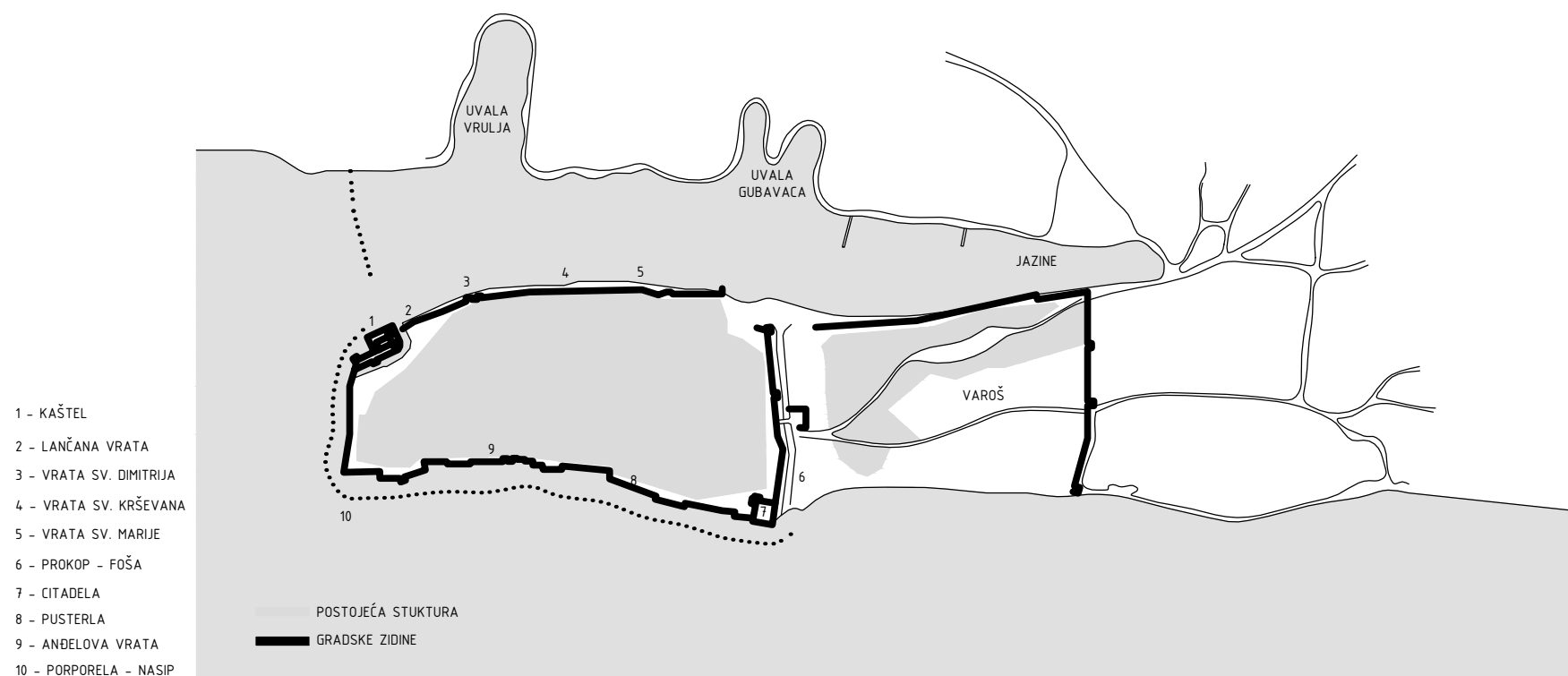
Za proučavanje razvoja zadarskog urbanizma značajne su maketa Zadra izrađena nešto prije 1570. godine, te drvorez M.Pagana koji nastaje oko 1550. godine.

----- Velika drvena maketa Zadra (dim 333 x 135 cm) izložena je u Museo Storico Navale u Veneciji. Situacija izgrađenosti zadarskih bedema pokazuje stanje 1570. godine. U tri dimenzije su prikazane važnije građevine, gradske utvrde, kuće i crkve, te sav teren izvan grada sa poljskim ogradama i reljefom.

ZADAR U SREDNJEM VIJEKU

ZADAR U SREDNJEM VIJEKU - ZIDINE

SREDNJI VIJEK

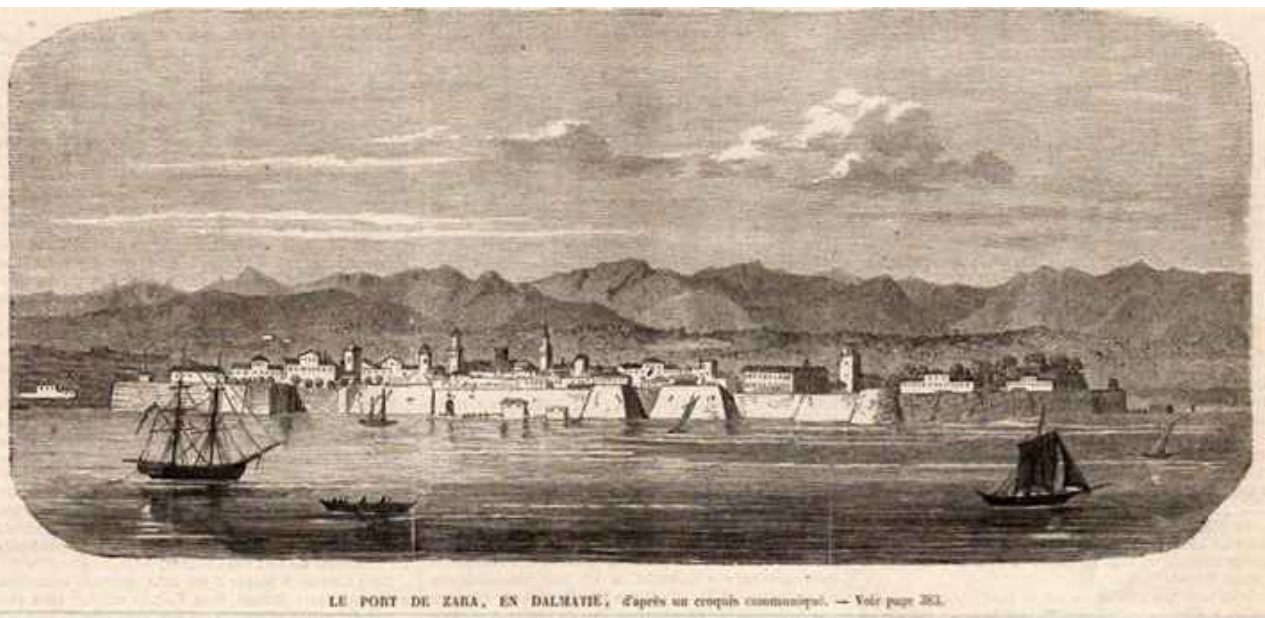
Srednjovjekovni Zadar nastavio je, kao jedan od tri grada na dalmatinskoj obali (uz Split i Trogir), kontinuitet života koji ide od antike preko kasnoantičkog i ranokršćanskog razdoblja. Taj se kontinuitet sačuvao u urbanoj matrici, dok su slojevitosti životnih potreba prekrajale tkivo grada u mjeri koja je brisala tragove prijašnjeg vremena. Promjene su bile male i postupne, a njihova učestalost je rezultirala temeljitom promjenom strukture i tragova prijašnjih arhitektonskih slojeva. Gradske fortifikacije se konstantno održavaju, preuređuju i dograđuju, a one su i glavna tema svih starih prikaza grada.

Građenje i rušenje fortifikacija događalo se od prvog ratnog posezanja za gradom u korist kralja Kolomana 1105., te nakon toga u nizu borbi za grad između ugarskih vladara i Venecije. Taj slijed je zaustavljen opsadom i zauzimanjem grada od strane križara 1202., kad je grad opljačkao i napušten. Dužd Dandolo tada ruši zidine uz more i pojačava kopnene - prva velika promjena u gradskoj strukturi. Do kraja srednjeg vijeka debljina zidina se uvelike povećava i grade se bastioni sve većih površina, te se time prostor unutar grada smanjuje.

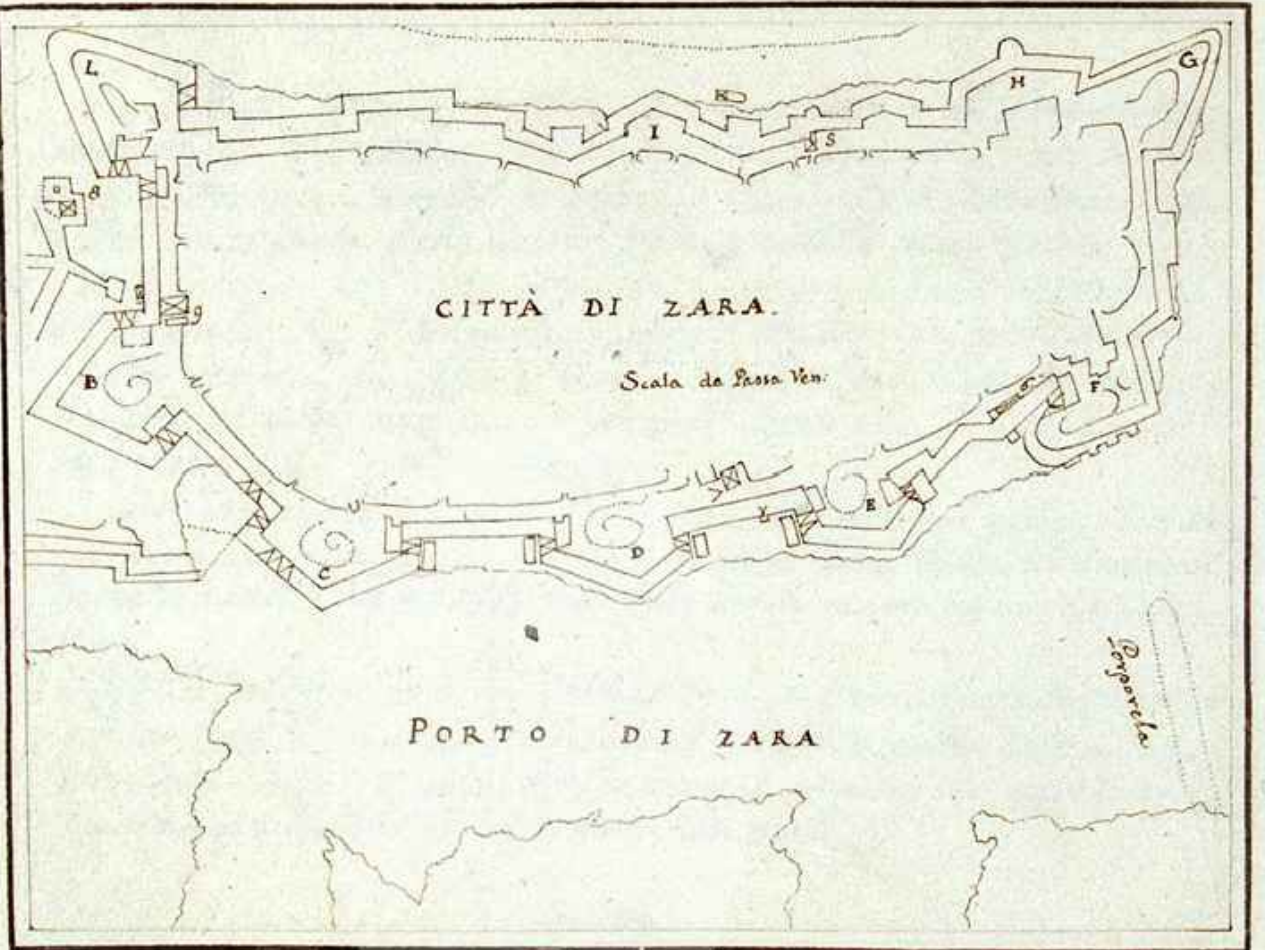
Ulična mreža grada uz manje varijacije prati antičku. Centar antičkog grada, forum, tada je pod crkvenom upravom. S njegove sjeverne strane, podiže se u starokršćanskom razdoblju katedrala, a uz nju je u ranim stoljećima srednjeg vijeka, nad pločnikom foruma, sagrađena crkva sv. Trojstva (od 15.st. Sv. Donat) i biskupski dvor, episkopij. Površina Forum se smanjuje te se na njegovom JZ formira srednjovjekovni trg. Nastaje campus S. Lucae koji će proživjeti duga stoljeća i kao Zeleni trg doživjeti bombardiranje.

Srednjovjekovna komuna stvara novi gradski centar, velik trg - platea magna, koji se do danas sačuvao u srednjovjekovnim dimenzijama (Narodni trg). U ranom srednjem vijeku gradi se niz predromaničkih crkava, a tijekom 10. i 11. stoljeća nastaju benediktinski samostani. Stambene kuće imaju vrtove. Krajem 11. i tijekom 12. st. grade se monumentalne sakralne građevine romaničkog stila. Početkom 13. st križari zajedno s Mlečanima pljačkaju i pale stambene zgrade i oštećuju monumentalnu arhitekturu. Na istočnom dijelu grada nalazi se brodogradilište i arsenal. Ulice uglavnom prate smjer rimskih.

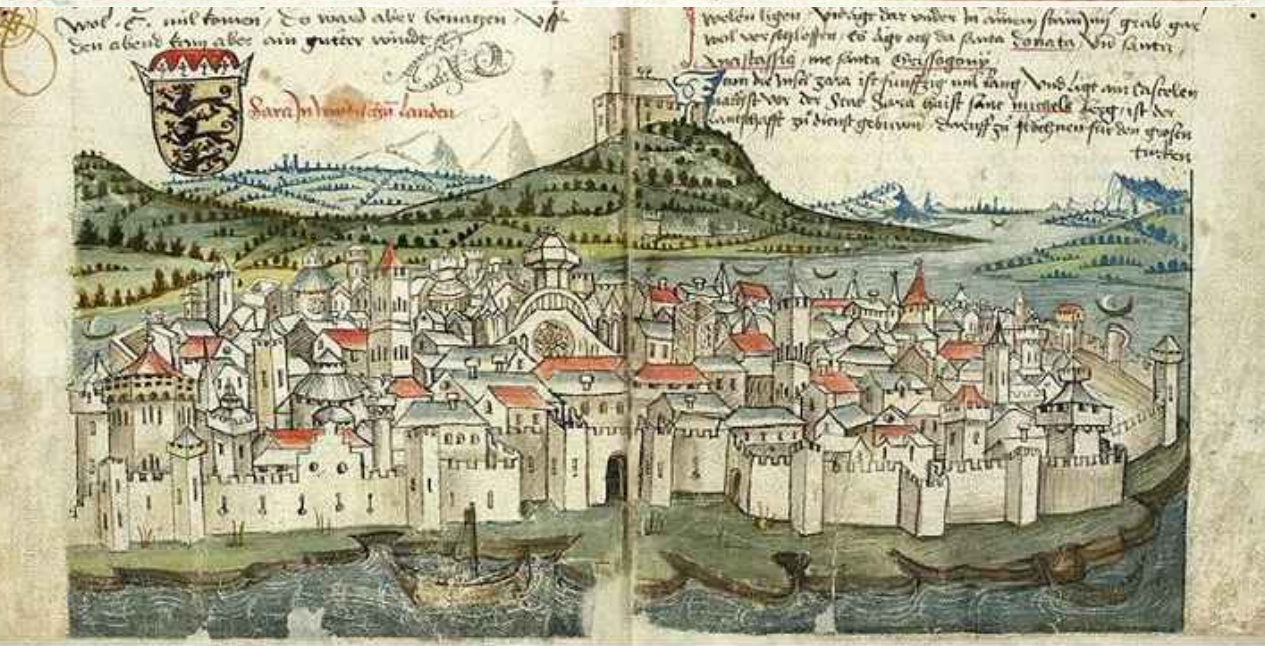
__ pogled na Zadar

__ tlocrt Zadra

__ pogled na Zadar

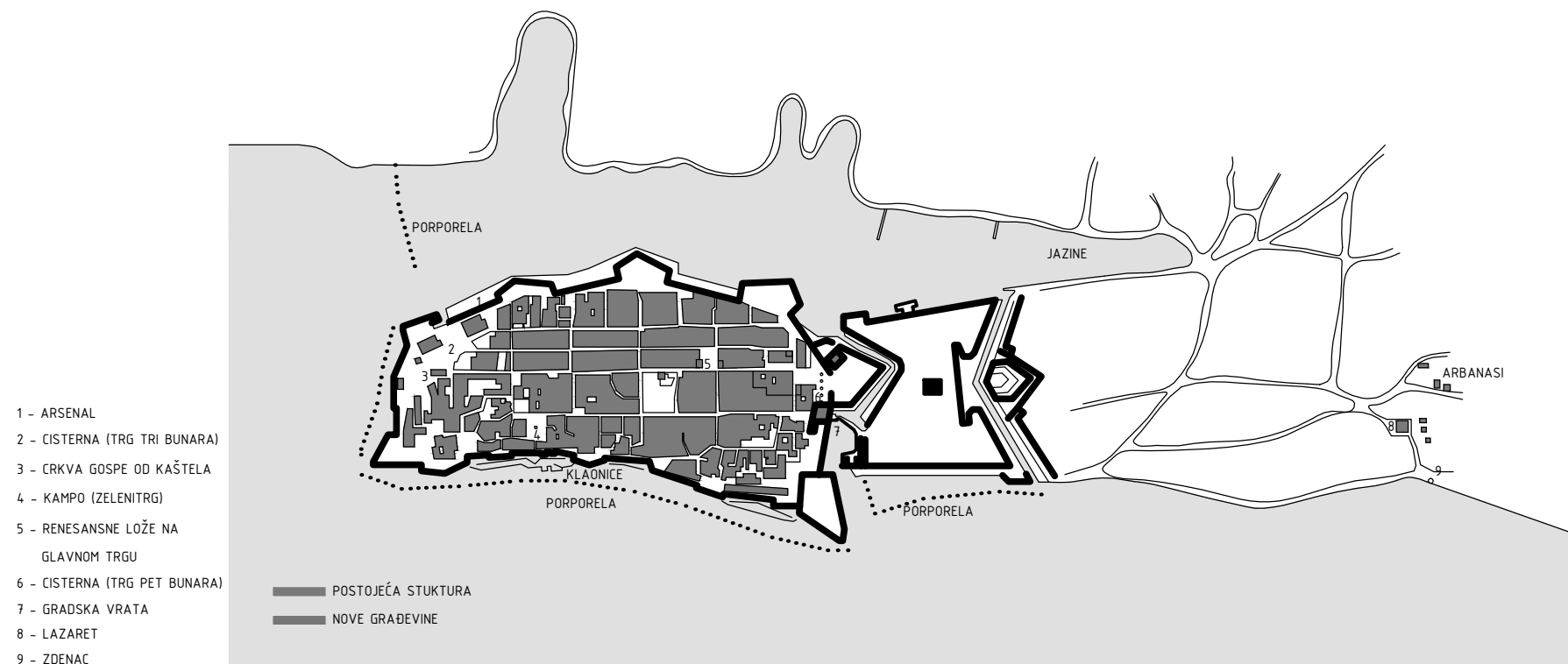

ZIDINE

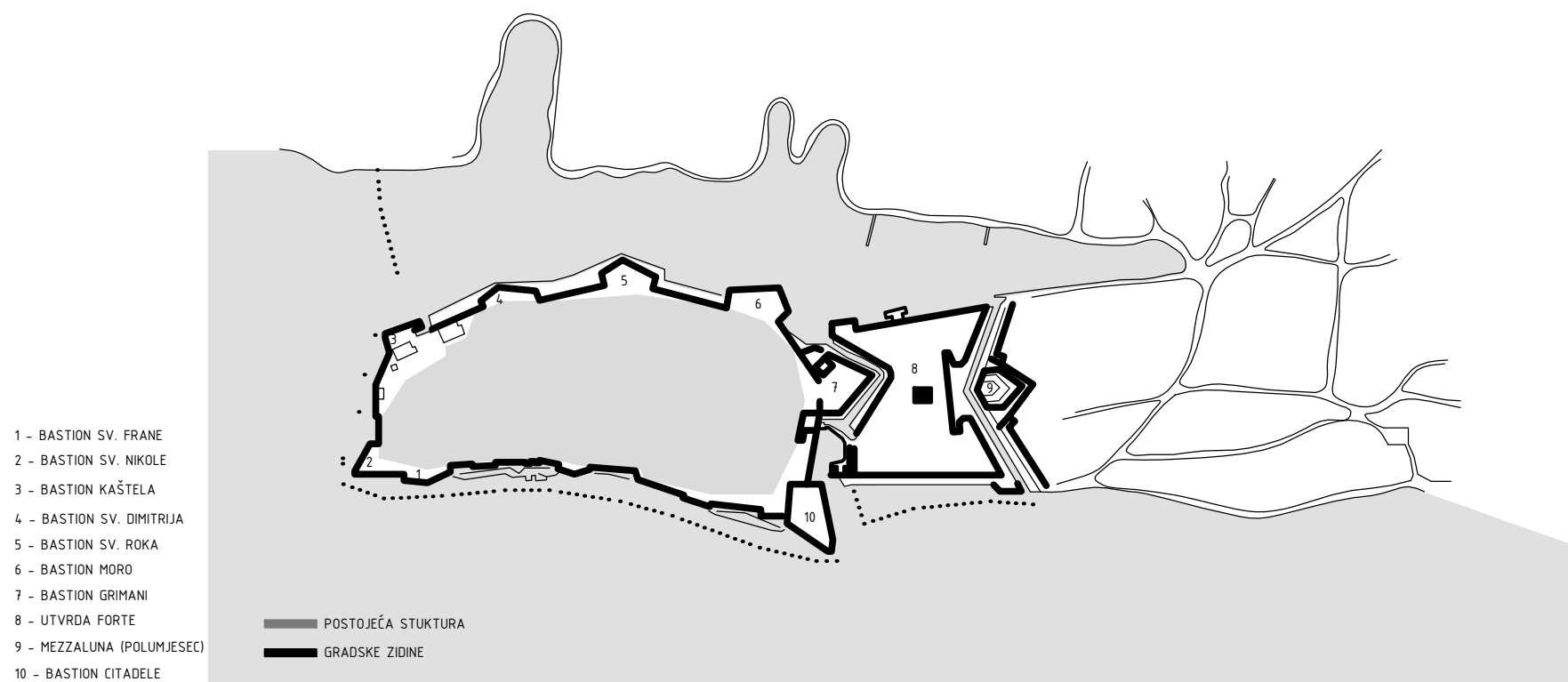
Početakom 13. st. grad je sa svih strana utvrđen novim zidovima i kulama. Potom se zidine s morske strane ruše. Na sjevernom uglu grada, kod ulaza u luku, Mlečani grade kaštel za smještaj posade. Za bolju obranu uništavaju čitave blokove kuća. Kopaju i kanal u koji puštaju more. Početkom 15. st. kaštel se još jače utvrđuje, a obrambeni kanal širi. Na južnome uglu grada podiže se nova utvrda "citadella", također za smještaj vojne posade. Gradski se zid s JI strane, prema kopnu, ojačava, a pred njim se kopa jarak "fossa". Na SI zidu do luke nalazila su se Lančana vrata, između dviju slabo isturenih kula bila su Vrata Sv. Dimitrija, a kod samostana Sv. Krševana i crkve Sv. Marije Velike po jedna manja vrata. Na JZ zidu spominju se u 11. st. vrata "Bellate", a kasnije u 14. i 15. st. Anđelova vrata i Pusterla. JI fasada ojačana je kulama od kojih se samo jedna sačuvala do danas (Kapetanova kula na trgu 5 bunara) s dijelom gradskog zida uz nju. Pred glavnim gradskim vratima (koja nisu na mjestu antičkih) nalazi se obrambeni zid "revelin". Grad je s morske strane branio nasip kamenja - porporela

ZADAR U 18. STOLJEĆU

ZADAR U 18. STOLJEĆU - ZIDINE

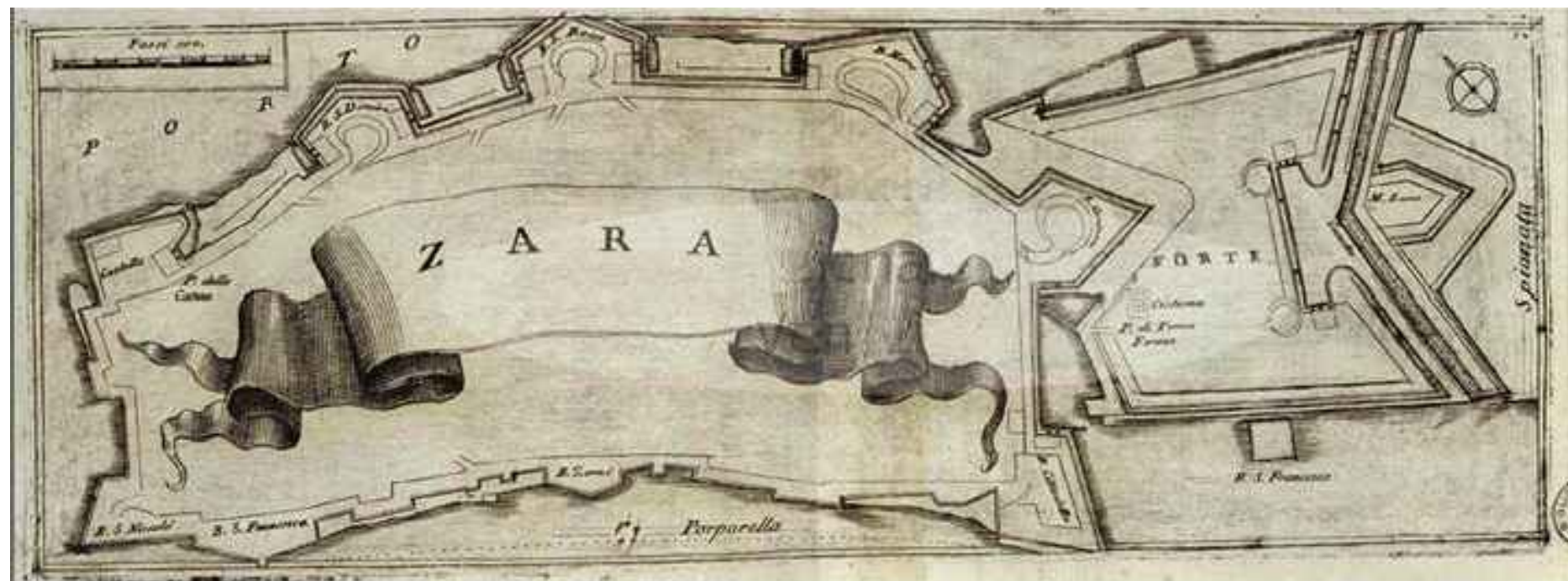

RENESANSA I BAROK

Početak 16. st. mletački upravitelji započinju transformaciju Zadra iz srednjovjekovnog grada s okomitim visokim zidovima u modernu tvrđavu s ukošenim bedemima. Gradsko tkivo u ovom razdoblju nije doživjelo velike promjene. Godine 1562. i 1565. nastaju na glavnom trgu dvije renesansne lože, a 1582. na čistom prostoru pred kaštelom okrugla crkva Gospe od Kaštela. U JI dijelu grada pokraj bastiona Grimani izgrađuje se od 16. do 18. st kompleks zgrada za stan mletačkog providura i sjedište činovnika gradske uprave. Južni ugao grada naseljen je u 16. st. stanovnicima Varoša, koji su tu izgradili kuće te se on od tada zove Varoš. Porporela postoji i dalje, čak je produžena prema objektu Forte. Ceste su izmijenile svoju trasu radi ulaza u grad, koji je sada usmjeren na JZ obalu mimo utvrde Forte, te po mostu preko lučice Foše na monumentalna gradska vrata podignuta 1543. - Kopnena vrata.

ZIDINE

Krajem 30-tih godina 16. st. dižu se prvi nasipi pred zidinama, koji će kasnije poslužiti za izgradnju bastiona. Do 1580. godine izgradnja novih utvrda je završena. Od srednjovjekovnih zidina iskorištene su one na JZ dijelu, djelomično na SZ i malo na SI dijelu, do kaštela. One su snižene i zadebljane nasipom s unutarnje strane. Nadbiskupova vrata (bivša Anđelova) su oko 1585. zatvorena, a u osi Zelenog trga otvorena su nova nazvana po klaonicama koje su tu premještene. Na zapadnom uglu grada podignuta su dva manja bastiona, koji su dobili imena po susjednim samostanima: Sv. Nikole i Sv. Frane. Kaštel je izgubio svoju namjenu, te je napola porušen poslužio za izgradnju bastiona, koji je po njemu dobio ime. Obrambeni kanal je iskorišten za izgradnju cisterne 1570. godine (Tri bunara). Tri četvrtine SI zidina i sve s jugoistočne i južne strane sagrađene su nanovo iz temelja. Pet visokih i dobro zidanih bastiona na ovoj strani grada moralo je poslužiti za glavni obrambeni pojas prema kopnu, odakle su grad ugrožavali Turci. Da bi se što bolje izvela obrambena linija, na istočnom uglu, na mjestu starog arsenala zidine su povučene nešto unutra, tako da su žrtvovani neki stambeni blokovi i crkva Sv. Marije Velike. Za bolju obranu grada izgrađena je na površini Varoša velika utvrda Forte. Ona je u 17. st. odijeljena dvama morskim kanalima od grada i od kopna.

_ tvrđava Forte i bedemi

_ Nova riva

_ Zelena tržnica

_ Zelena tržnica

19. STOLJEĆE

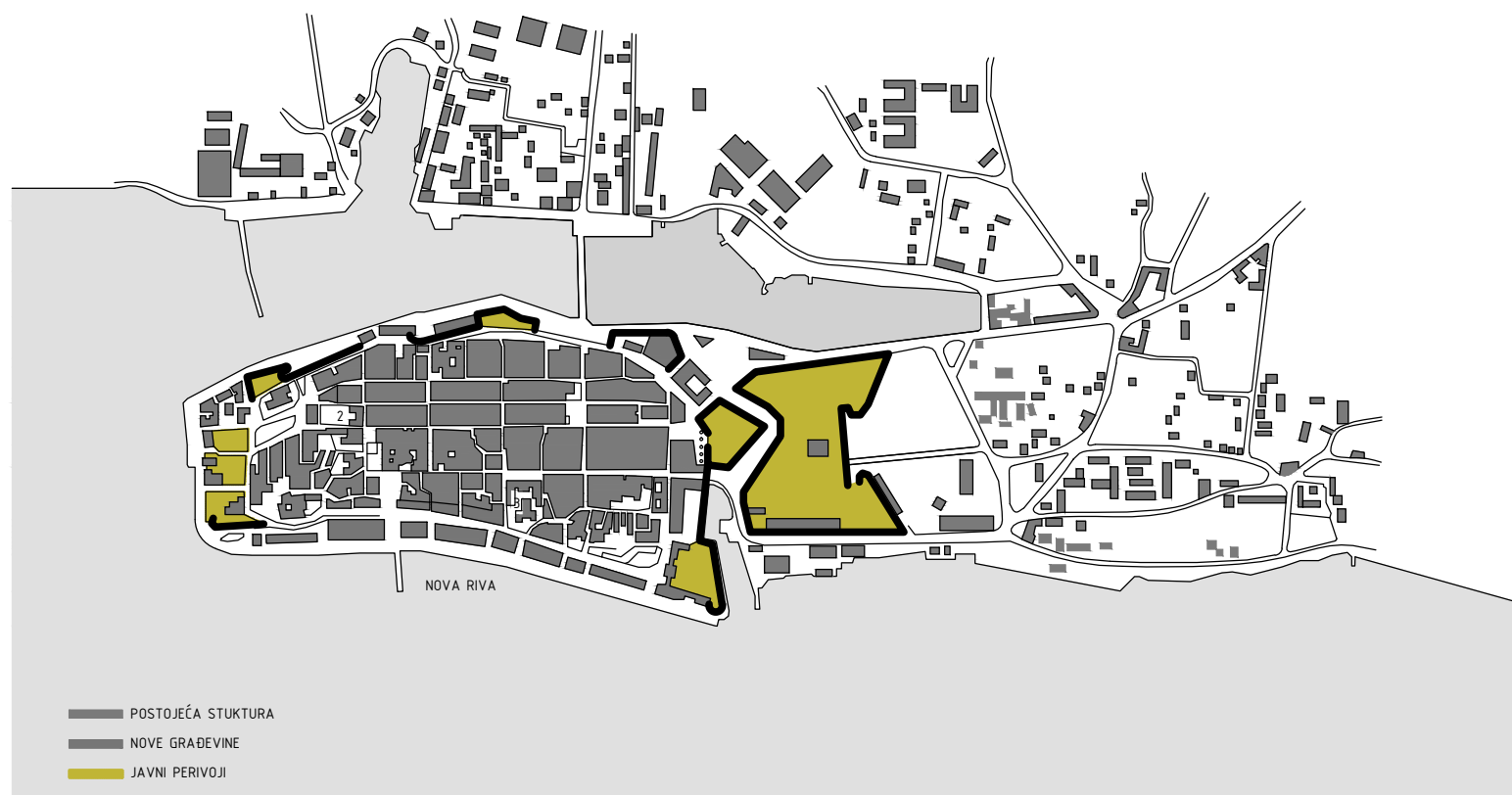
Austrijsku upravu s početka 19. stoljeća smijenila je francuska vojska 1806. godine. Napoleonova uprava zatvara i prenamjenjuje neke zadarske samostane, od kojih je najznačajniji primjer samostana sv. Krševana, gdje je otvorena škola - licej, koja neko vrijeme ima status visoke škole, s tendencijom da se širi. Izrađen je projekt šetališta i vojnog vježbališta istočno od utvrde Forte. Nakon francuske kapitulacije (1813.) u grad se ponovno vraća austrijska vlast. U tom se razdoblju osuvremenjuje civilna bolnica, a 1829. godine uređuje se bastion Grimani kao prvi javni park. Godine 1868. Zadar postaje glavni grad provincije Dalmacije što predstavlja prekretnicu u njegovom razvoju. Grad se u tlocrtnoj strukturi ne mijenja, ali se zbog veće stambene potrebe povećavaju visine zgrada.

Nakon početak rušenja gradskih zidina sedamdesetih godina 19. stoljeća urbana struktura je počela drastično mijenjati izgled. Prostore obrambenih građevina počelo se i dalje uređivati u javne vrtove i parkove. Najznačajnija događanja na promjeni gradske strukture u Zadru vezana su za rušenja zidina prema zadarskom kanalu. Nakon toga je započela gradnja velikih, trokatnih ili četverokatnih, najamnih zgrada uz novouređenu obalu na mjestu nekadašnjih zidina. Prva od velikih zgrada - blokova podignuta je 1875. te je od tada pa do kraja 19.st podignuto 18 najamnih kuća između mora i tadašnje ulice Via Tommaseo. U razdoblju od 1888. do 1890. godine austrijska vojna uprava uređuje do tada najveći park na površini od gotovo 4,3 hektara - park Blažeković. Grade se dva glomazna objekta koja su poremetila sklad arhitektonskih volumena: zatvor i kasarna. Oko 1890. godine mijenja se i struktura unutra povijesne jezgre, posebice današnja Široka ulica. Na prilazima gradu izvan nekadašnjih zidina, podižu se luksuzne kuće, a istočno od utvrde Forte gradi se sklop provincijske bolnice prema projektu zagrebačkog arhitekta Kune Waidmanna.

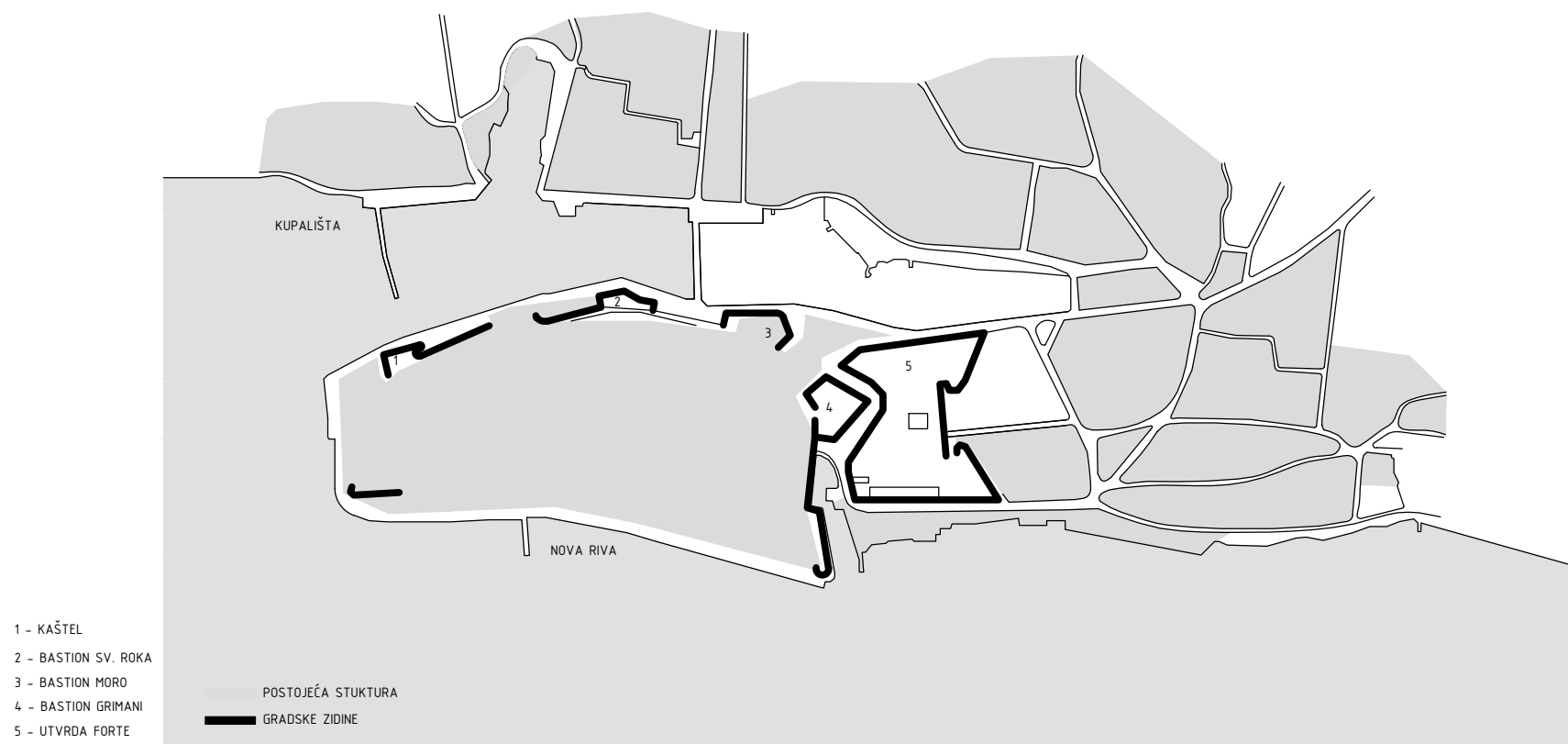
ZIDINE

Godine 1874. porušene su do temelja zidine na JZ strani grada i nasut je pličak do porporele, te je izgrađena kamena obala, Nova riva. U parkove se pretvaraju bastioni - Grimani, Kaštela, Sv. Rok, Citadela te čitava utvrda Forte, dok je bastion Sv. Dimitrija srušen a na bastionu Moro se grade kuće. U isto vrijeme nestaje Polumjesec i morski kanal između utvrde Forte i kopna.

ZADAR STANJE 1941.

ZADAR STANJE 1941. - ZIDINE

POČETAK 20. STOLJEĆA (DO 1918. GODINE)

Funkcija glavnog grada tadašnje austrougarske provincije Dalmacije donosi Zadru razvoj industrije te doseljavanje stanovništva. Grad se fizički transformira, mijenja se periferija i sva naselja koja su gravitirala prema gradu. "Prva četvrtina 20. stoljeća značajna je po gradnjama koje su promovirale ladanjsku ali i najamnu arhitekturu, do tada nepoznatu u okolici utvrđenog grada." Početak 1. svjetskog rata značio je početak razdoblja stagnacije, prekinuta su ulaganja i potaknuto je iscrpljivanje gradskih bogatstava.

OD 1918. DO 1944. GODINE

U razdoblju od 1928. do 1929. završen je most preko uvale Jazine i započela je akcija preuređenja Calle del Conte (današnje ulice Jurja Barakovića) kako bi se probijanjem vrata kroz gradske zidine spojila s novim mostom. Istovremeno se počelo s uređenjem Piazza dei Signori (današnji Narodni trg). Tada je počelo uređivanje stare građanske bolnice, izgradnja nove zgrade prirodoslovnog muzeja i komunalne palače, radovi na uređenju gradskih obala i gradske luke, te popločavanje i uređenje niza ulica i trgova. Započeta je gradnja i na sjeverozapadnom kraju poluotoka gdje se gradi hotel "Roma" i stambena zgrada koja zatvara park uz Campo Castello. Taj sklop građevina i danas dominira ulaskom u gradsku, trajektnu luku. "Čin prestanka eksplicitnog korištenja povijesnih detalja i uvođenje određene estetske čistoće prisutno je već početkom tridesetih godina 20.st na gradnji nove osnovne škole na poluotoku, koja ne samo da je promijenila fizičku strukturu dijela grada, nego je i potencirala purističke arhitektonske kreacije, kao legitimni element stvaranja u zadarskoj sredini punoj vrijednog povijesnog naboja."

_ Hotel Roma

_ Narodni trg

_ Muraj, bedemi

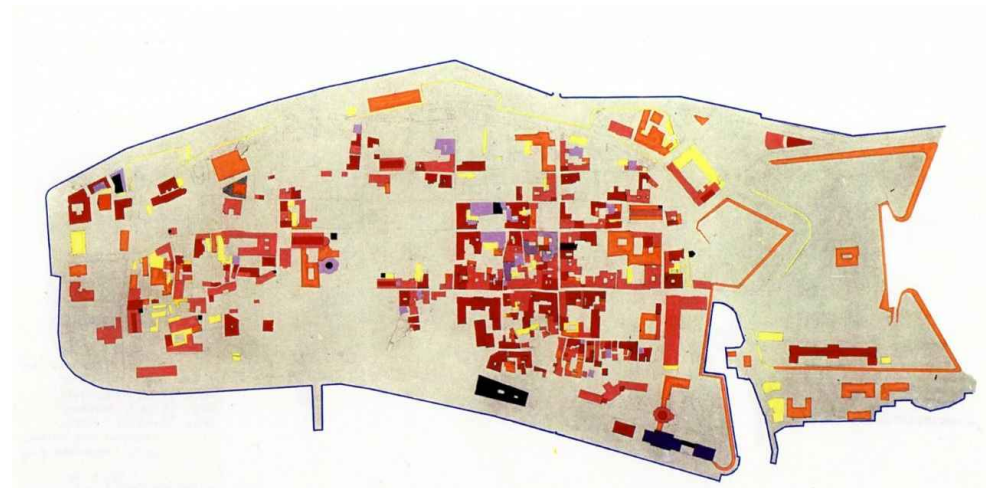
GRADSKA STRUKTURA NAKON RAZARANJA U 2. SVJETSKOM RATU

1941. ratno zrakoplovstvo Kraljevine Jugoslavije prvi put iz zraka napada grad, a u godinama koje su uslijedile razaranja su se drastično povećala, tako da je u 1944. godini preko 60% stare jezgre bilo uništeno.

Slabljem uloge utvrde i jačanjem upravnih funkcija na fizičkoj su strukturi povijesne jezgre počele najveće i najdrastičnije promjene sve do kobnog razaranja u 2. svjetskom ratu.

Za vrijeme austrougarske uprave izgrađene su velike kuće - blokovi koje su svojim pompoznim pročeljima i megalomanskim volumenima sakrile grad. Namjera je bila na najatraktivnijoj poziciji u gradu osigurati mjesta za sve one koji su bili nužni tadašnjoj austrougarskoj eliti, te da se u tada iznimno mali provincijski gradić prenese duh tada velike i važne metropole, Beča.

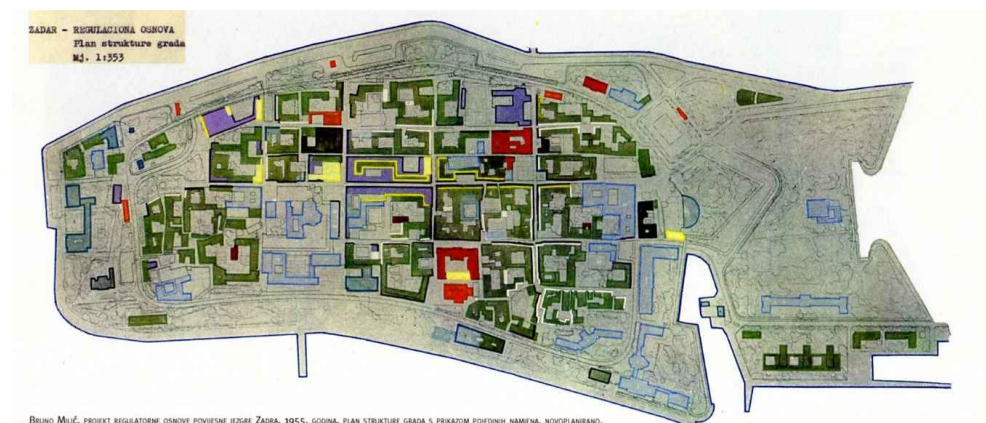
_ ostaci gradske strukture s visinama sačuvanih kuća

_ prikaz povijesnog izgleda Zadra iz 1829. godine

_ prikaz namjena pojedinih građevina

RAZRADA PLANA REGULACIJE U RAZDOBLJU 1954. - 55.

Bruno Milić dobiva zadatak sintetizirati najbolja rješenja tri prvonagrađena natječajna rada za regulatornu osnovu povijesne jezgre Zadra iz 1953. godine i započinje izradu idejnog regulacijskog plana poluotoka. No plan je predstavljen i uskoro zaboravljen.

PLAN REGULACIJE POVIJESNE JEZGRE ZADRA IZ 1955. GODINE

Opširna arheološka istraživanja nakon uklanjanja ruševina dala su smjernice za buduće urbanističko rješenje u najužoj jezgri grada. Kao podloga natječaju za rekonstrukciju povijesnog dijela Zadra služila je studija koja je obuhvaćala kulturno-povijesni urbanistički prikaz razvoja grada, njegova geografsko-geološko-klimatske karakteristike, komunalne instalacije i servis, te ekonomske smjernice njegova razvitka.

Urbanistička analiza izgradnje grada tijekom 19.stoljeća pokazuje da je on bio znatno rjeđe izgrađen i sa znatno više zelenila.

“Ako apstrahiramo monotonu rubni blokovsku izgradnju, koja je naknadno unošena u tkivo grada, plan Zadra pokazuje jednu živopisnu strukturu arhitektonskih korpusa sastavljenih u nizove, koji se sad približavaju sad udaljavaju od ulične linije, međusobno prekidaju i izmiču jedni drugima, stvarajući slobodne međuprostore. Struktura gradskog plana nalazi svoje puno opravdanje i tumačenje u elementarnoj jedinici koja ga sačinjava u planu stambene zgrade. Najvećim dijelom ta se je građanska arhitektura orijentirala prema unutra, prema svom centralnom prostoru ‘kortilu’.

Sve bogatstvo te inače skromne arhitekture koncentriralo se prema tom unutarnjem prostoru. Novi regulacijski plan prihvatio je tu koncepciju, poopćio ju, formirajući stambene jedinice u meandriranim nizovima, oko zajedničkih vrtnih prostora koji sadržavaju igralište za djecu, površine za odmor odraslih, dok arhitektura prema ulici ostaje zatvorena i skromna u svom oblikovnom tretmanu. Na ovaj način se omogućilo svakom stanu dovoljno svjetla, zraka i slobodnog prostora, te osiguran intimniji, kulturniji i socijalni način života.”

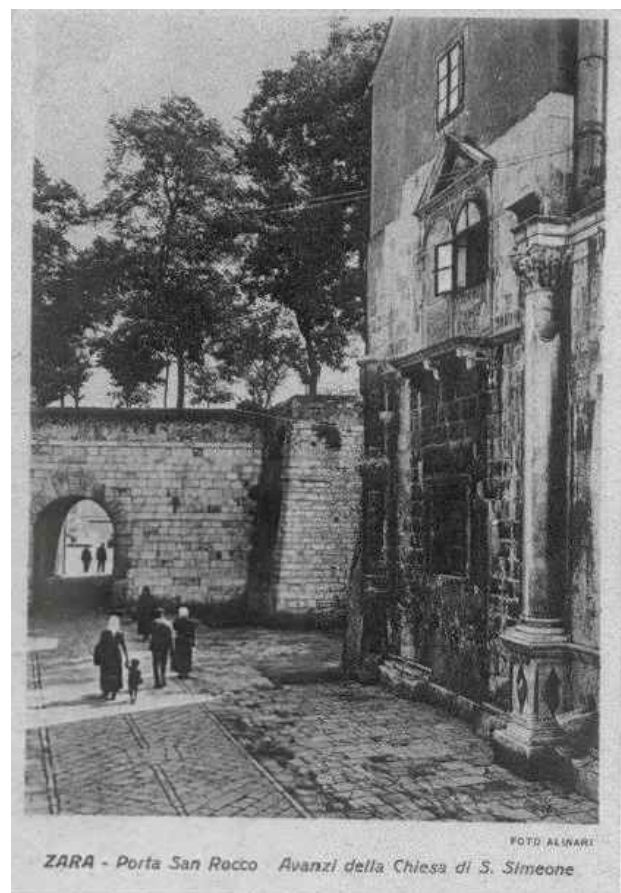
Novi trgovi, ulični prostori i novi arhitektonski volumeni dobivaju novo mjerilo i proporcije. Visina nove izgradnje usvojena je prosječno kao trokatna, sa mjestimično nižim objektima, a izuzetno objektima na četiri kata. Arhitektonski volumeni, oni koji dolaze u vizualni kontakt sa povijesnim objektima su raščlanjeni u svome tlocrtu i nacrtu. Takav tretman i visina novih objekata omogućuje da se sačuva i potencira djelovanje povijesnih dominant i njihovih estetskih vrijednosti, kako u unutarnjim gradskim vizurama tako i u njegovoj silueti.

Zadar-Nedovršena crkva sv. Šimuna. Zara-La chiesa di S.Simeone, non peranco finita.

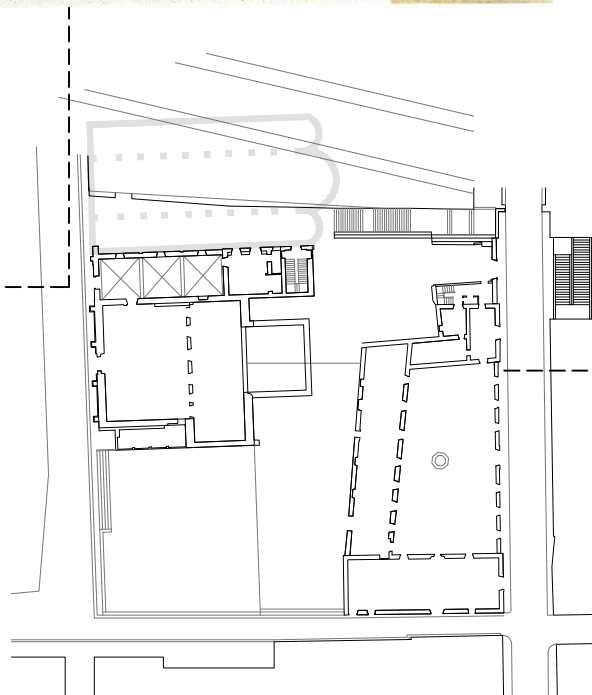

LOKACIJA - KOMPLEKS STARE BOLNICE

ZARA - Porta San Rocco - Avanzi della Chiesa di S. Simeone

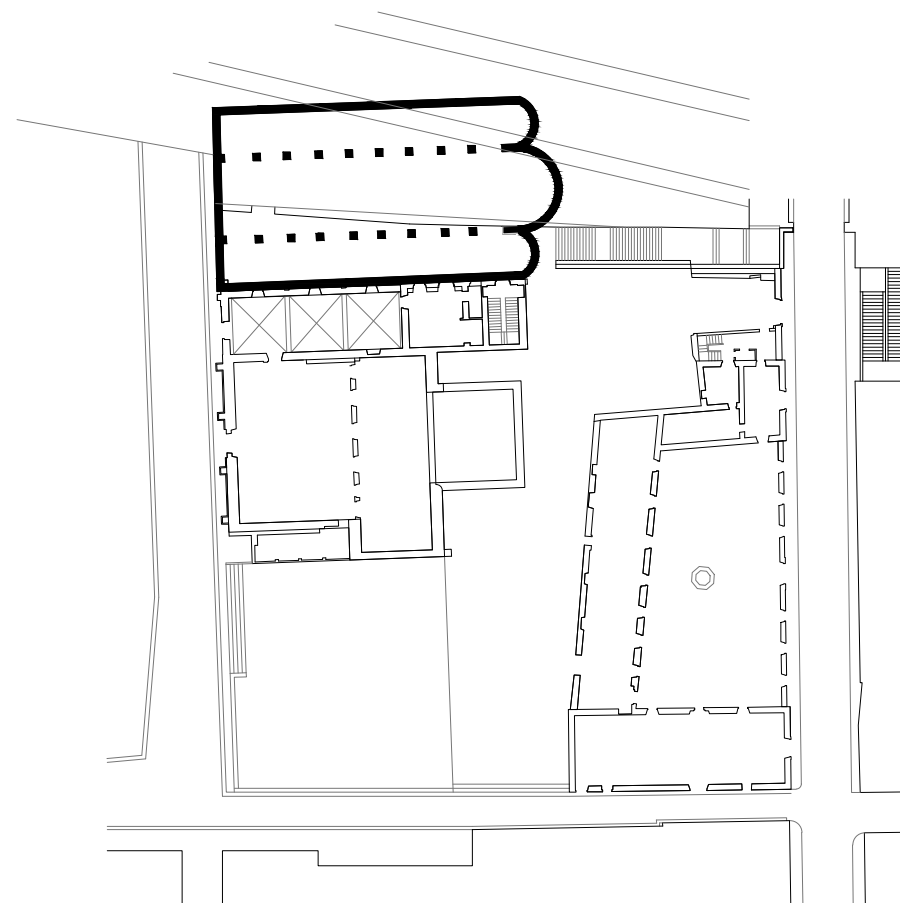
TRŽNICA

Starom bolnicom nazivamo kompleks zgrada u povijesnoj jezgri Zadra. Kompleks je smješten u prostoru između tržnice i ulice Jurja Barakovića te bedema i Zlatarske ulice. Na tom području nalazimo ostatke crkve Sv. Marije Velike, kapelu Sv. Roka, nedovršenu crkvu Sv. Šime te palaču Cedulin i samu Staru bolnicu. Ovaj cijeli skop je registriran kao spomenik kulture.

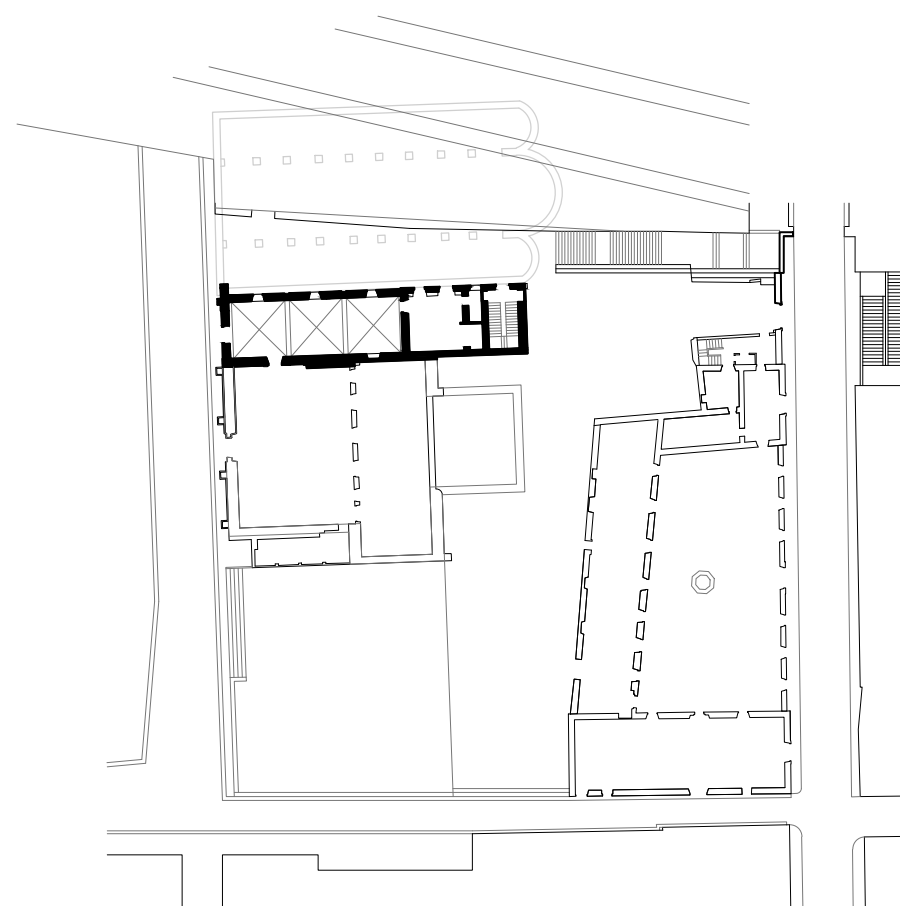
“Kompleks Stare bolnice u cjelini, pruža dobre mogućnosti za nove funkcije ovog predjela u povijesnoj jezgri Zadra. Na slobodnom prostoru koji je omeđen crkvom Sv. Šime i zapadnim krilom bolnice, moguće je podignuti višekatnicu koju osnovnom masom treba uklopiti u mjerilo samog predjela. Slično je i s prostorom u produžetku, dijagonalno prema bedemu, gdje s visinom treba ostati u granicama dva ili tri kata. Uz to, na sva tri krila bivše bolnice moguće je dograditi još jednu etažu, čime će ona postati dvokatna.”

Nove namjene u kompleksu biti će stvarne mogućnosti čuvanja i življenja vrijednog graditeljskog naslijeđa na tom prostoru.

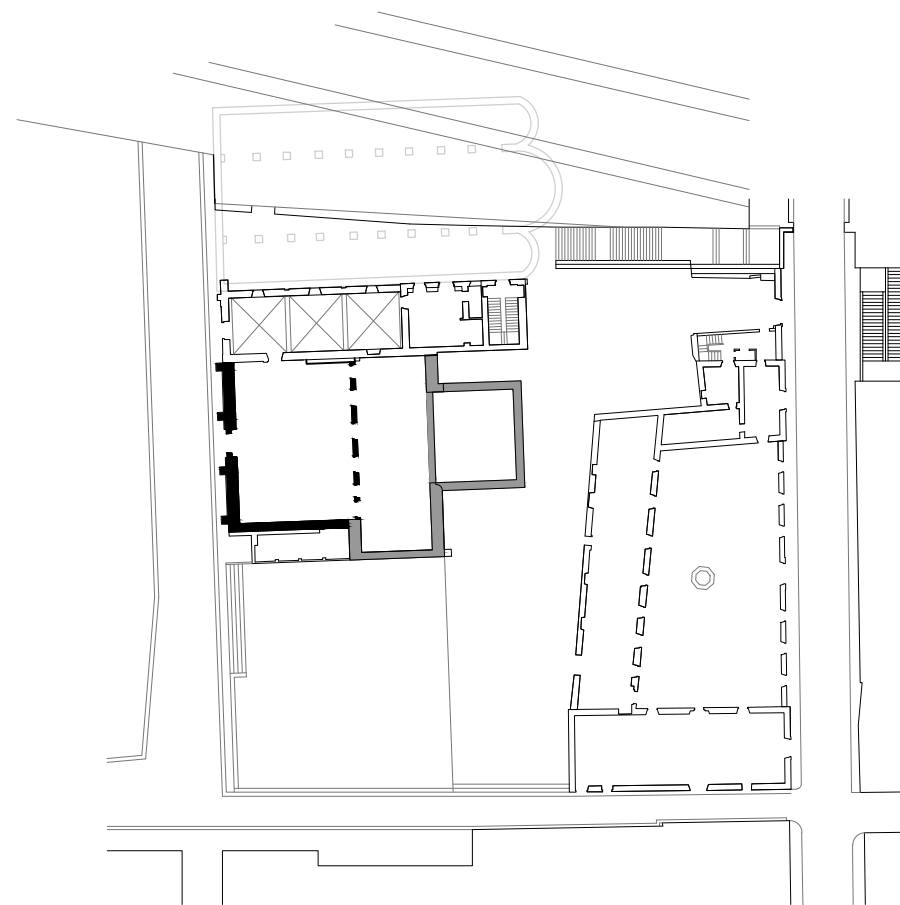
KONZERVATORSKA ANALIZA

Crkva Sv. Marije Velike vjerojatno potječe iz starokršćanskog razdoblja, ali je prvi put spominju u srednjovjekovnim ispravama. To je trobrodna bazilika s oblom apsidom. Uz nju je na mjestu starijeg, prigraden zvonik iz 15. stoljeća i kapela Sv. Roka iz 16. stoljeća. Ovdje se izvorno štovao Sv. Šime kome je u 15. st crkva i bila posvećena pa odavde potječe njegov kameni, romanički sarkofag, kao i onaj srebrni, gotički. Oba su kasnije prenesena u današnju crkvu Sv. Šime. 1570. godine, pri izgradnji novih gradskih bedema, crkva Sv. Marije Velike je porušena. Njeni ostaci najvećim dijelom počivaju pod nasipom bedema – sjeverni i središnji brod, a manji pod ulicom, između kapele i bedema – južni brod. Od pročelja nastalog tokom 15. stoljeća sačuvao se tek mali ulomak, ugaoni pilaster ukrašen kasnogotičkim i renesansnim ornamentima.

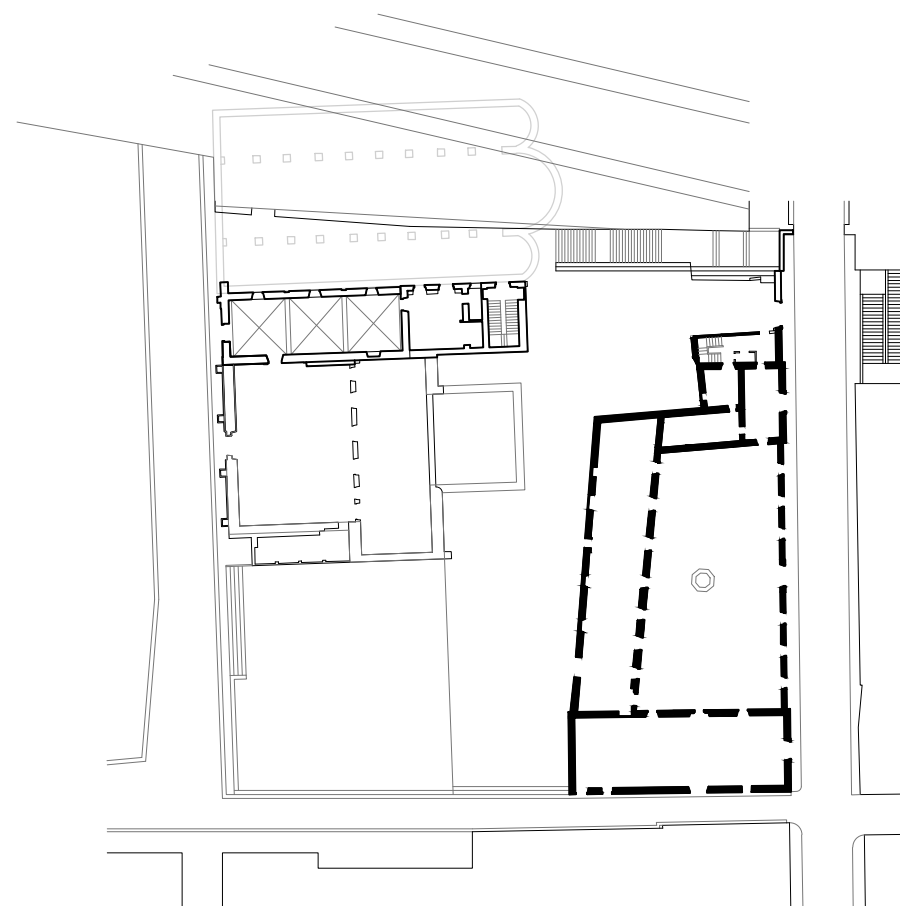
Kapela Sv. Roka je podignuta u vremenu od 1508. do 1510. godine. Prigradena je uz južni brod crkve. To je dvoetažna građevina, u prizemlju namjenjena sljedbenicima, a na katu je bila nekadašnja dvorana bratovštine Sv. Roka. Prizemlje je podijeljeno u tri dijela nadsvođena s križnorebrastim svodovima i prema crkvi rastvorena sa širokim arkadama. Dvorana na katu, na pročelno zidu ima veliku biforu s balkonskim istakom. Sva je građena od fino klesanih kamenih blokova i u stilskom slogu zrele renesanse, a podigli su je domaći majstori. Nakon 1570. kapela je pretvorena u crkvu Sv. Roka. Tada su sazidane njene arkade, a na pročelju su otvorena vrata. Pravokutni prozori sa zakošenim doprozorcima pod lukovima arkada potječu iz tog vremena. Već tokom 19. st crkva više nije služila za potrebe vjernika, a početkom 20.st opsežno je preuređena, kada je nad njom izgrađen i drugi kat. Ratnim razaranja teško je stradala, i bila opasana za živote prolaznika.

KONZERVATORSKA ANALIZA

Crkva Sv. Šime nikada nije dovršena. Započeta je 1600. godine, kada je zatvoren njen opseg i podignuto pročelje. Bila je zamišljena kao dvoranska građevina s pravokutnim svetištem na istočnoj strani, za što se zna djelomično iz kartografske građe, a dijelom s još sačuvanih zidova. Građena je od uslojenih priklesanaca položenih u mort. Pročelje je zidano s fino klesanim, pravilnim blokovima i ukrašeno s profiliranim vijencima, istaknutim stupovima, biljnim ornamentima i figuralnim kompozicijama. - MANIRISTIČKI STIL

Palača Cedulin je nastala znatno rano. Njeni najstariji djelovi sežu u romaničko razdoblje, a noviji u gotičko i renesansno. Starijem vremenu pripada kameni slog pročelja te pojedini djelovi arhitekture, otvori i vijenci. Gotičkom vremenu pripada bivši glavni portal kuće, građen sa šiljastim lukom i lunetom nad pravokutnim otvorom, a renesansnom kvadratni prozori na katu pročelja.

Stara bolnica je nastala preuređenjem i dograđivanjem palače Cedulin. Izgrađena je u 18. st, kada je njen sklop zatvorio dvorište s četiri krila zgrade. Glavni ulaz u bolnicu je novi port na pročelju bivše palače. Oblikovan je u rustičnom baroknom slogu. Sličan mu je portal na začelju palače. Baroknom stilu pripada i lice nasuprotnog, sjevernog krila s istaknutim vijencima i volutama te pristupnim stubištem. Ta je fasada najvrijedniji sačuvani dio plašta dvorišta. U sredini dvorišta izgrađena je cisterna s kamenim vijencem osmerokutnog obilka. U 19. stoljeću bolnica je preuređena, a u vremenu talijanske uprave nad Zadrom razoreno joj je cijelo istočno krilo. Tada je oblikovan sav prospekt koji s ove strane zatvara ulicu što od mosta vodi prema Narodnom trgu.

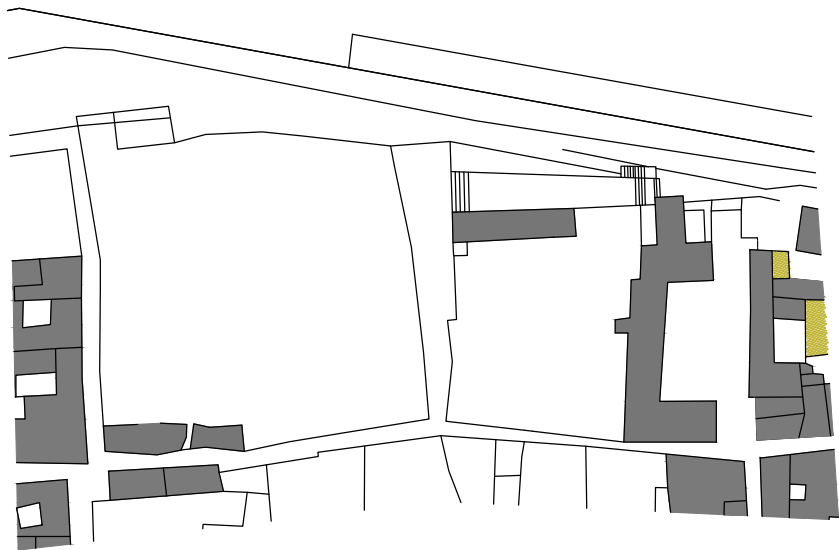
1. KRAJ 19. STOLJEĆA

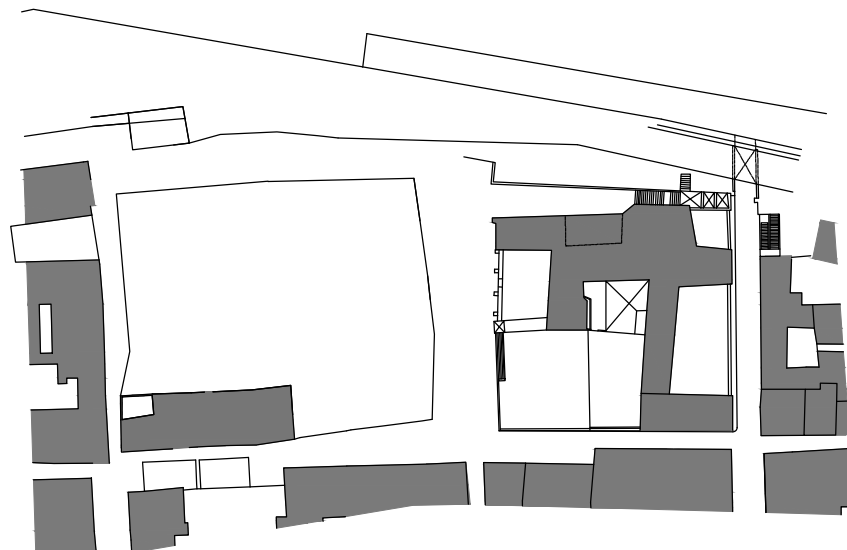
2. REGULACIJA 1931.

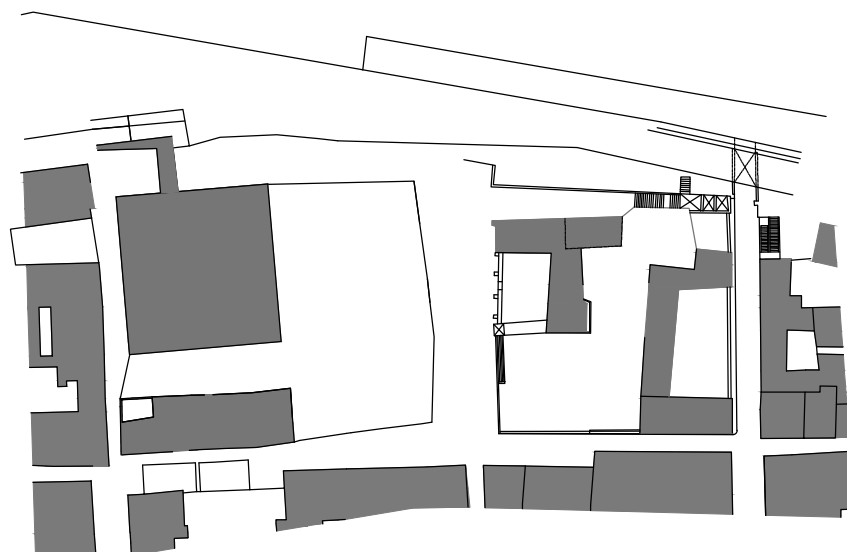
3. RATNA RAZARANJA 41. - 44.

4. STANJE IZGRAĐENOSTI 1971.

5. DANAS

LITERATURA

Petricioli, Ivo; Stari Zadar u slici i riječi

Arbutina, Dražen: Zadarski urbanistički i arhitektonski opus Brune Milića

Suić, Mate: Antički grad na istočnom Jadranu

Arhiva konzervatorskog ureda u Zadru

<https://www.facebook.com/groups/175296154321/>

<http://zadaretro.info>

<http://issuu.com/vodic-zadra/docs/zd2>

SVEUČILIŠTE U SPLITU

FAKULTET GRAĐEVINARSTVA, ARHITEKTURE I GEODEZIJE

MARTINA STIPANOV

TRŽNICA KAO POTICAJ URBANOJ REVITALIZACIJI

AK. GOD. 2013./2014.

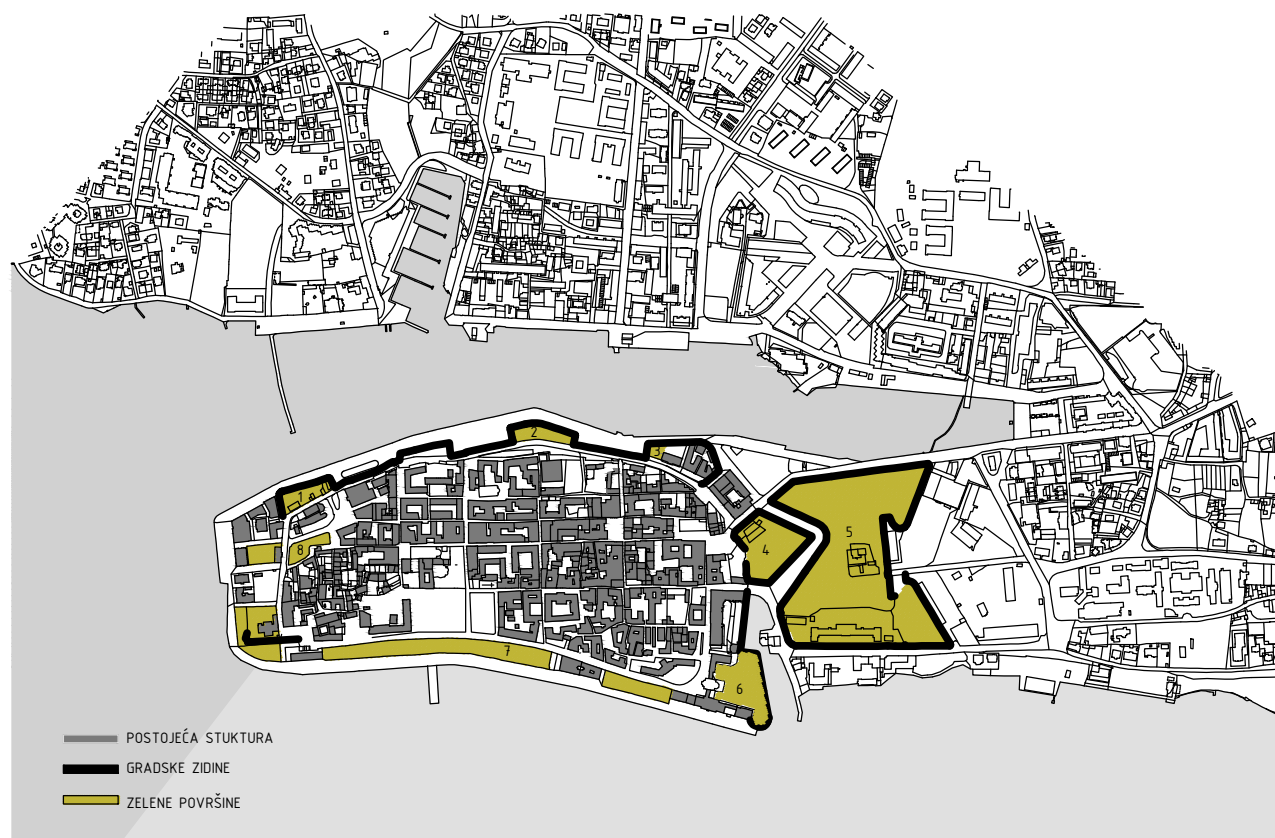
MENTOR: doc. NIKOLA POPIĆ, dipl. ing. arh

SADRŽAJ

1. ANALIZA ŠIRE LOKACIJE	1
1.1. Kartogrami postojećeg stanja	2
1.2. Postojeća namjena površina	3
2. ANALIZA MIKROLOKACIJE	5
2.1. Segmenti revitalizacije	6
2.2. Program	10
2.3. Koncept	11
2.4. Referentni primjeri	12
2.5. Situacija s označenim obuhvatima	13
2.6. Iskaz površina	14
3. OBUHVAT A - TRŽNICA	15
Tlocrt prizemlja_ M 1:200	
4. OBUHVAT B	17
Postojeće stanje_ M 1:200	
Tlocrt prizemlja _ M 1:200	
Tlocrt prvog kata _ M 1:200	
Tlocrt drugog kata _ M 1:200	
Tlocrt trećeg kata _ M 1:200	
Tlocrt krova _ M 1:200	
Situacija _ M 1:1000	
Tlocrt s oznakama presjeka _M 1:200	
Presjeci _ M 1:100	
Pročelja _ M 1:100	
Detalj _ M 1:10	
Detalj _ M 1:40	
5. ZAHVALE	47

Trebamo graditi zajednice, a ne zgrade.

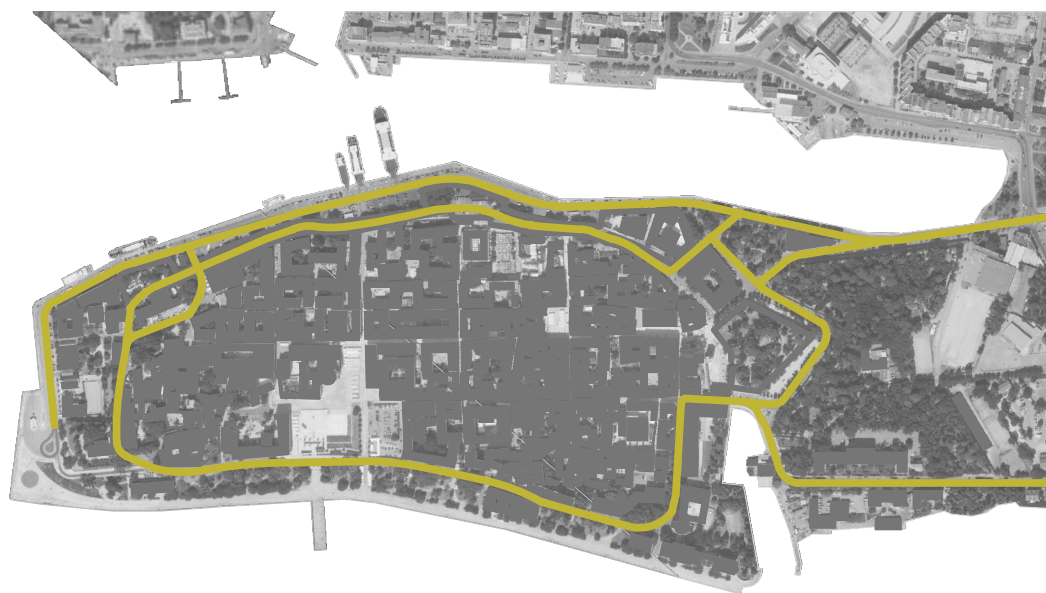

- 1 - KAŠTEL
- 2 - BASTION SV. ROKA - PERIVOJ WAGNER
- 3 - BASTION MORO
- 4 - BASTION GRIMANI - PERIVOJ KRALJICE JELENE
- 5 - UTVRDA FORTE - PERIVOJ VLADIMIRA NAZORA
- 6 - CITADELA
- 7 - RIVA
- 8 - PERIVOJ GOSPE OD ZDRAVLJA

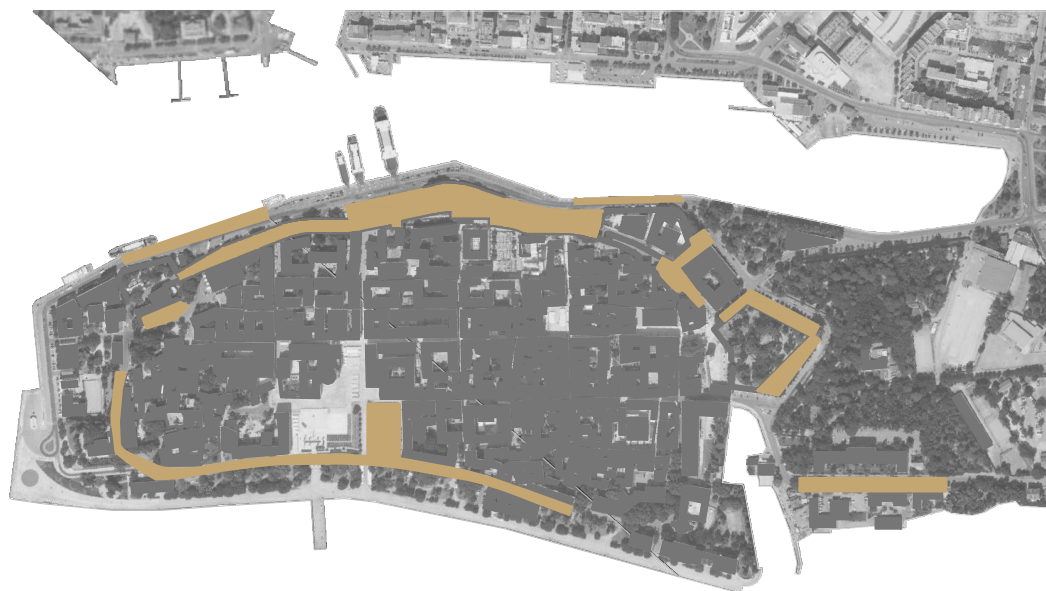
- POSTOJEĆA STUKTURA
- GRADSKE ZIDINE
- ZELENE POVRŠINE

“Čudnu je ulogu povijest namjenila gradovima. Uništeni i popaljeni s desetkovanim stanovništvom, oni su nicali ponovno, sjajnije, veći i tvrđi no ikad ranije. I tako oduvijek. Poput neke organske materije, grad je neuništiv, on nestaje i umire samo prirodnom smrću.” (Koščević, Želimir, Urbanizam i vojna strategija, Čovjek i prostor, Zagreb, 1966.)

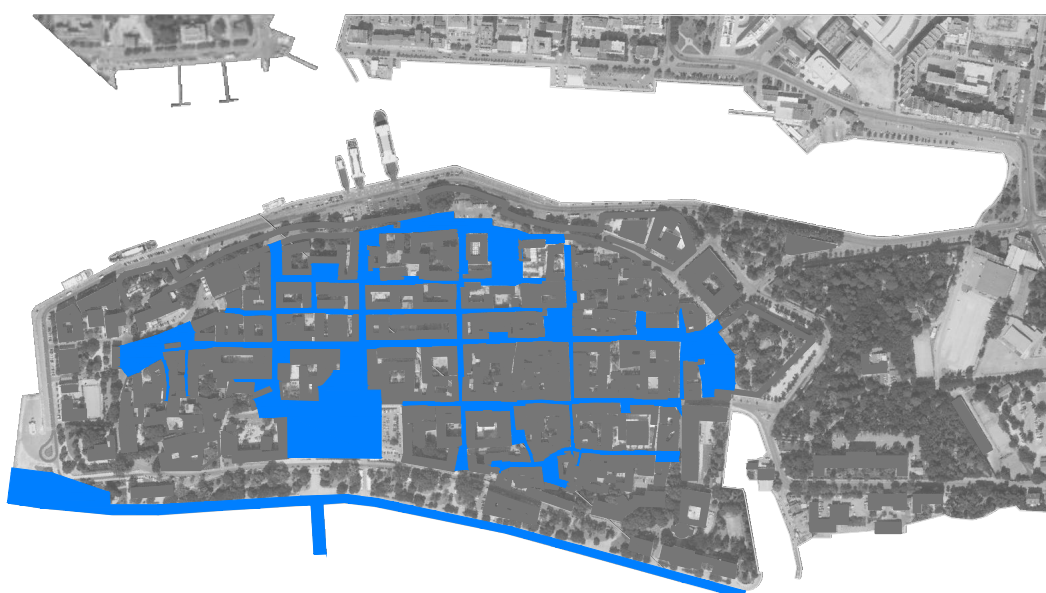
— postojeće kolne površine

— postojeće parkirne površine

— postojeće pješačke površine

RAZRADA PLANA REGULACIJE U RAZDOBLJU 1954. – 55.

U prostornim planovima cijela povijesna jezgra grada određena je kao cjelina mješovite pretežno stambene namjene, bez klasifikacije unutar nje. Samo su u rubnom području određene dvije namjene, turistička te javna i društvena namjena. Na krajnjem istočnom dijelu poluotoka naznačene su javne zelene površine, koje čine Perivoj kraljice Jelene Madijevke i Perivoj Vladimira Nazora (spomenik parkovne arhitekture). Prostor koji se nadovezuje na poluotok naznačen je kao područje pretežito mješovite i javne kulturne namjene. No, međutim na Poluotoku su građevine javne namjene ravnomjerno raspoređene po čitavoj staroj gradskoj jezgri.

Problem prometa na poluotoku je promet u mirovanju, odnosno nedostatak parkirališnih mjesta, a ne promet u kretanju koji prolazi rubno poluotokom. Zidine su postale veliki parking i izgubile su svoj perivojni značaj, a zbog neizmernih gužvi i narušavajućeg korištenja polako gube i na svojoj povijesnoj, ambijentalnoj i spomeničkoj vrijednosti.

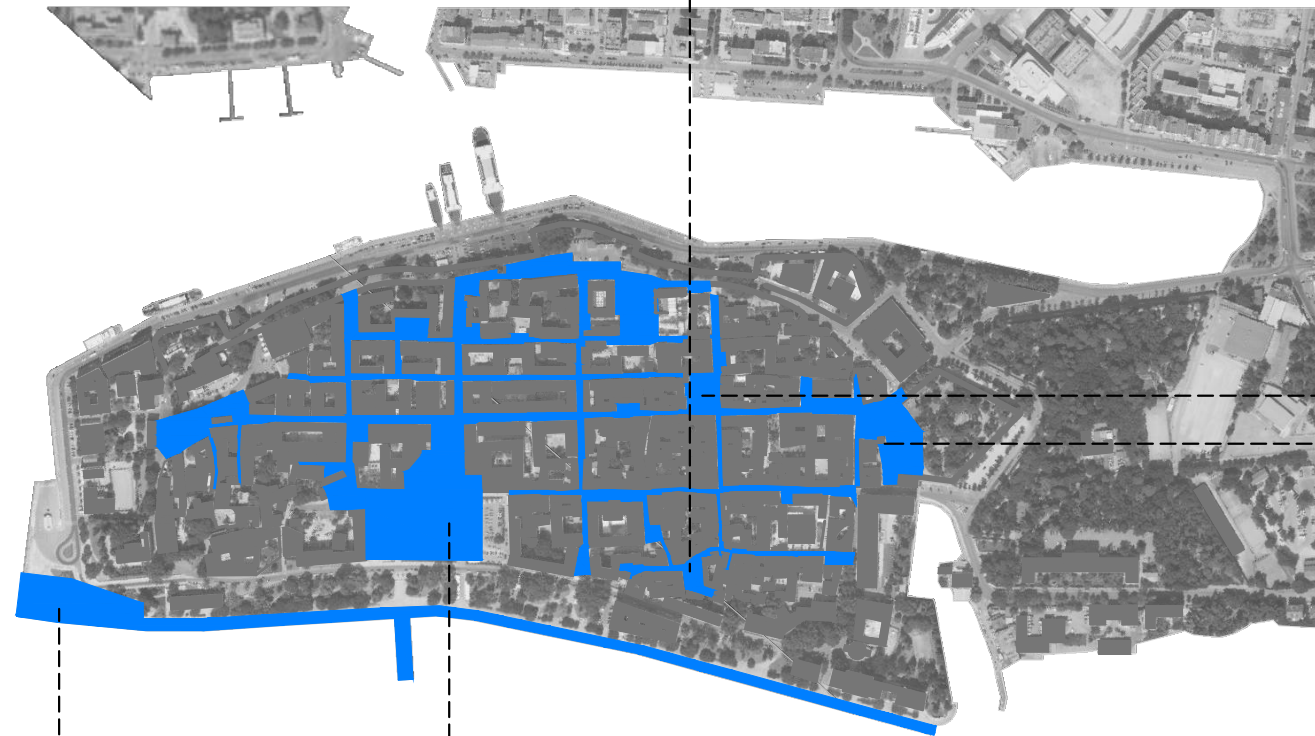
Trenutačni pješački promet se nesmetano odvija unutar gradske jezgre. Omogućen je na zidinama i uz zidine, no nije nesmetan radi automobilskeg prometa. Vizure zbog automobilskeg prometa više nisu jednakovrijedne kao što se to može vidjeti na povijesnim razglednicama iz 19. stoljeća, tako se umanjuje spomenička vrijednost zidina. Potrebno je vratiti i maksimalno prezentirati ambijent i doživljaj, ugledajući se na inozemstvo gdje se takvi spomenici održavaju i od kojih koristi ima cijeli grad.

VAROŠ

otvorene javne površine

NARODNI TRG

POLJANA
ŠIME BUDINIĆA

TRG
PETRA
ZORANIĆA

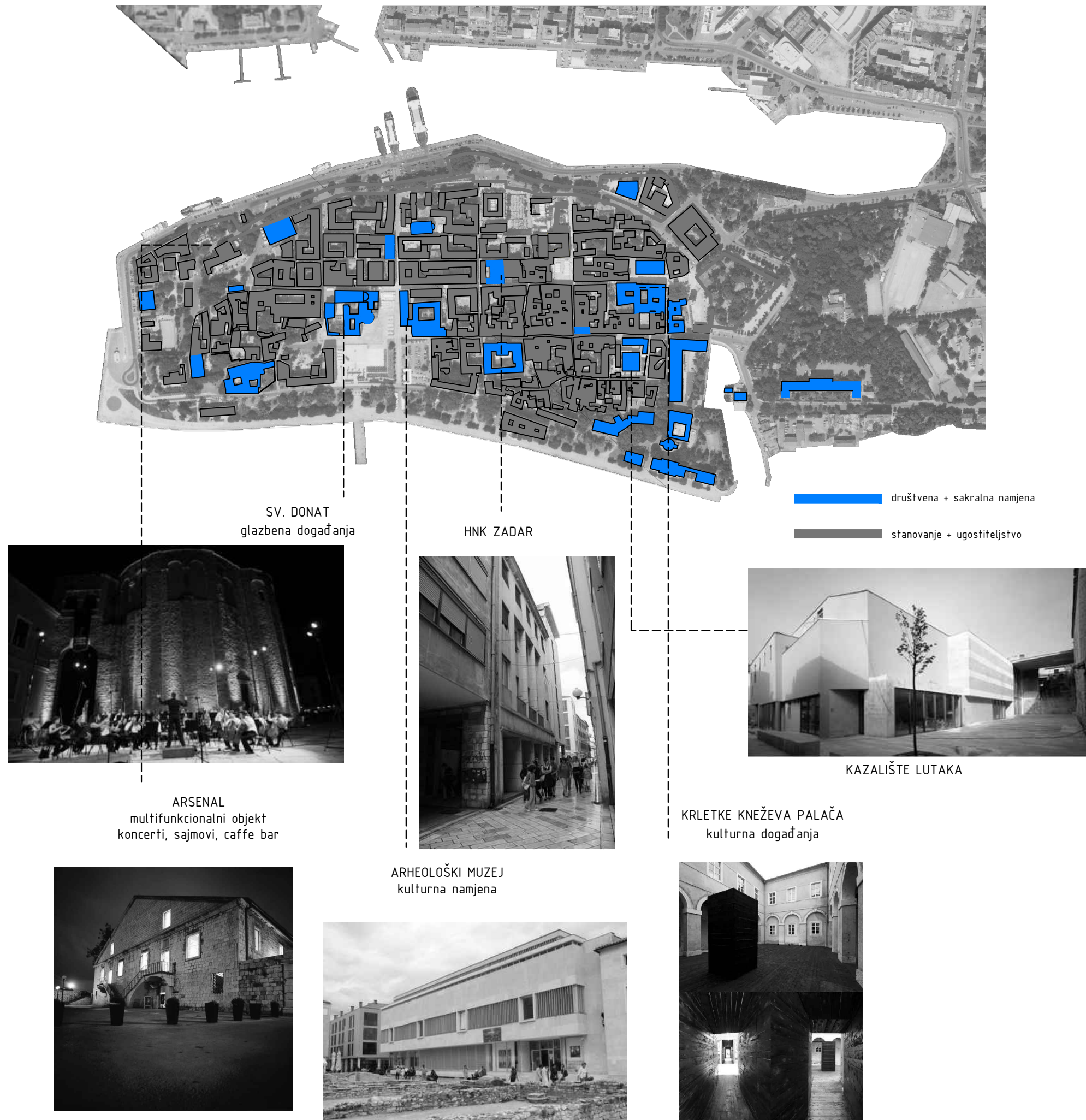

POZDRAV SUNCU

FORUM

U PPUGZ cijela povijesna jezgra grada, Poluotok, određena je kao cjelina mješovite pretežno stambene namjene, bez klasifikacije unutar nje. Samo su u rubnom području određene dvije namjene, turistička na području hotela "Zagreb" i javna i društvena namjena na prostoru bivše tehničke škole gdje se planira škola i sveučilišni multimedijalni centar. Na krajnjem istočnom dijelu poluotoka naznačene su javne zelene površine, koje čine Perivoj kraljice Jelene Madijeve i Perivoj Vladimira Nazora, koji je ujedno i spomenik parkovne arhitekture. Prostor koji se nadovezuje na poluotok naznačen je kao područje pretežito mješovite i javne kulturne namjene. No, međutim na Poluotoku su građevine javne namjene ravnomjerno raspoređene po čitavoj staroj gradskoj jezgri. Prevladava mješovita namjena, posebno uz glavne ceste. Prvenstveno su to stambene zgrade s poslovnim i trgovačkim sadržajima u prizemlju. Stambena namjena koncentrirana je na jugozapadnom dijelu poluotoka i u unutrašnjosti gradskih blokova. No, gradsku jezgru je potrebno aktivirati. Pozitivnim pomacima u razvoju i revitalizaciji stare gradske jezgre postiže se veći i vidljiviji razvojni efekt čitavog grada. Kako bi se to i dogodilo moraju se riješiti problemi:

- gubljenje važnosti Poluotoka naspram drugih društvenih okupljališta komercijalnog karaktera (posebno izraženo zimi kada nedostaje kvalitetno osmišljenog sadržaja koji bi značajnije privukao ljude na Poluotok, s druge strane u sezoni je Poluotok prenapučen ljudima i sadržajima koji često ne odgovaraju imidžu stare gradske jezgre ili su ti sadržaji loše koordinirani, pa dolazi do preklapanja i stvaranja 'poplave' događanja)

- odumiranje obrta, nestali su i neki prepoznatljivi gradski prostori (na Poluotoku ima dosta praznih poslovnih objekata ili objekata koji 'žive na ekonomskom rubu')

- na Poluotok, kao element potražnje utječe i prilaz koji je otežan (u sezoni) kao i u većini starih gradskih jezgri, te cijena parkinga (objekti su kod komercijalnih lokacija u drugim djelovima grada isključene, čime su lokacije automatski konkurentnije)

- nema razrađenog koncepta, kriterija i smjernica prema kojima bi se odredila sadržajna područja na Poluotoku

- pojedinačne mjere, kao što su smanjenje cijena parkinga ili cijena poslovnih prostora ne mogu riješiti problem Poluotoka. U rješavanju kompleksnosti sadržaja, koncepta i ponude Poluotoka potreban je planski pristup. Iako su ovim dijelom analize izdvojeni isključivo problemi, to ne znači da na Poluotoku nema izuzetno pozitivnih primjera oživljavanja stare gradske jezgre. U sezoni ali i izvan nje postoji cijeli niz događanja koje poluotok čine živim, a posjetiteljima i lokalnom stanovništvu osiguran je sadržajan i efektan društveni, kulturni i zabavni program.

Prvi korak prema revitalizaciji područja stare gradske jezgre započinje na lokaciji glavne gradske tržnice koja je nastala na prostoru srušene palače Pasini od koje je ostao sačuvan jedan zid, te okolnog prostora u koje su se uvukli štandovi tržnice bez ikakvog reda. Potrebno je redefinirati prostor tržnice koja je postala prenatrpana i mračna, a po noći je mnoge strah prolaziti onuda. Uostalom tu se nalaze i vrata grada a pogled s zadarskih bedema nije primamljiv.

Osim područja glavne gradske tržnice potrebna je i revitalizacija važnih točaka grada uz tržnicu od kojih su ostale samo fasade, što podrazumjeva novi identitet tog dijela poluotoka i nova namjena, pogotovo u trenutku kada uža jezgra grada postaje plodno tlo za vlasnike pekara. Restorani i trgovine nestaju a otvaraju se fast food a t r a k c i j e z a t u r i s t e .

U tijeku je proces nestanka stanovnika s poluotoka, te proces nestanka aktivnosti i susreta, a gledajući tkivo grada upravo je tržnica jedna od elementarnih formi socijalne interakcije.

Odgovori na današnja pitanja zasnovani su na ispitivanju postojećeg stanja mogućih projekcija razvijanja urbane strukture i s njom povezanih arhitektonskih problema. Uža jezgra grada Zadra u današnjem vremenu nema razrađen koncept, kriterije i smjernice prema kojima bi se odredila sadržajna područja na Poluotoku.

Ono što je u navedeno u dokumentu 'Strategija grada Zadra' je potreba za određenjem grupe djelatnosti kojima je dopušteno djelovati na pojedinim područjima Poluotoka čime bi se poradilo na danas nestabilnom identitetu. Dakle, potrebno je provesti niz planskih definiranih aktivnosti s ciljem revitalizacije stare gradske jezge i promocije najvažnije identitetske cjeline grada.

Tržnica je zanimljiva kao finalni proizvod socijalnih aktivnosti, ali treba istražiti i sve ono što dovodi do tih aktivnosti, jer kao dio grada ona utječe na njegov život. Centar grada uvijek ostaje prostor u kojem se reflektiraju svi ekonomski, socijalni, urbanistički i arhitektonski aspekti djelovanja u prostoru.

TRŽNICA
POSTOJEĆA PLOHA TRŽNICE, PRIZEMLJE DRUŠTVENOG CENTRA, SKLOP SV.ŠIME

Zatvorena tržnica Chelsea Market, New York

Natkrivena tržnica San Miguel; Madrid

Sainte-Marie de Sarlat Conversion, Jean Nouvel

Inca tržnica; Lay & Muro

Tržnica je zanimljiva kao finalni proizvod socijalnih aktivnosti, ali treba istražiti i sve ono što dovodi do tih aktivnosti, jer kao dio grada ona utječe na njegov život. Centar grada uvijek ostaje prostor u kojem se reflektiraju svi ekonomski, socijalni, urbanistički i arhitektonski aspekti djelovanja u prostoru.

TRŽNICA
POSTOJEĆA PLOHA TRŽNICE, PRIZEMLJE DRUŠTVENOG CENTRA, SKLOP SV.ŠIME

Zatvorena tržnica Chelsea Market, New York

Natkrivena tržnica San Miguel; Madrid

Sainte-Marie de Sarlat Conversion, Jean Nouvel

Inca tržnica; Lay & Muro

Očuvanje zaboravljene materijalne kulturne baštine prvi je korak u očuvanju identiteta mjesta i javne memorije. Prenamjenom prostora kuća nastavlja živiti u sadašnjem vremenu i nosi tragove prošlosti koju je potrebno prezentirati stanovnicima i turistima.

POVIJESNE TOČKE
 STARA VOJNA BOLNICA, FASADA CRKVE SV. ŠIME, KAPELA SV. ROKA, ZID PALAČE PASINI

Can Ribas:Jaime Ferrer Forés

red house canada:Scarpa

Paley park:NY

plesni centar

Reanimiranjem prostornih identiteta Poluotoka nastaju jedinstvene i prepoznatljive točke grada. Kulturno društveni sloj zaokružuje priču u kojoj glavnu ulogu imaju društvene zajednice i profesionalci koji doprinose tome da se potencijal povijesnog urbanog krajolika održi (ili oživi) te sačuva javna memorija.

 KULTURNO – DRUŠTVENA POLJA
STARA VOJNA BOLNICA, OGRAĐENO DVORIŠTE CRKVE SV. ŠIME, DRUŠTVENI CENTAR

book caffe

jazz radionica

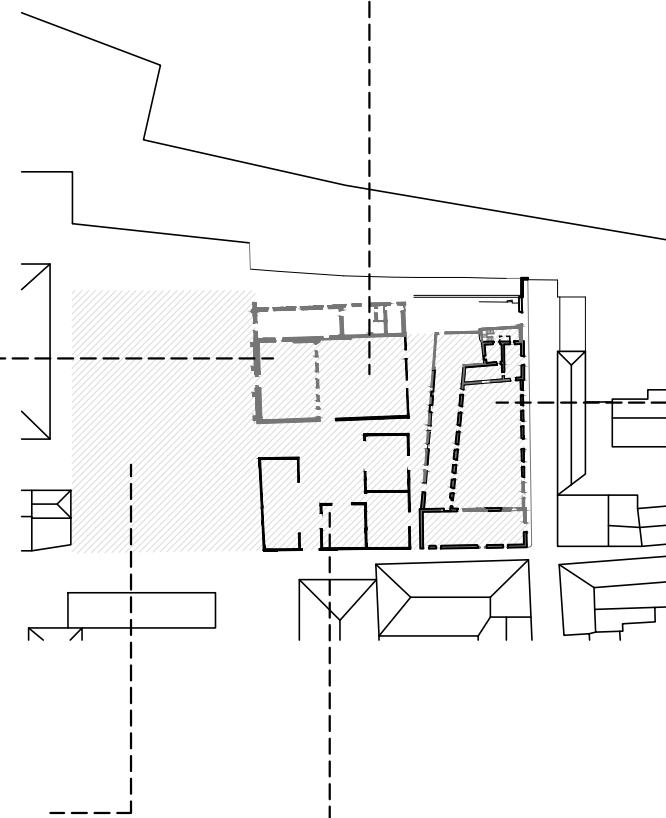

filmska škola

plesni centar

2.2. PROGRAM

Predviđeni budući sadržaji putem kojih bi se revitalizacija izvršila :

- **tržnica** - otvoreni prostor s fiksnim i mobilnim štandovima omogućuje promjenjivost koncentracije ljudi i sadržaja
- **natkrivena tržnica** - nastavak na dvorište Sv. Šime, glavni ulaz s novog trga, suvremena verzija tržnice s pultovima za prodaju pripremu hrane i pića
- **dvorište crkve Sv. Šime** - "džepni park"
- **društveni centar** - zgrada otvorena prema središnjem trgu koji se nastavlja u vertikalnoj osi i povezuje kulturne s društvenim sadržajima (jazz radionica, filmska škola, galerija suvremene umjetnosti, radionica fotografije...)
- **stara bolnica (palača Cedulin)** - plesni centar, multifunkcionalna dvorana - amfiteatar

Palača u Urbinu, Lucijan Vranjanin

Kolumba Museum, Peter Zumthor

ISKAZ POVRŠINA

RAZINA 0

Otvorena tržnica - 1533m²
Natkrivena tržnica - 302m²
Dvorište Sv. Šime - 180m²
Caffe bar - 85m²
Foto galerija - 47m²
Dizajn butik - 80m²
Slastičarnica -100m²
Vinski bar -100m²
Lobby teatra - 145m²
Garderoba - 16m²
Teatar -338m²
Sanitarije za posjetitelje - 45m²
Garderoba ženska - 27m²
Garderoba muška - 30m²
Ulaz za goste izvođače -60m²
Backstage - 54m²
Spremište rekvizita - 24m²

UKUPNO - 3219M²

RAZINA 1

Book caffe - 150m²
Spremište vanjske opreme - 10m²
Otvoreni prostor - 53m²
Radionica fotografije - 78m²
Plesni studio 1 - 100m²
Plesni studio 2 - 100m²
Odmaralište - 42m²
Predprostor ton majstora - 12m²
Ton majstor - 24m²
Montaža zvuka -24m²
Spremište - 20m²
Prostor za probe 1 - 30m²
Prostor za probe 2 - 21m²
Garderoba 1 - 27m²
Garderoba 2 - 27m²

UKUPNO - 785M²

RAZINA 2

Jazz radionica - 70m²
Ulazni prostor - 24m²
Slušaonica - 40m²
Otvoreni prostor glazbene radionice - 139m²
Slikarski atelier - 78m²
Predprostor- 48m²
Studio - 28,5m²
Studio voditelja plesa - 30m²
Spremište - 21m²
Strojarnica-30m²
Sanitarije - 20m²
Arhiva/CD depo- 22m²
Voditelj tehničkog osoblja - 15,6m²
Knjigovođa - 15,4m²
Tajnica - 15m²
Upravitelj - 25m²
Lobby vip lože - 60m²
Vip loža -43m²
Soba za projekcije - 9m²
Soba za sastanke -43m²
Krov tržnice - 302m²

UKUPNO - 1165M²

RAZINA 3

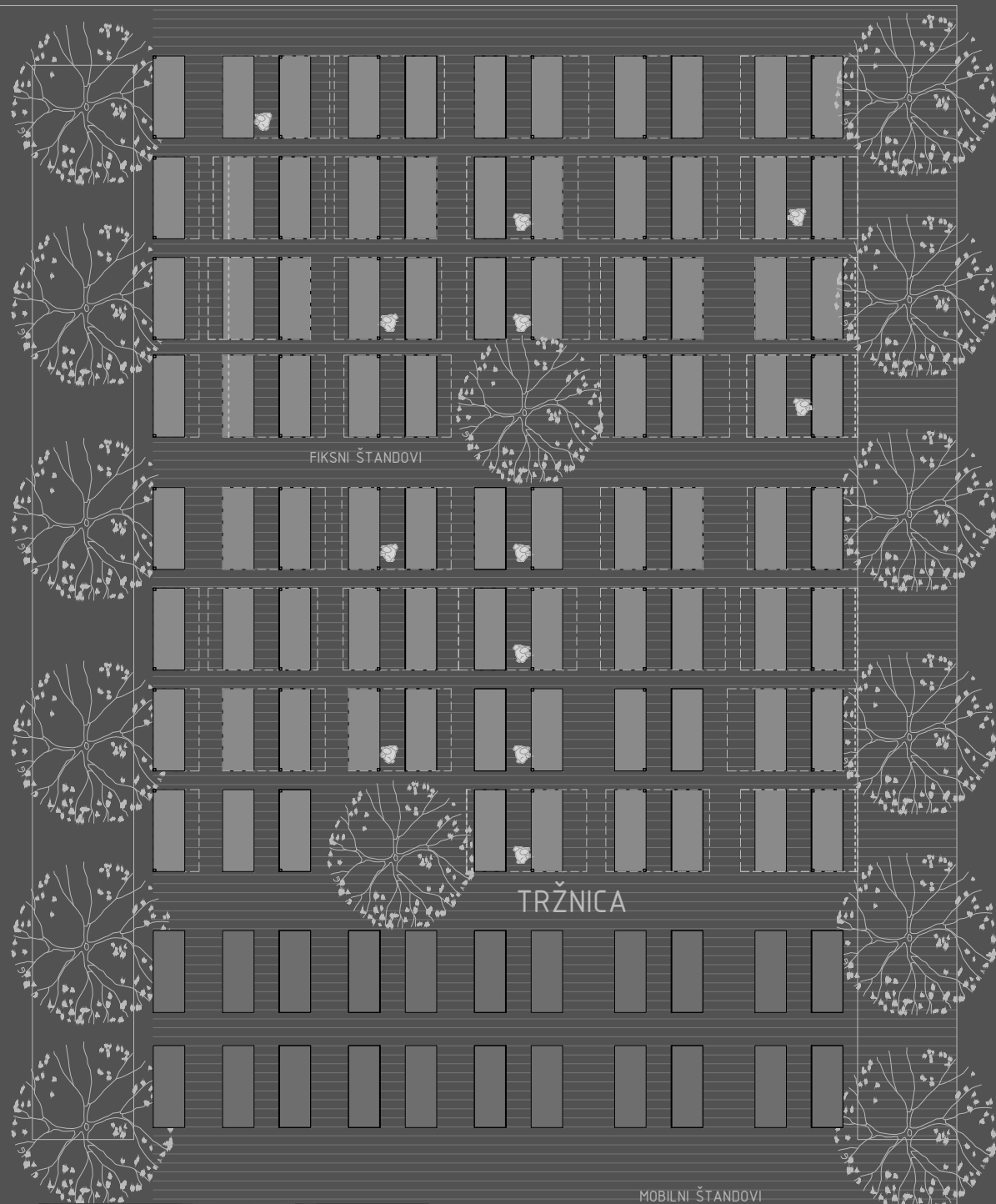
Galerija suvremene umjetnosti - 135m²
Otvoreni prostor filmske škole - 62m²
Ulazni prostor filmske škole - 33m²
Studio za montažu - 32m²
Studio za režiju - 24m²
Studio za zvuk - 24m²
Učionica - 64m²
Sanitarije - 11m²

UKUPNO - 410m²

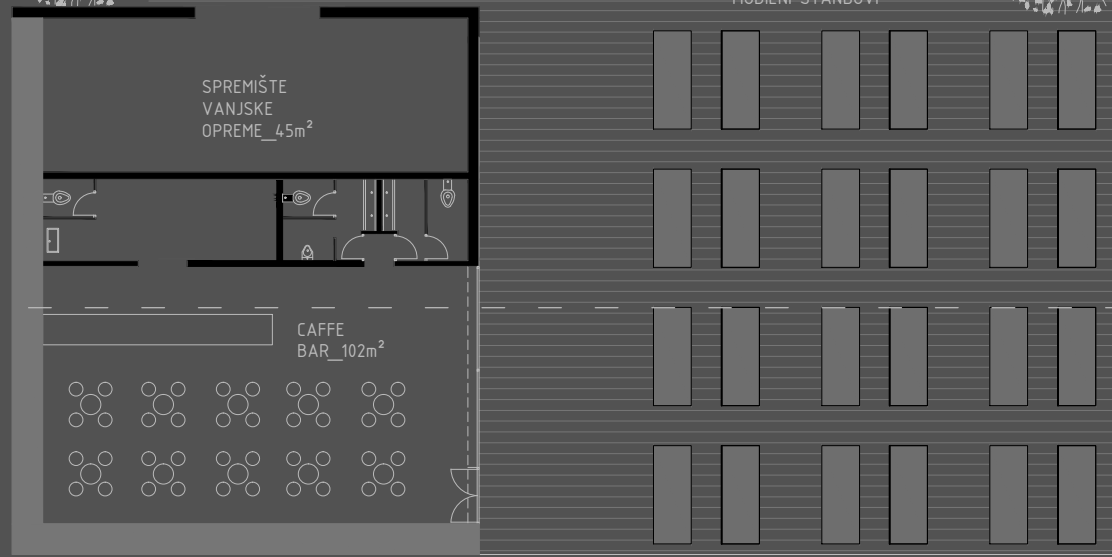
UKUPNA POVRŠINA - 5580M²

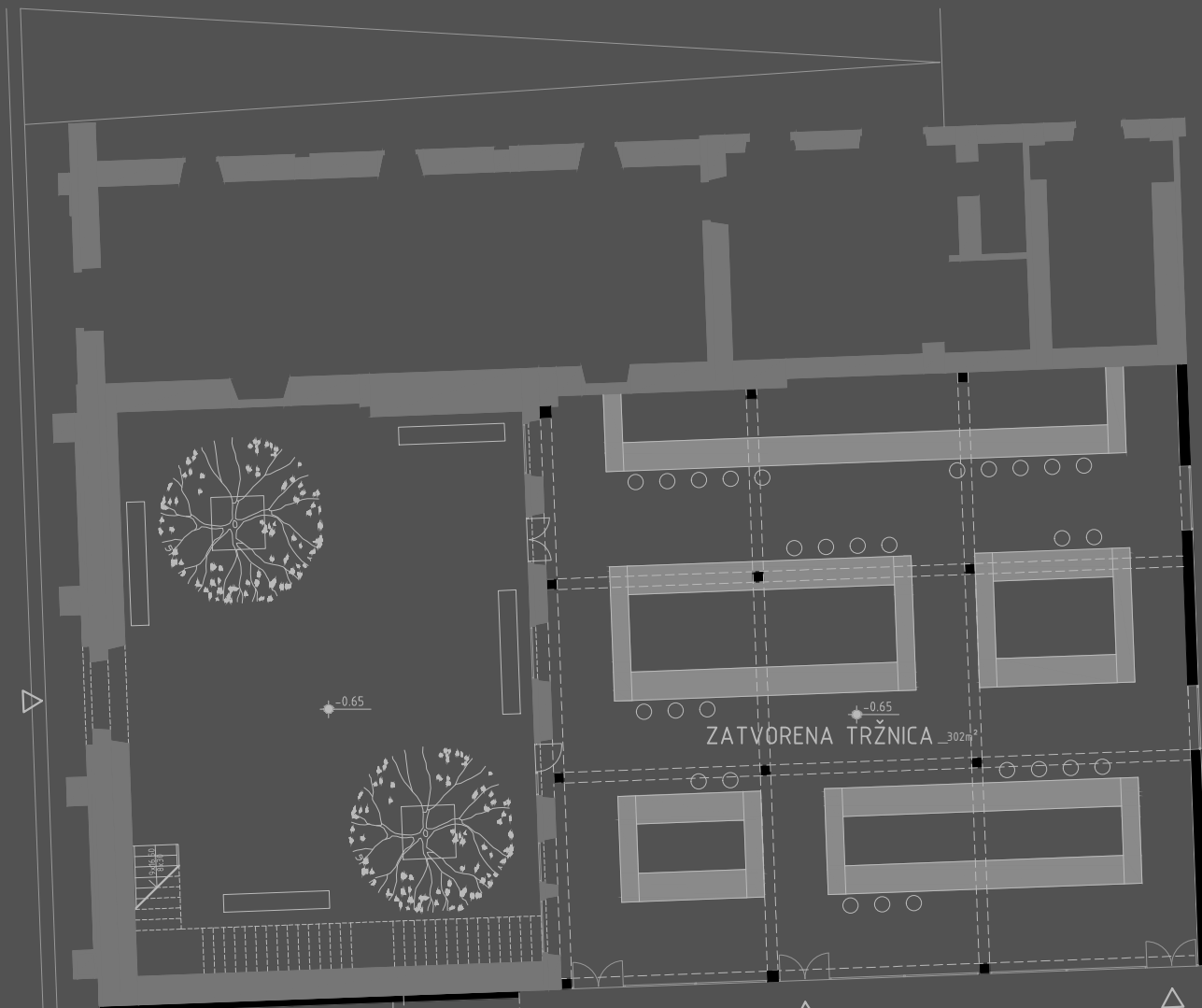
P+2

P+3

-1.20

-0.65

-0.65

-0.30

-0.65

-0.65

-0.65

-0.65

-0.65

-0.65

TLOCRT PRIZEMLJA - TRŽNICA

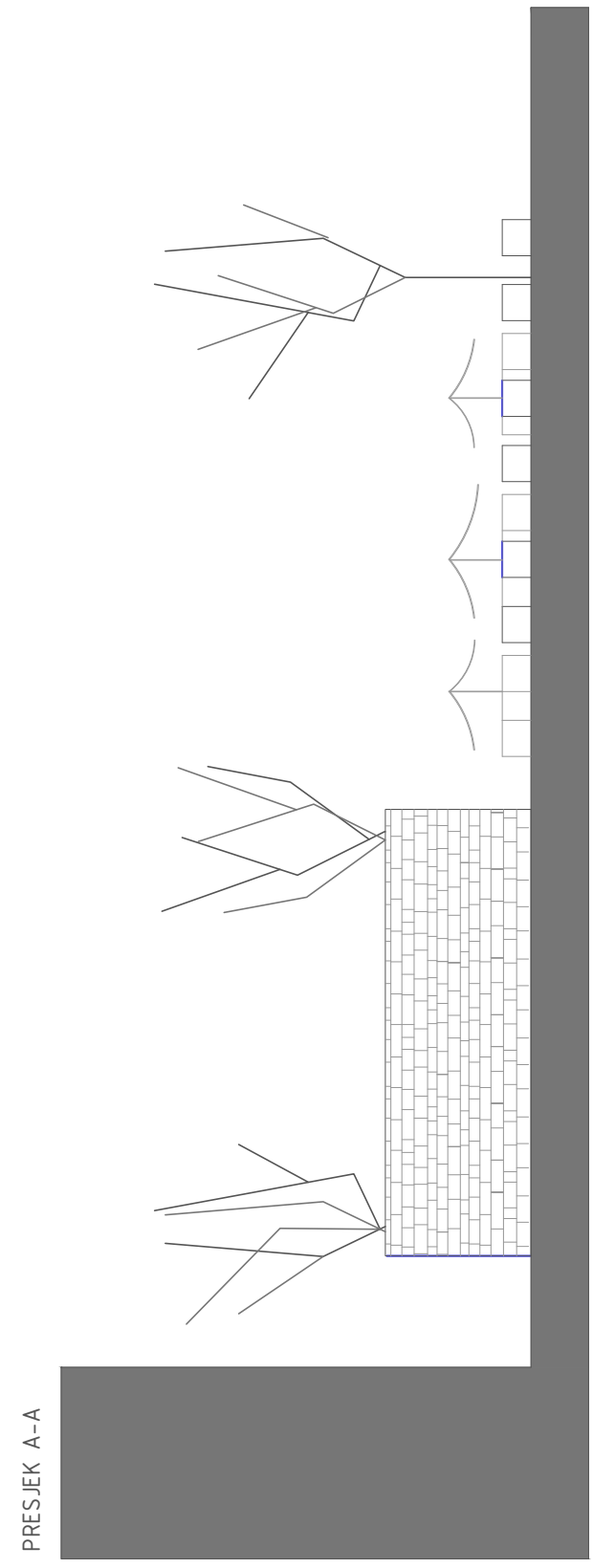
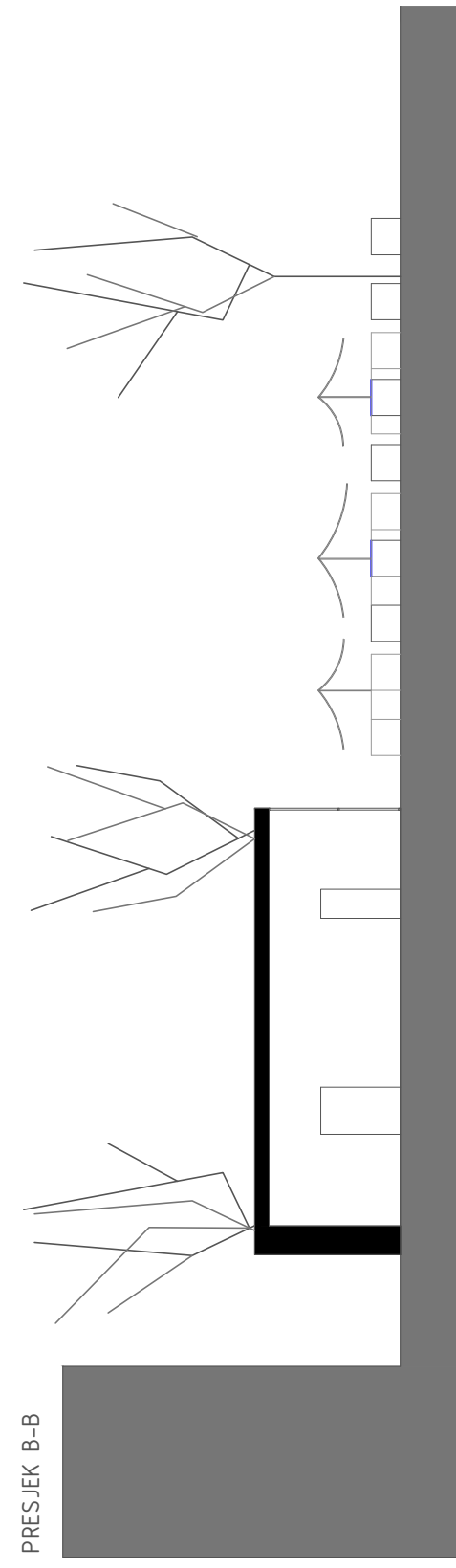
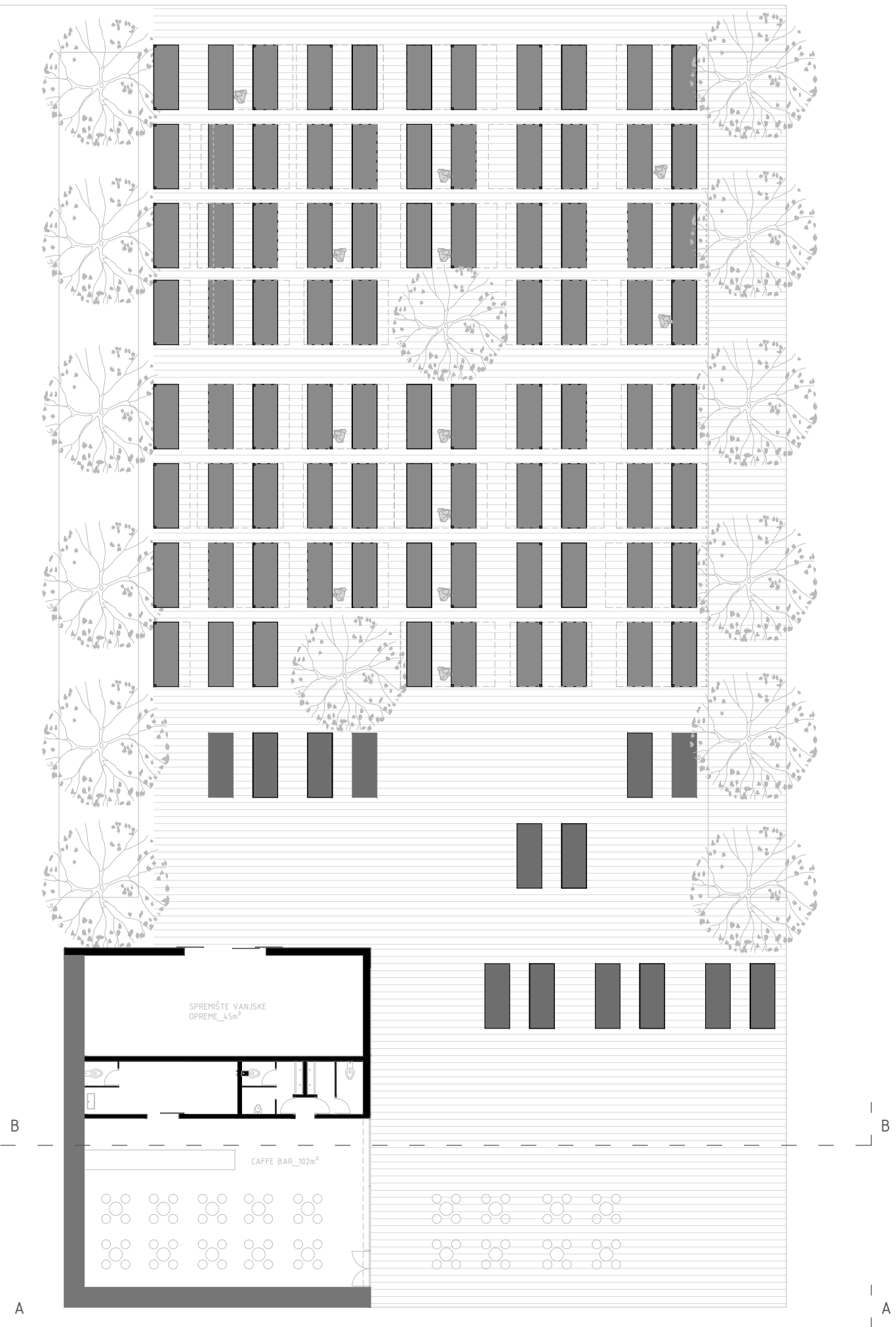
S

10

2

0

M 1:200

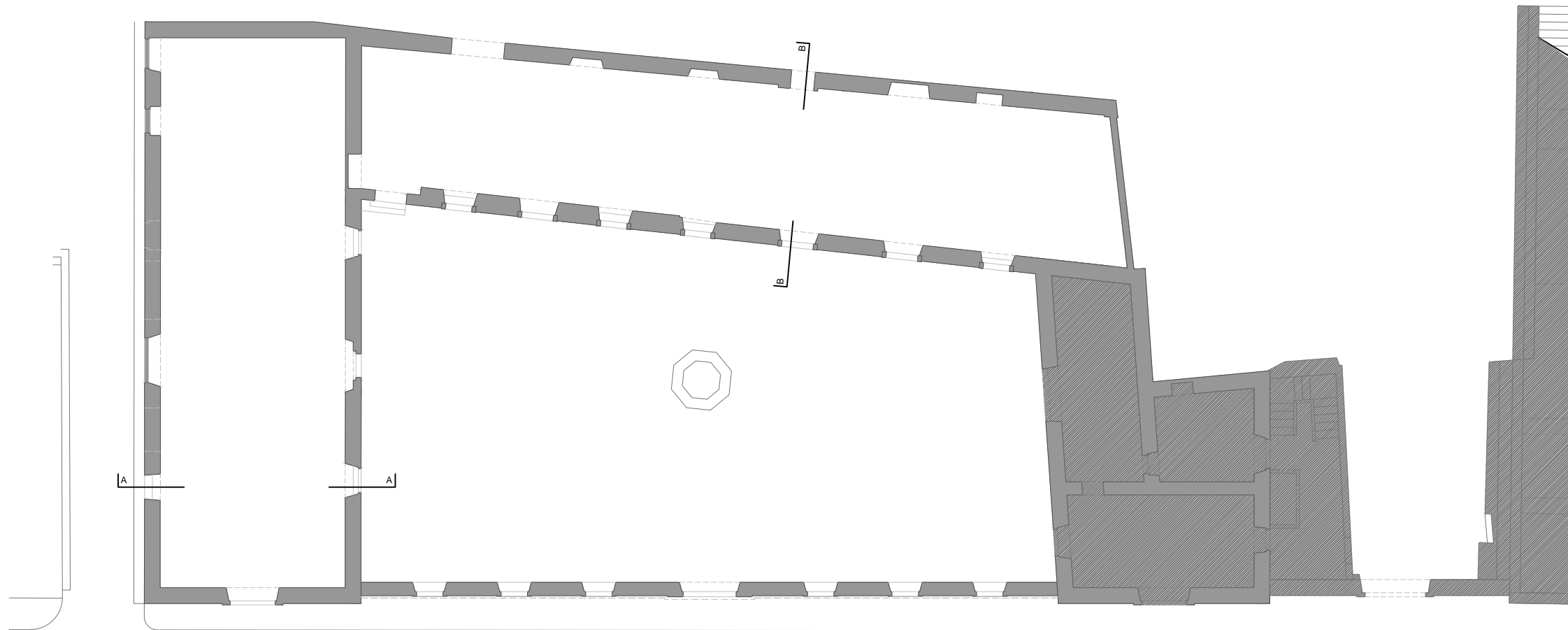
M 1:200

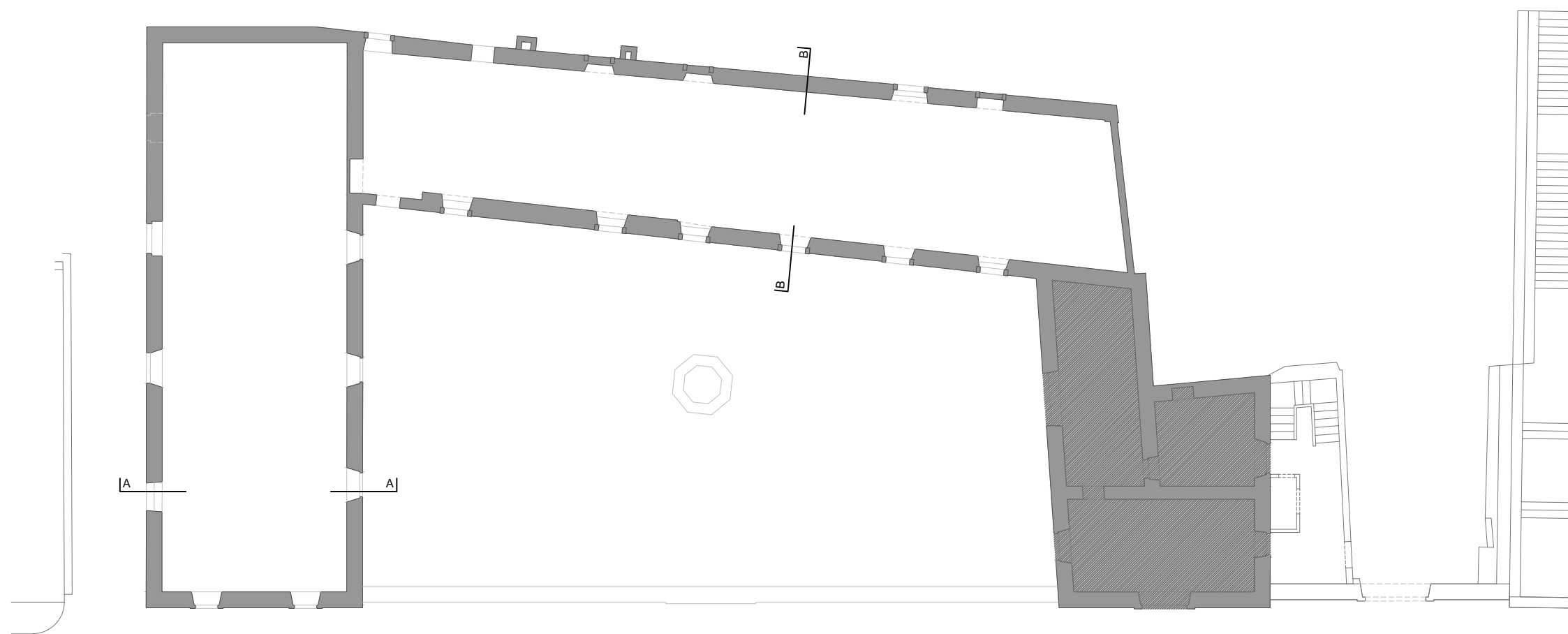
TLOCRT PRIZEMLJA - TRŽNICA

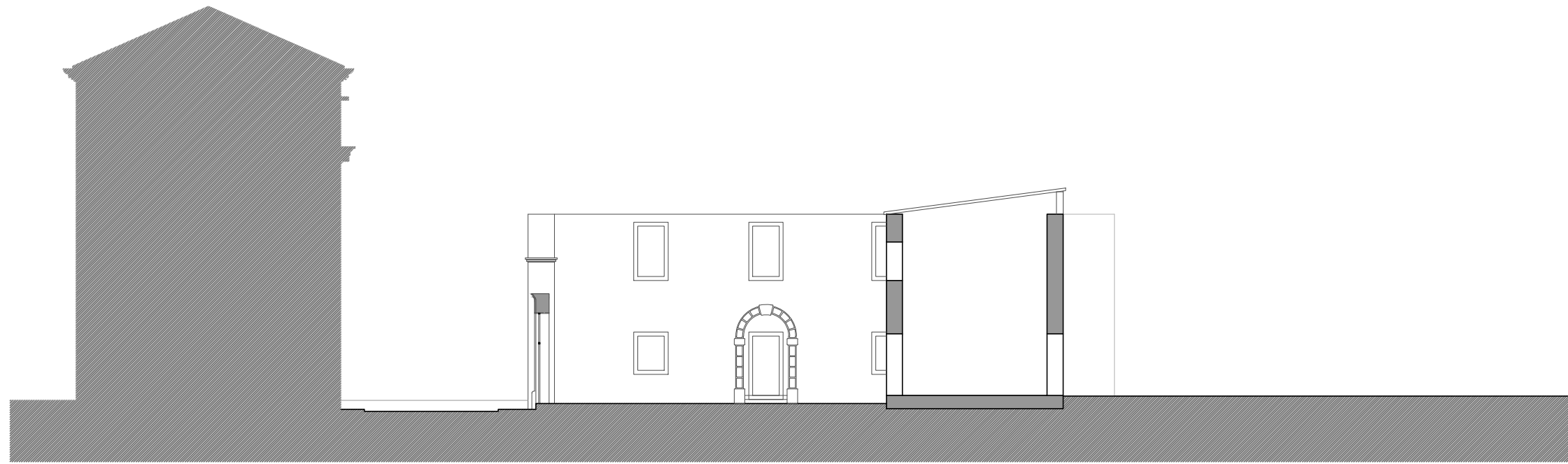

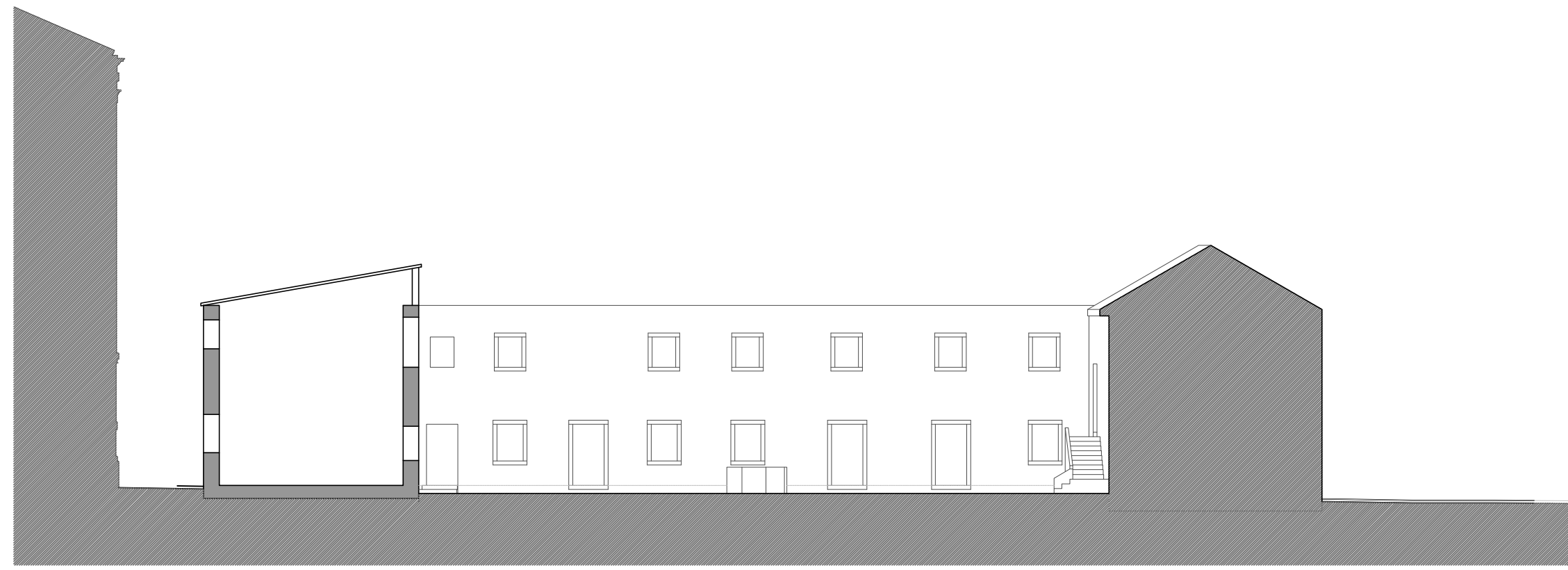
TLOCRT PRIZEMLJA

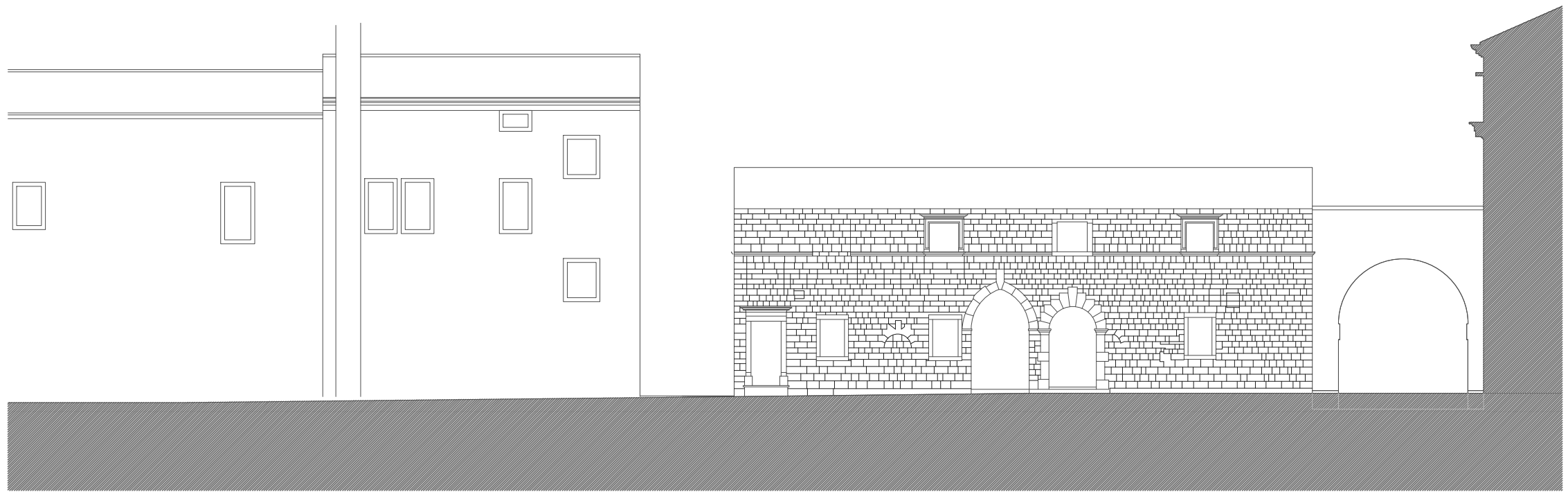
TLOCRT 1. KATA

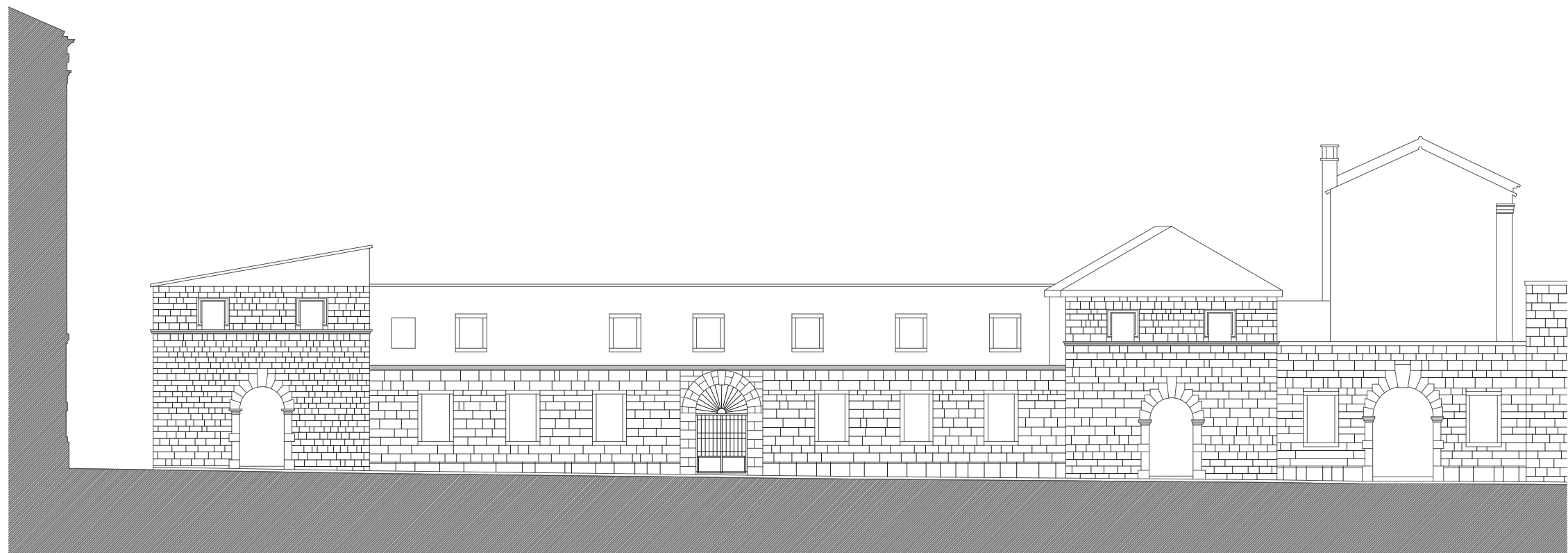
PRESJEK B-B

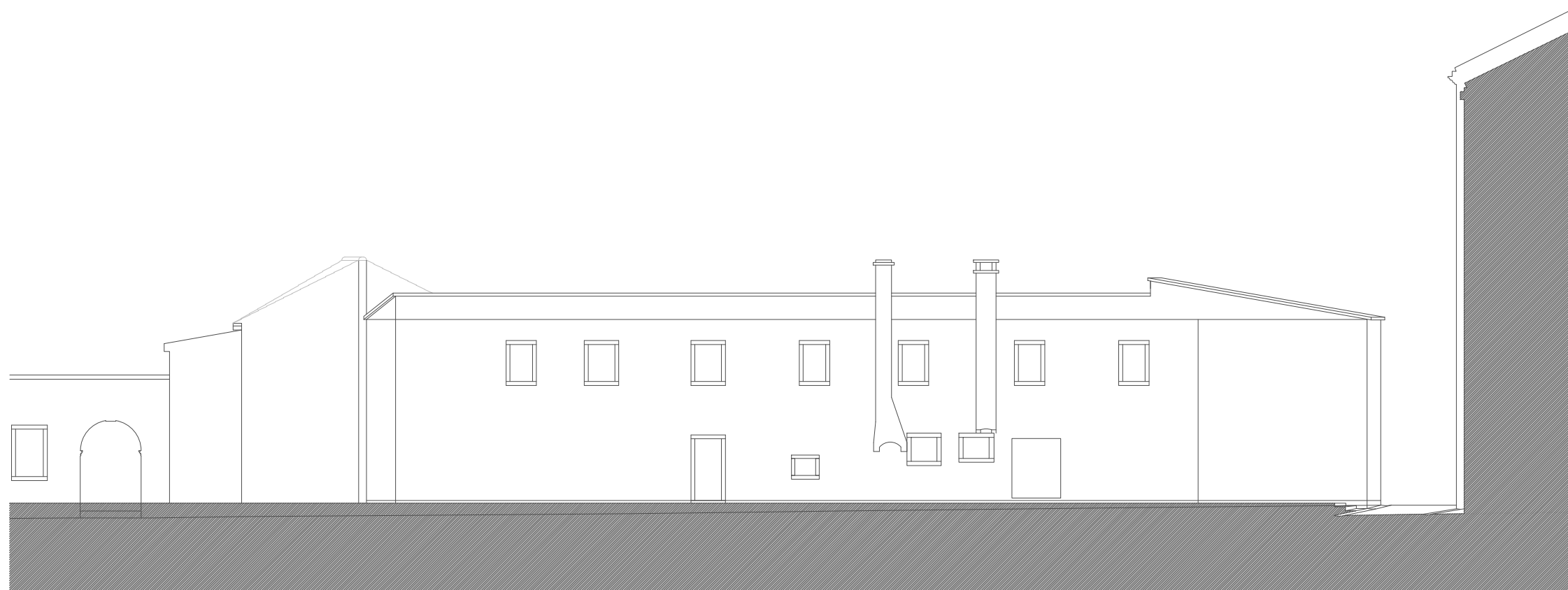
PRESJEK A-A

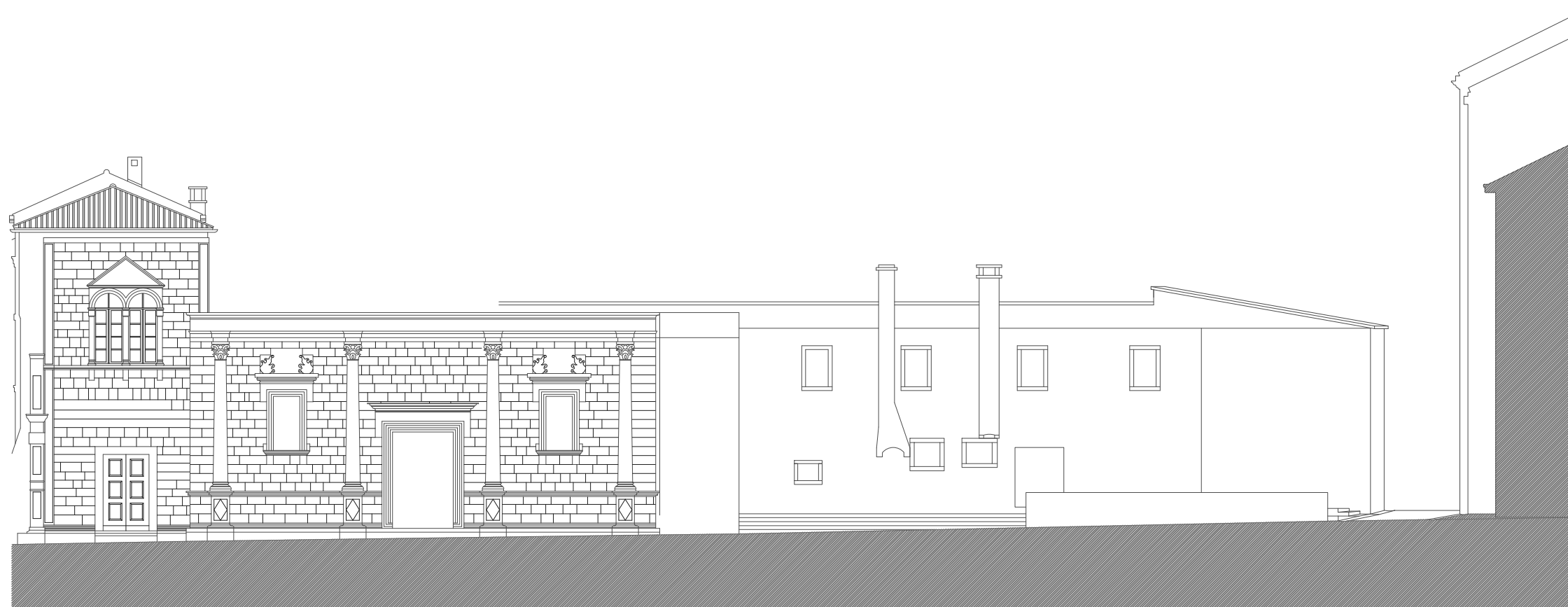
JZ PROČELJE

JI PROČELJE

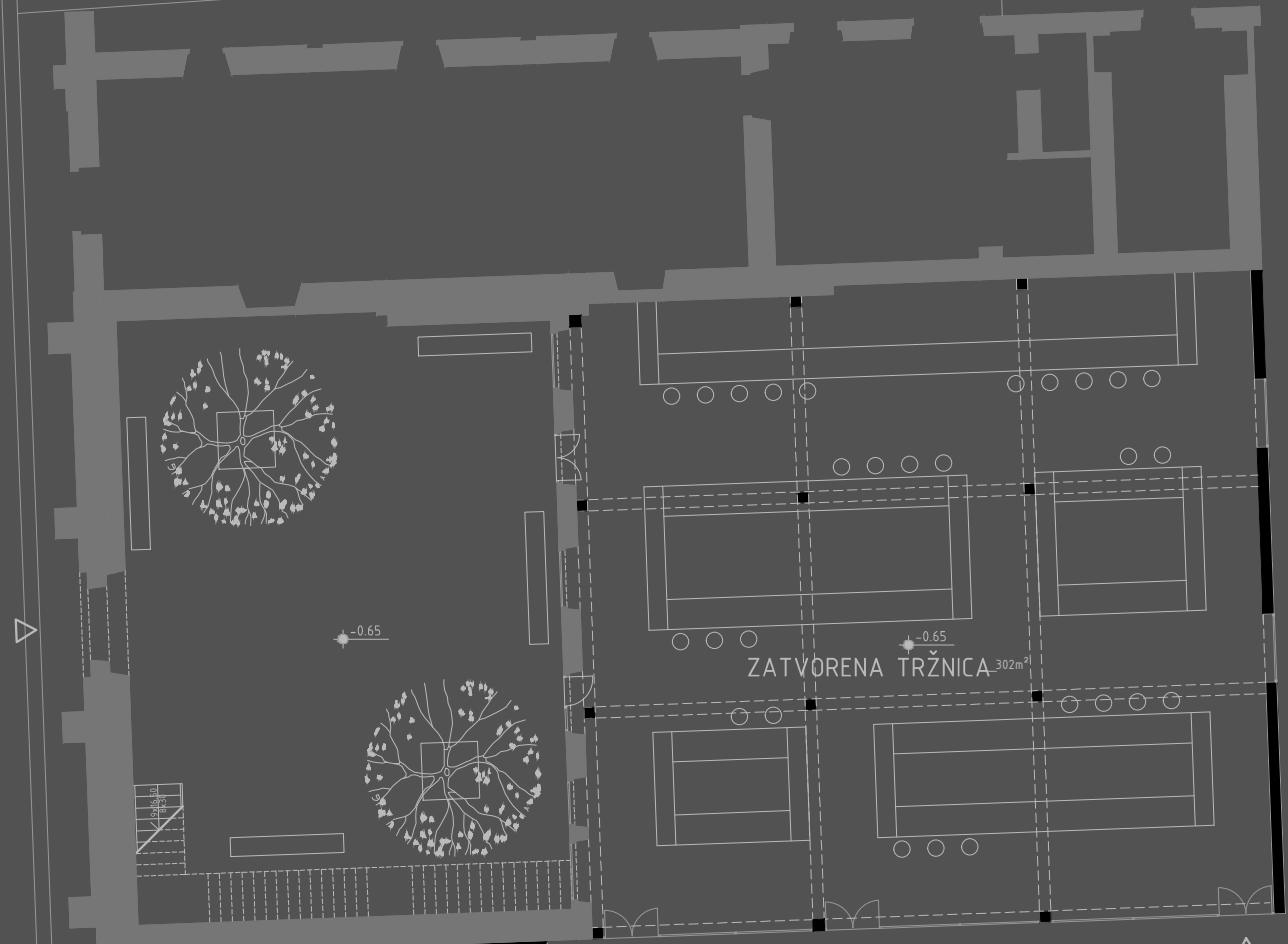

SZ PROČELJE

POGLLED S TRŽNICE

-1.20

ULAZ ZA DOSTAVU

TLOCRT PRIZEMLJA

M 1:200 0 2 10 S

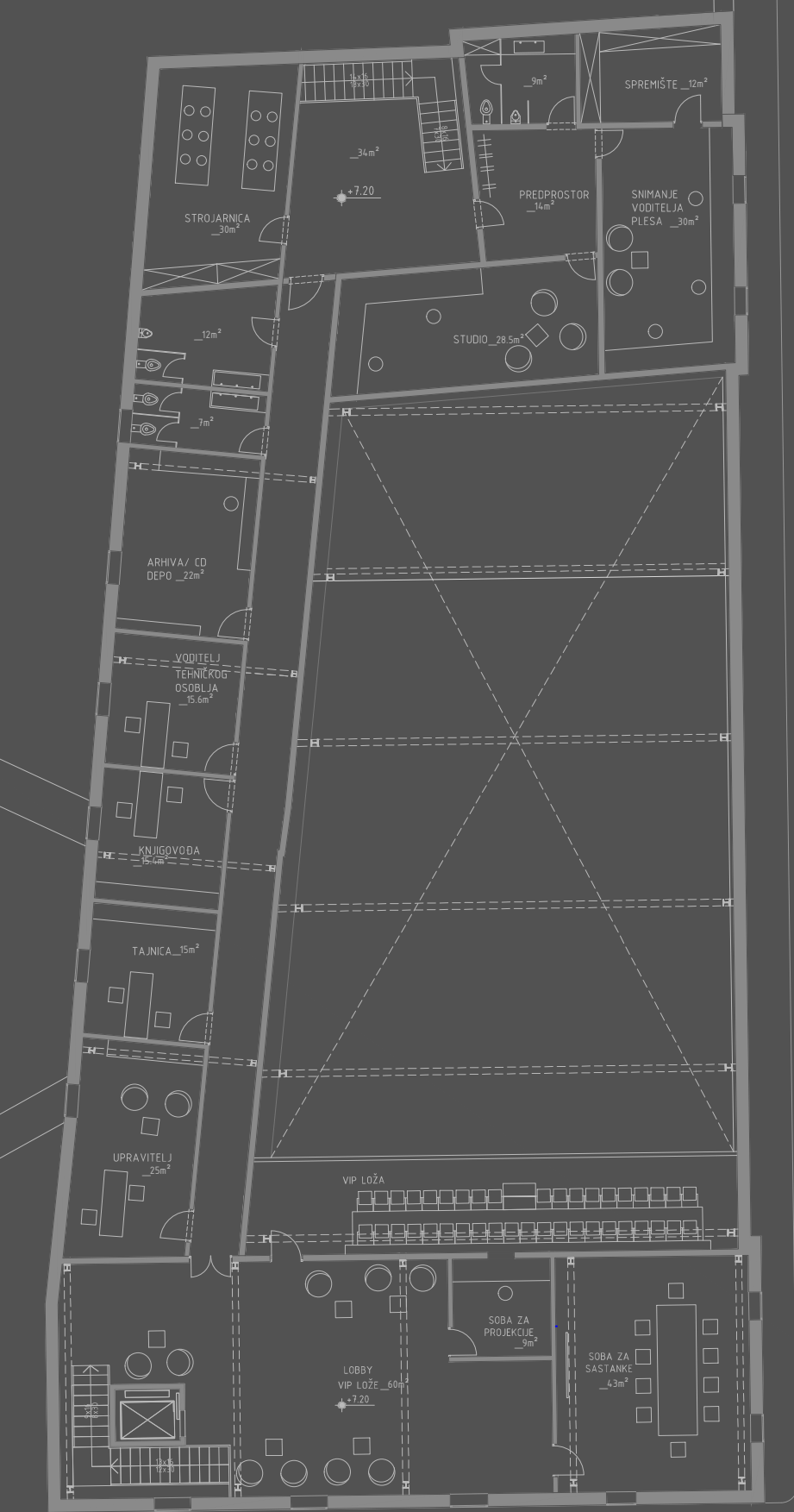
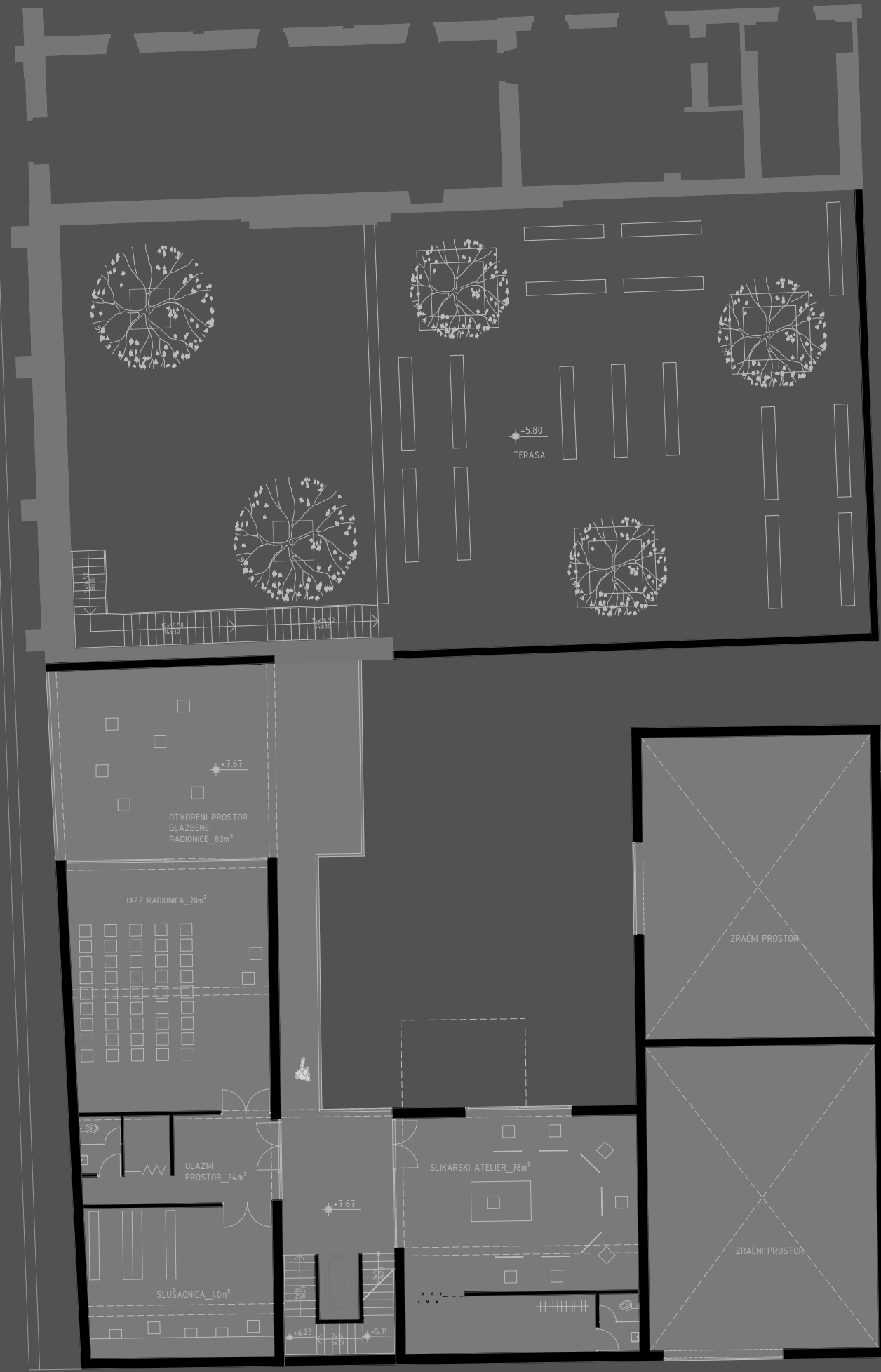

TLOCRT 1. KATA

M 1:200

0 2 10

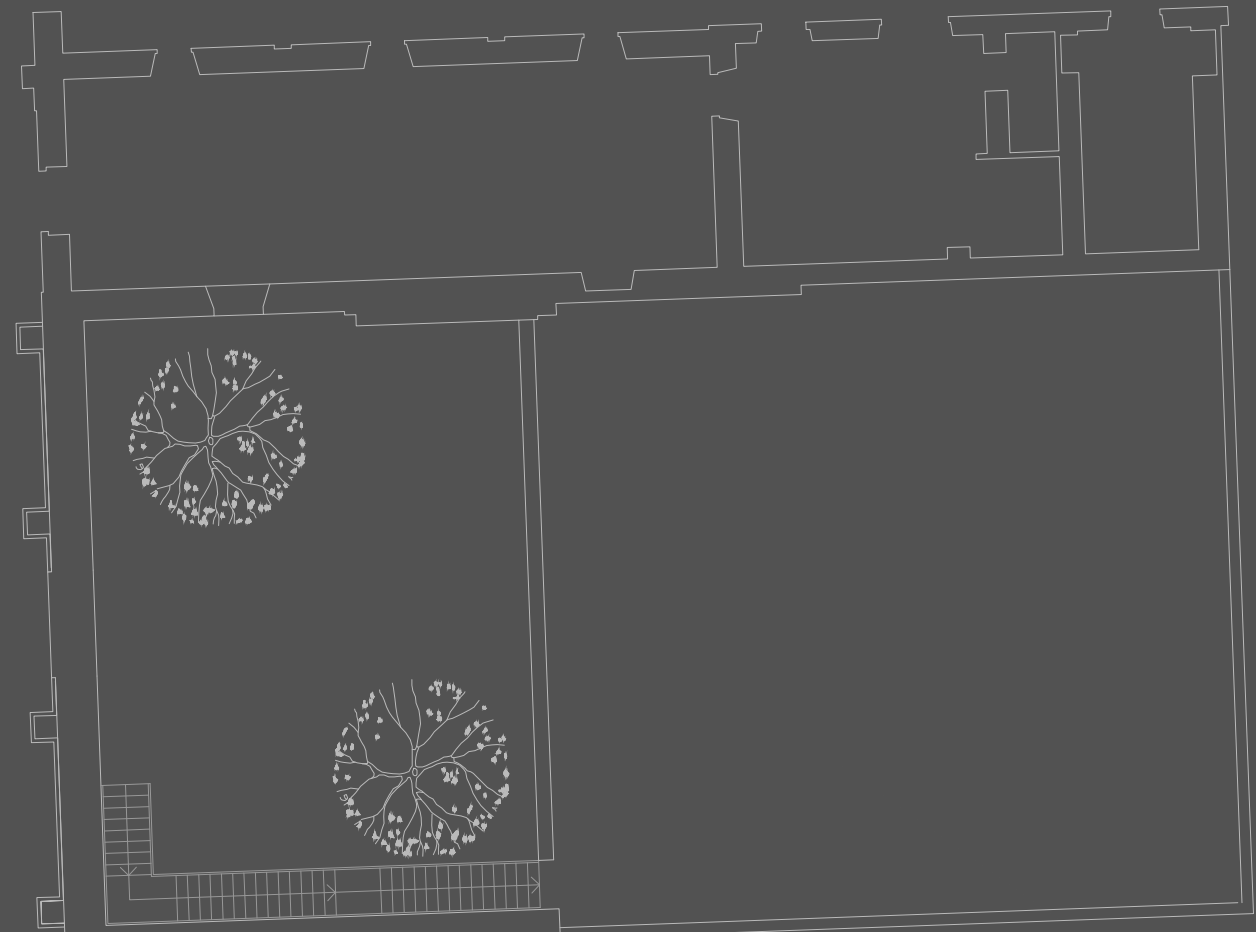
S

TLOCRT 2. KATA

M 1:200

+10.78

FILMSKA
UČIONICA/RADIONICA
_64m²

STUDIO ZA ZVUK_24m²

STUDIO ZA REŽIJU_24m²

GALERIJA SUVREMENE
UMJETNOSTI_195m²

OTVORENI PROSTOR_62m²

FILMSKA ŠKOLA
ULAZNI PROSTOR_33m²

STUDIO ZA
MONTAŽU_32m²

+11.03

+9.91

+8.79

TLOCRT 3. KATA

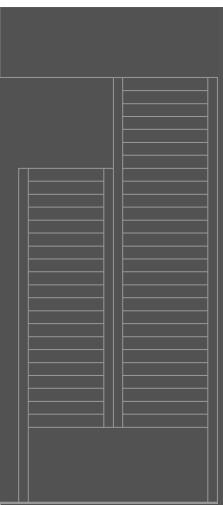
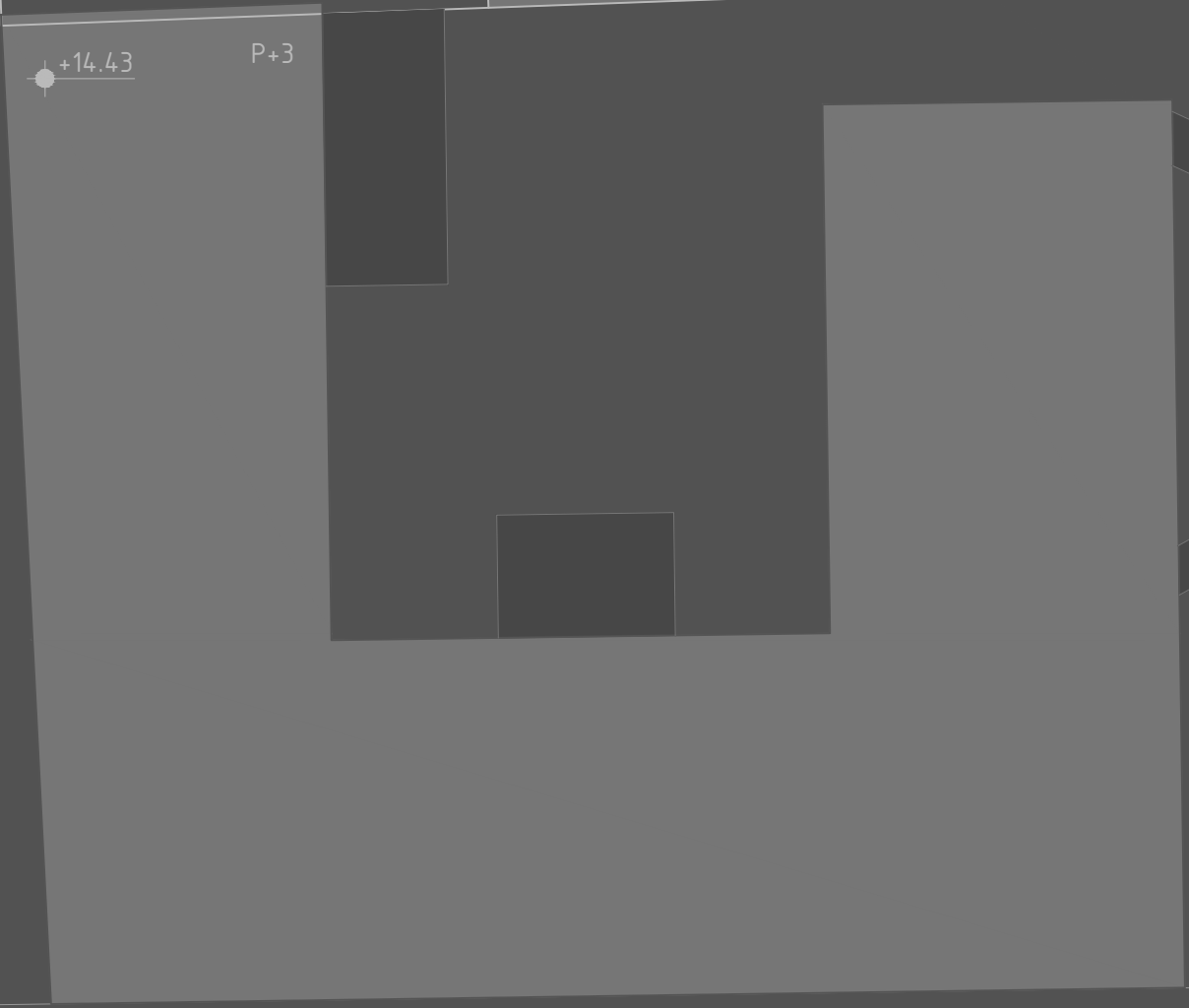
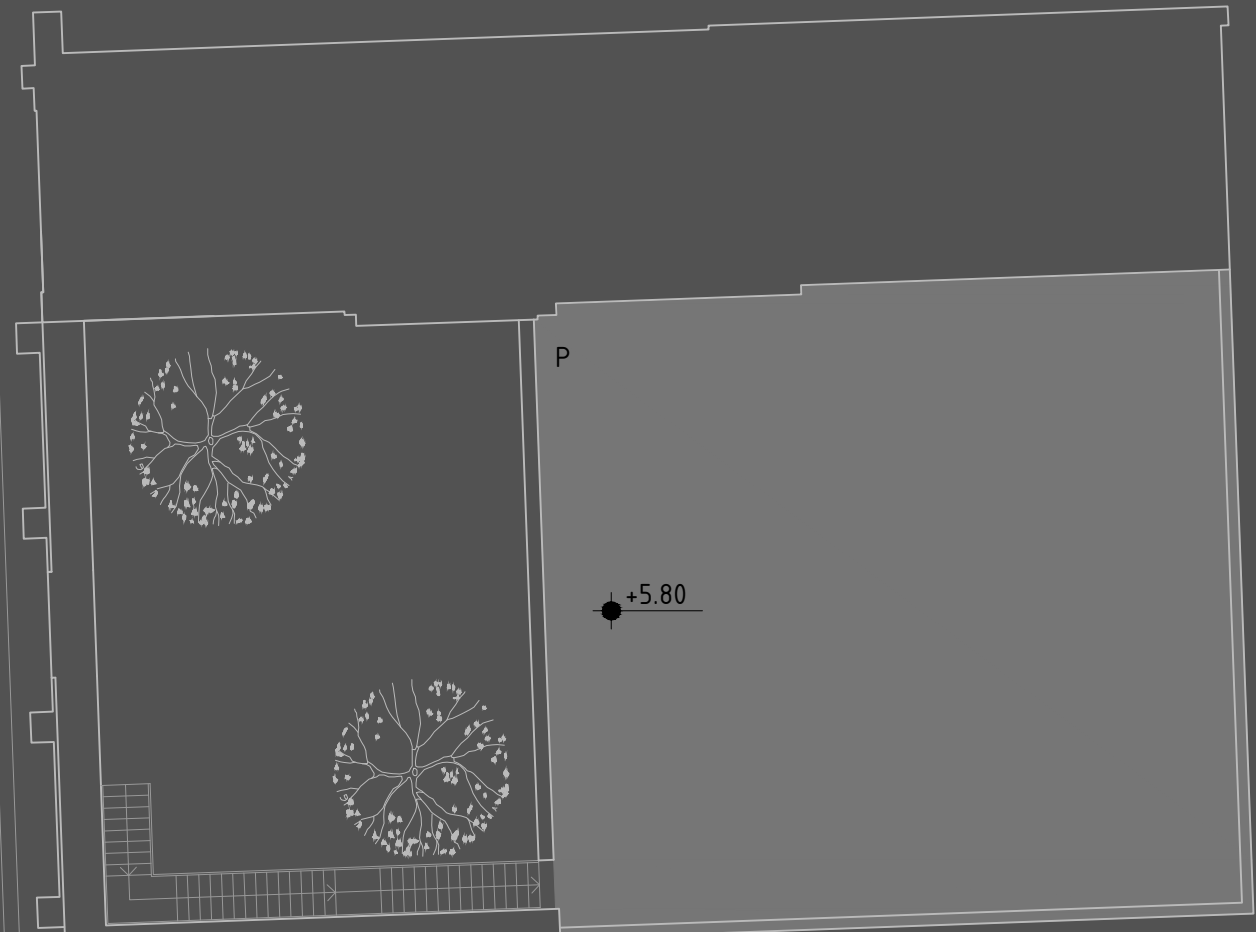
10

2

0

M 1:200

TLOCRT KROVA

s

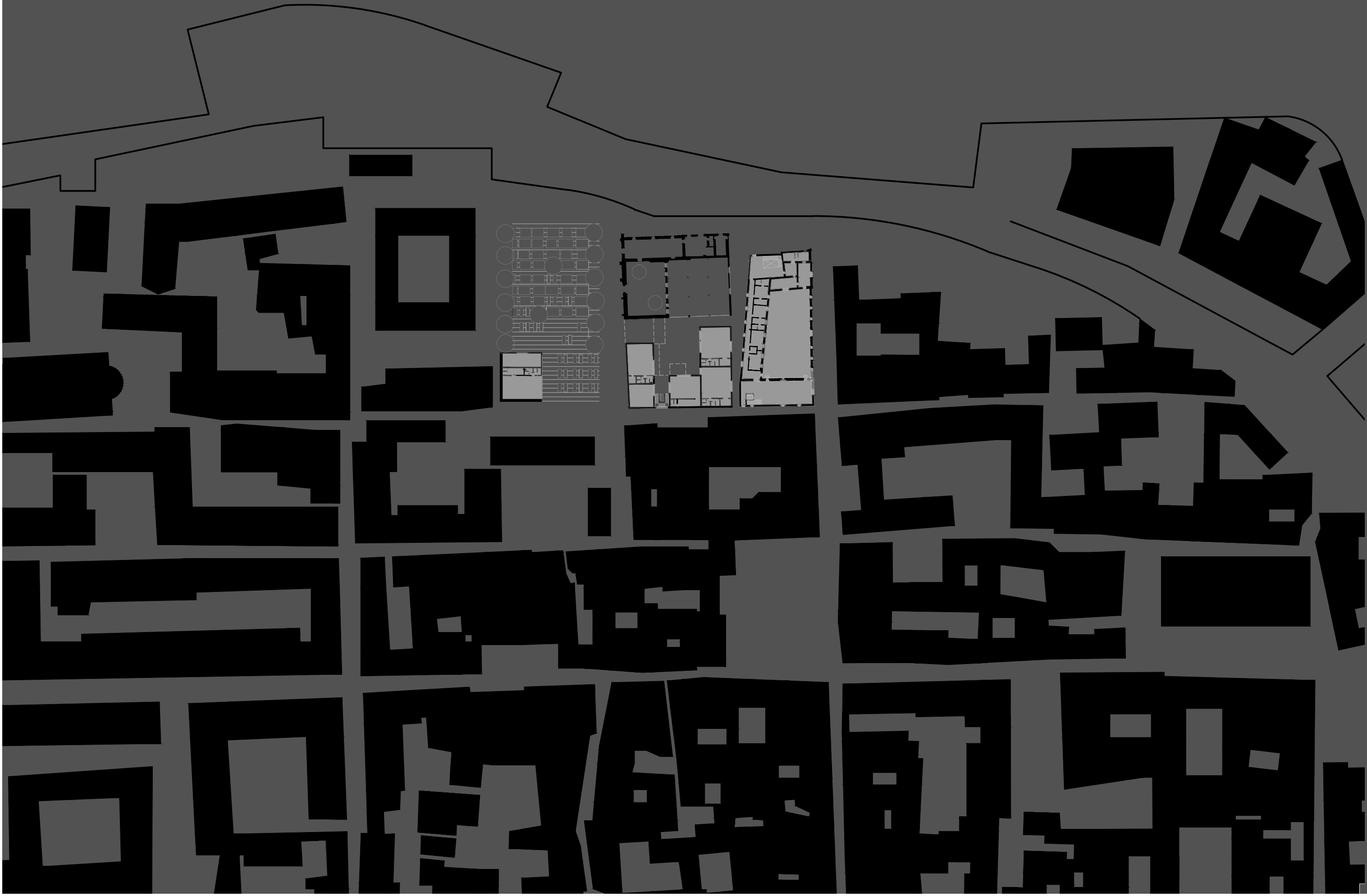
10

2

0

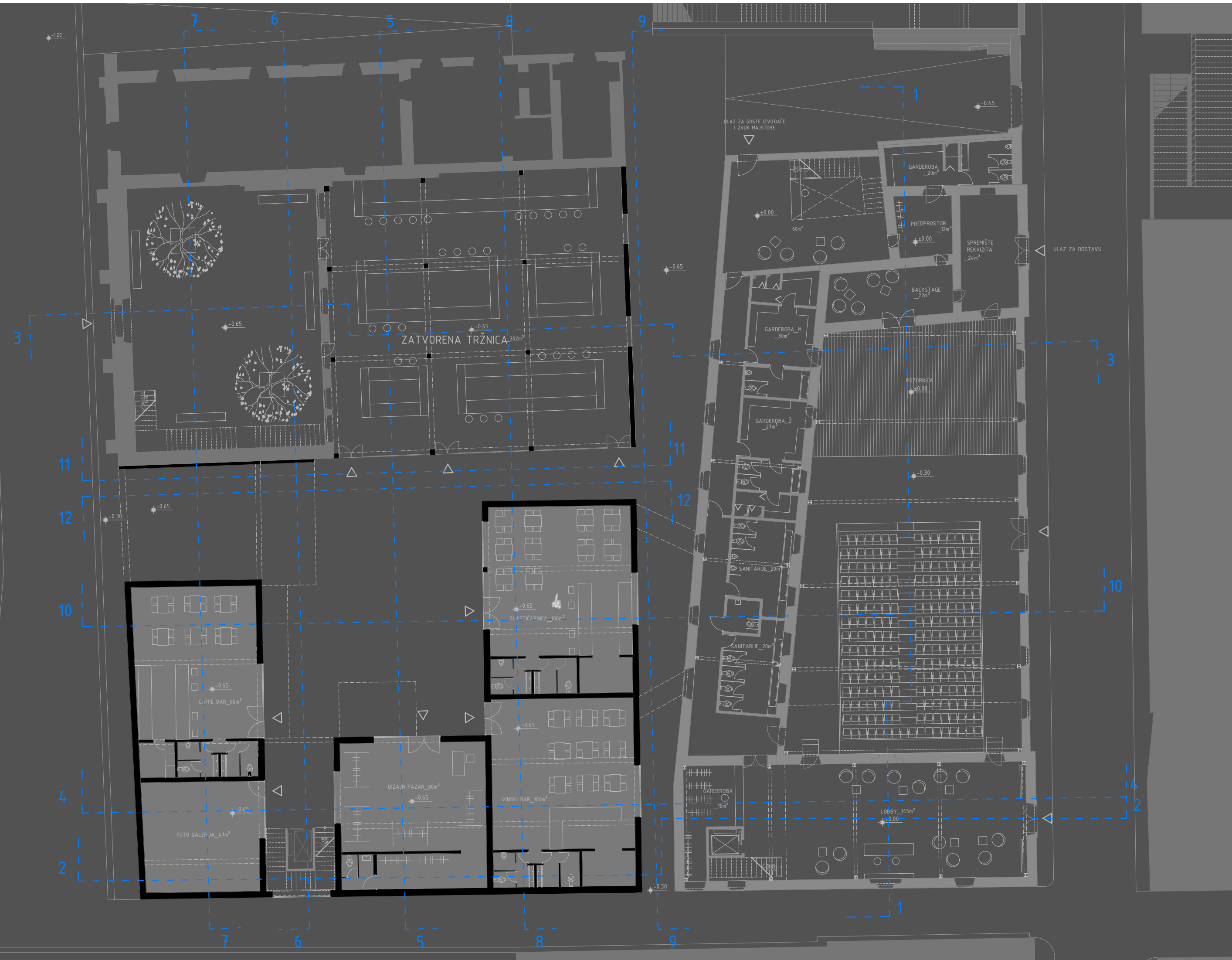
M 1:200

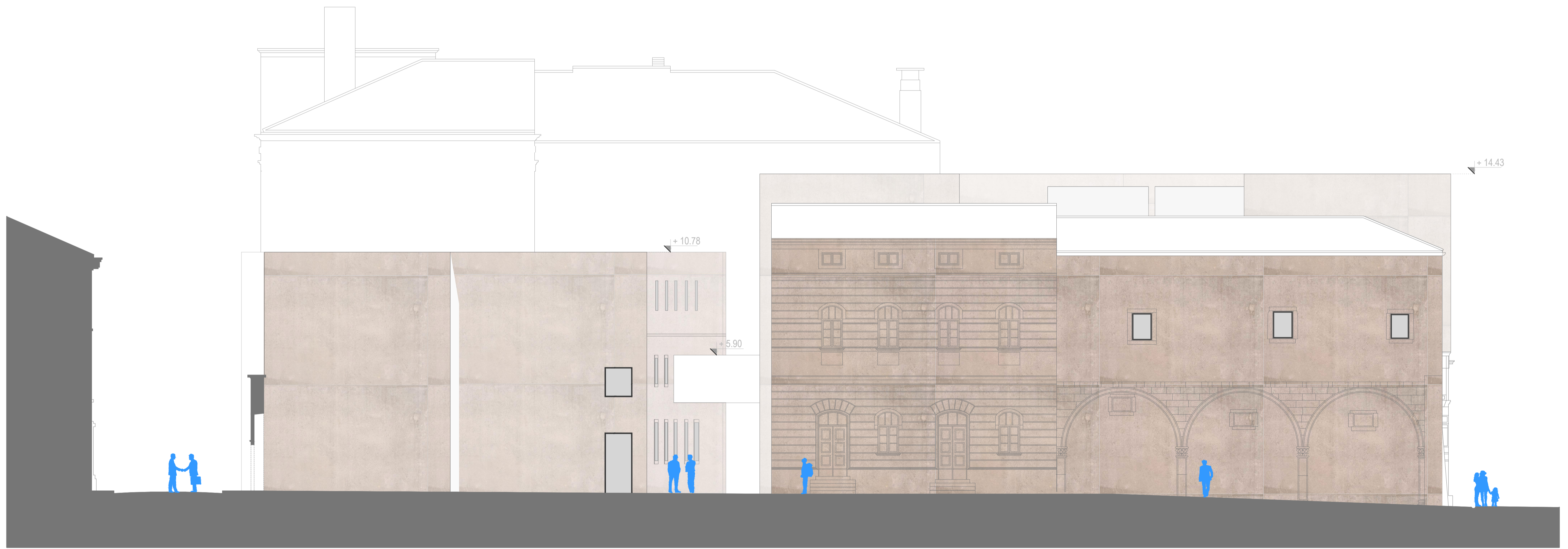
P+4

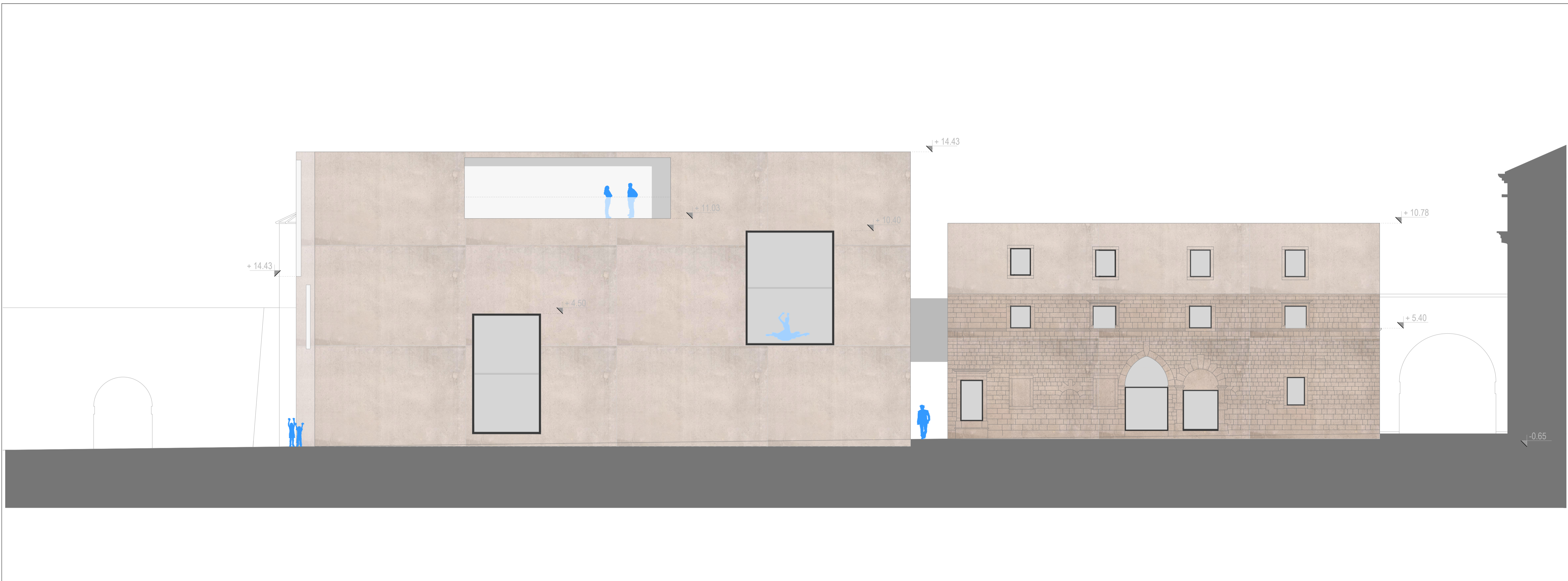
ŠIRA SITUACIJA S PRIZEMLJEM

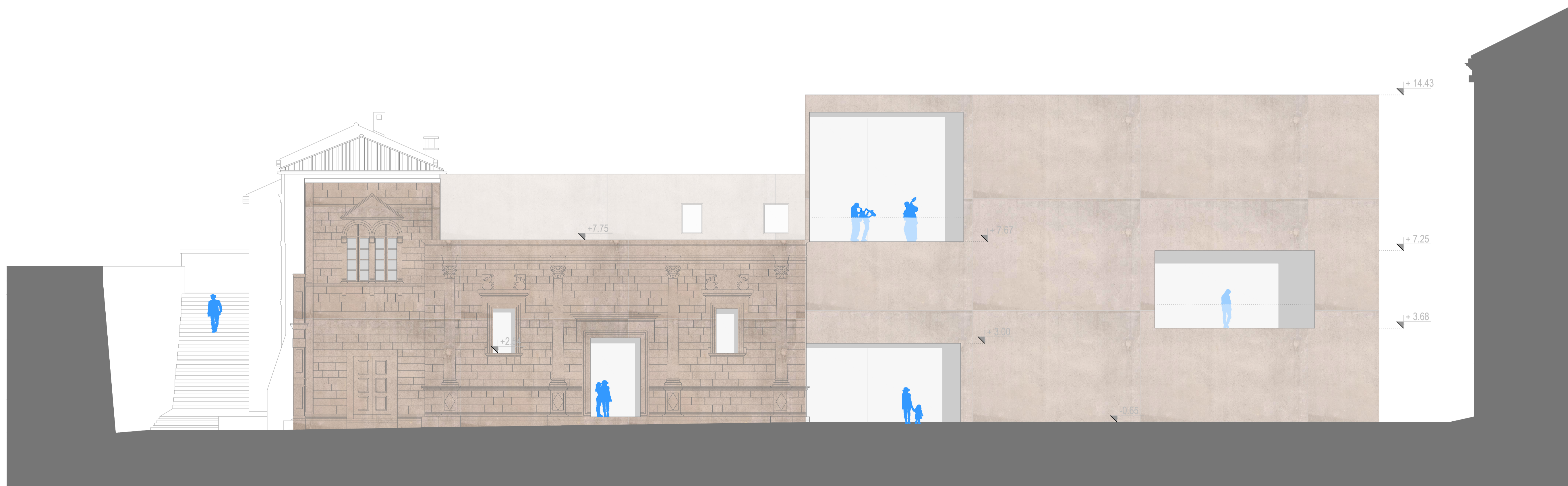
M 1:1000
0 2 10 20
S

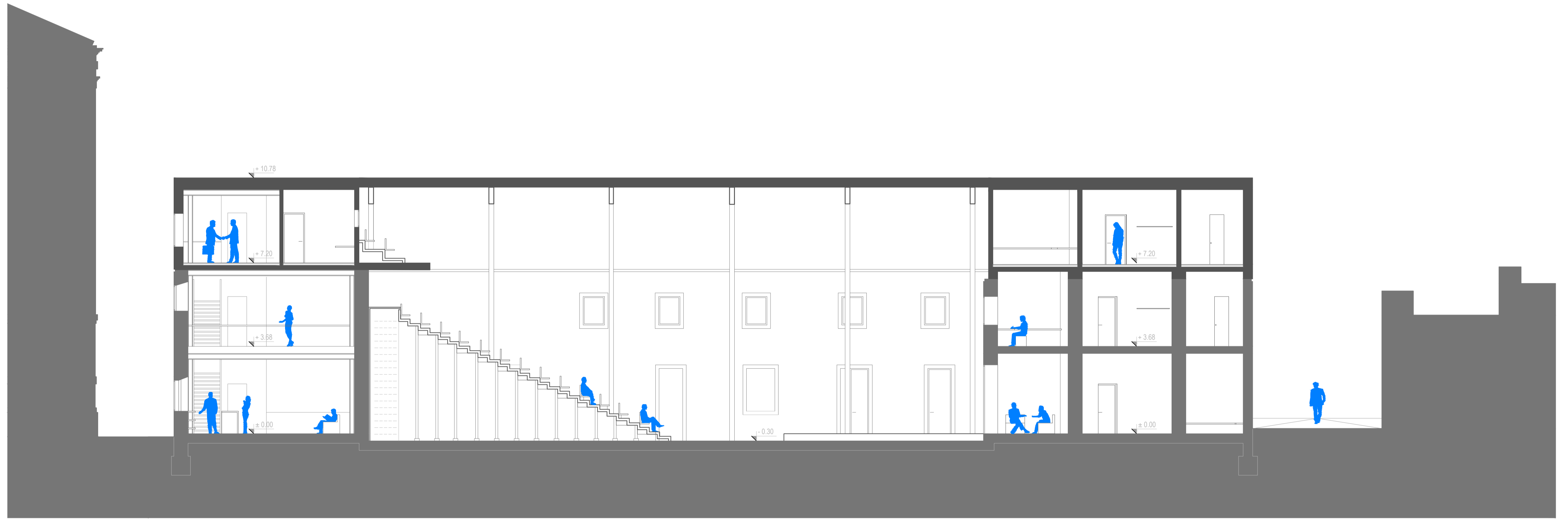

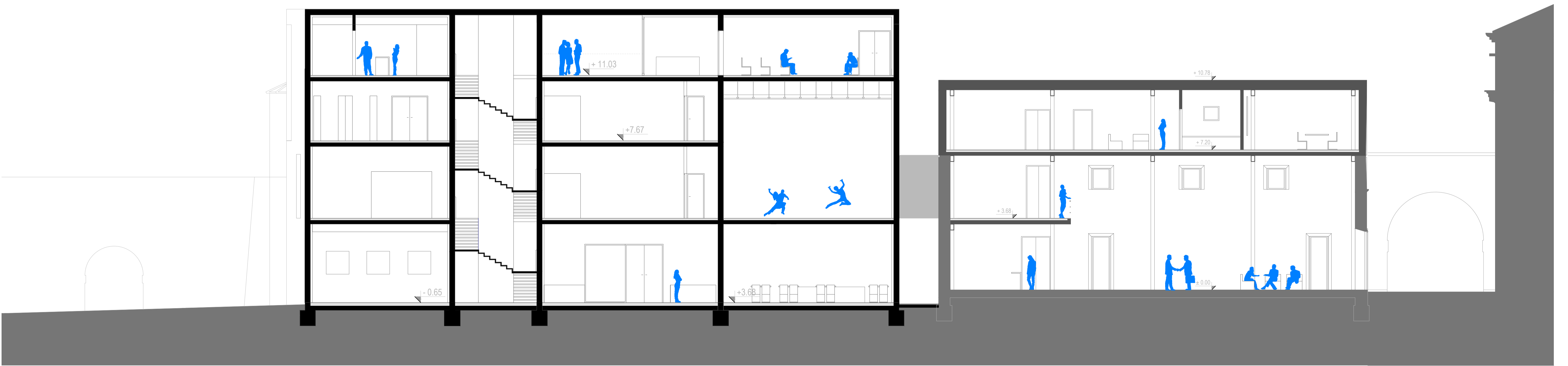

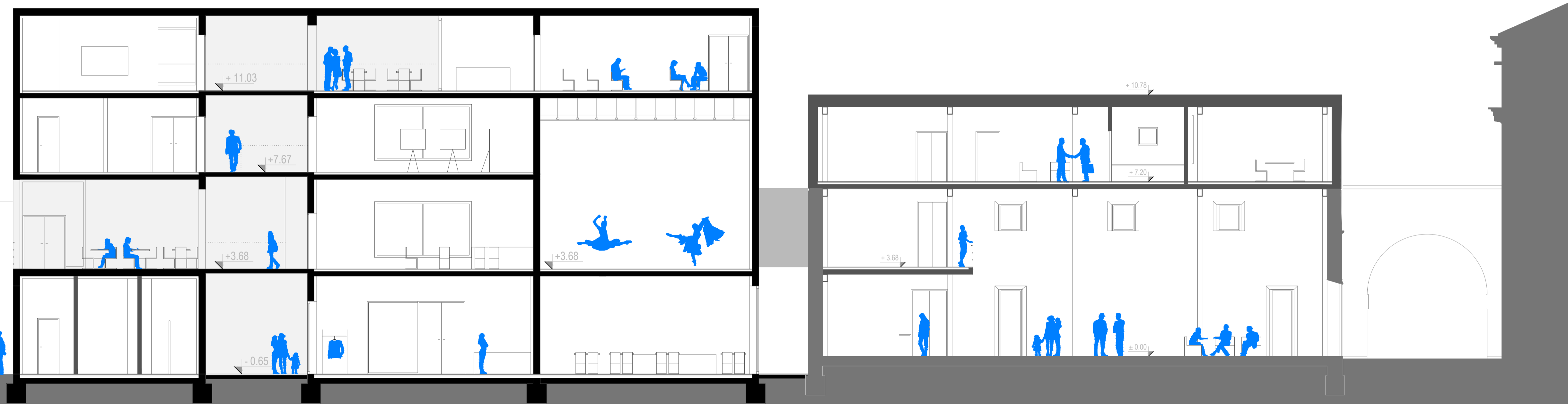

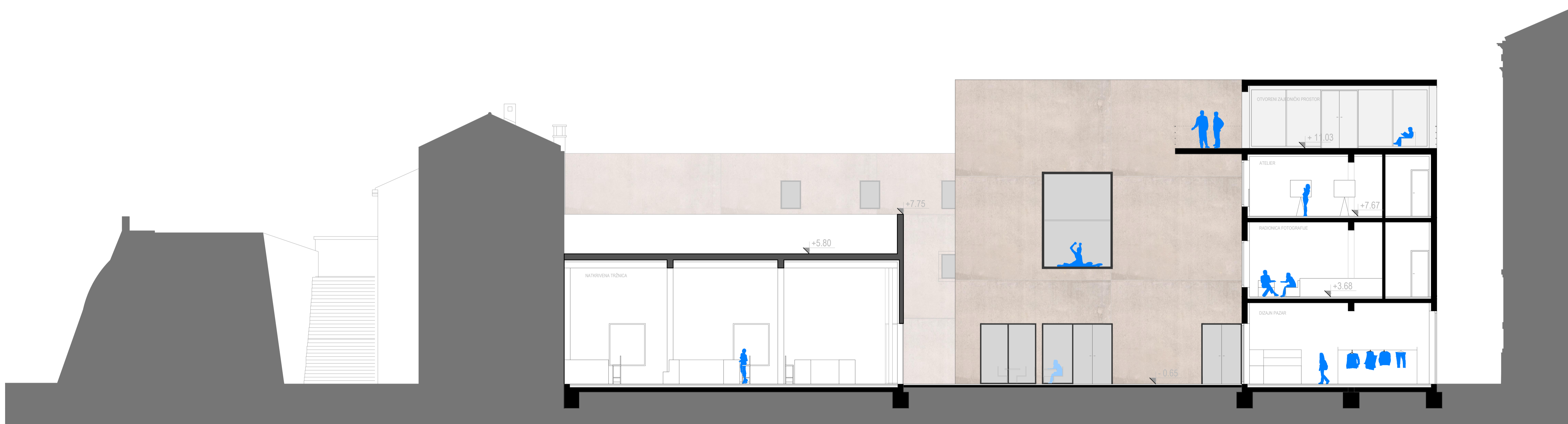

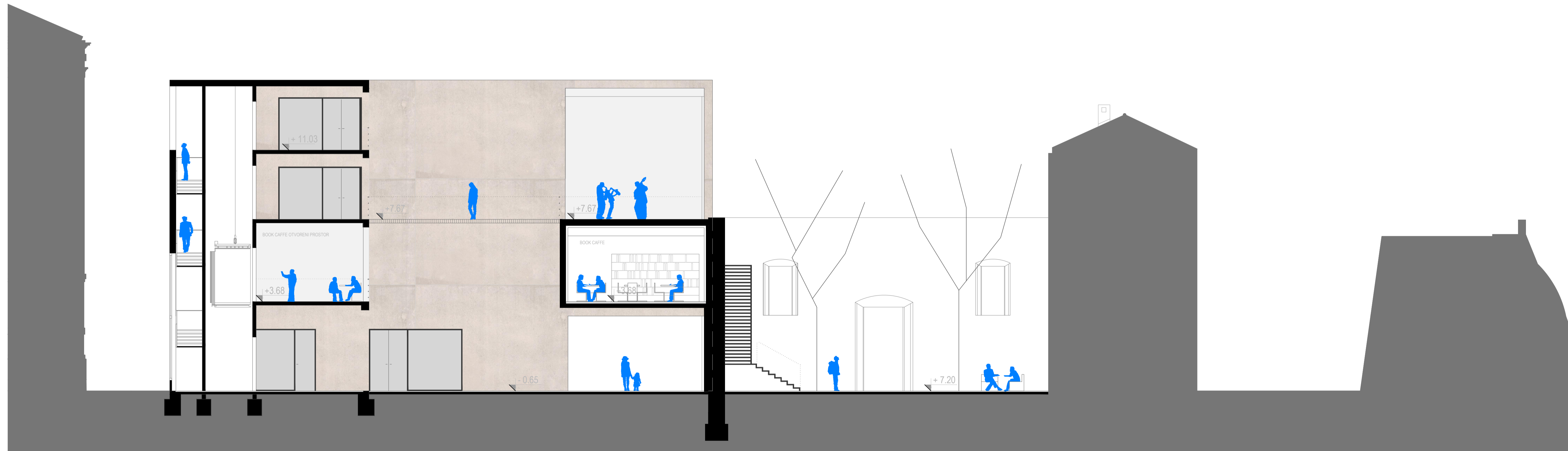

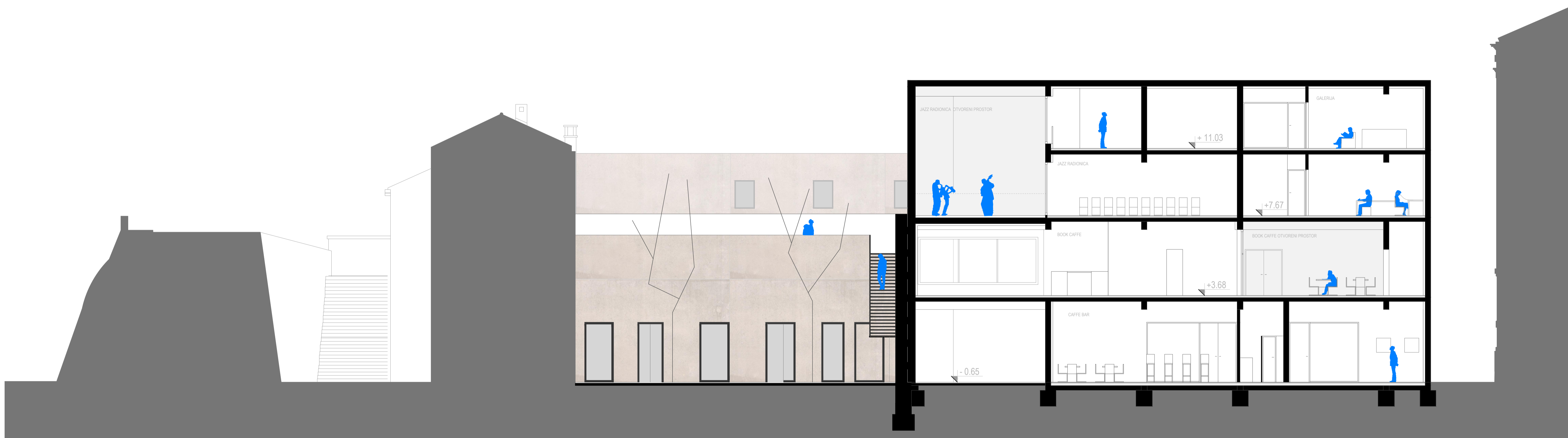

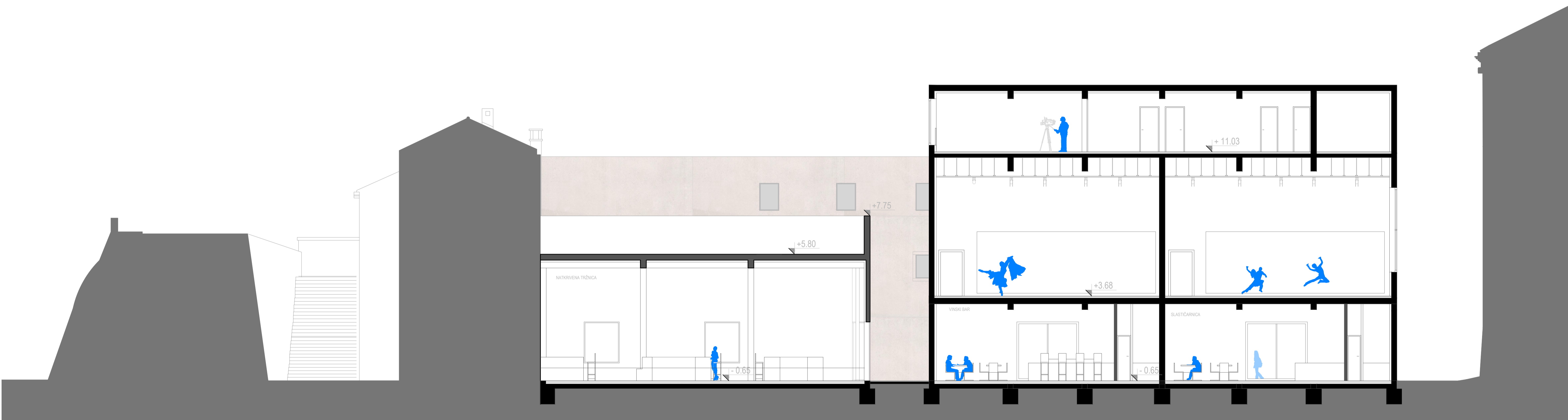

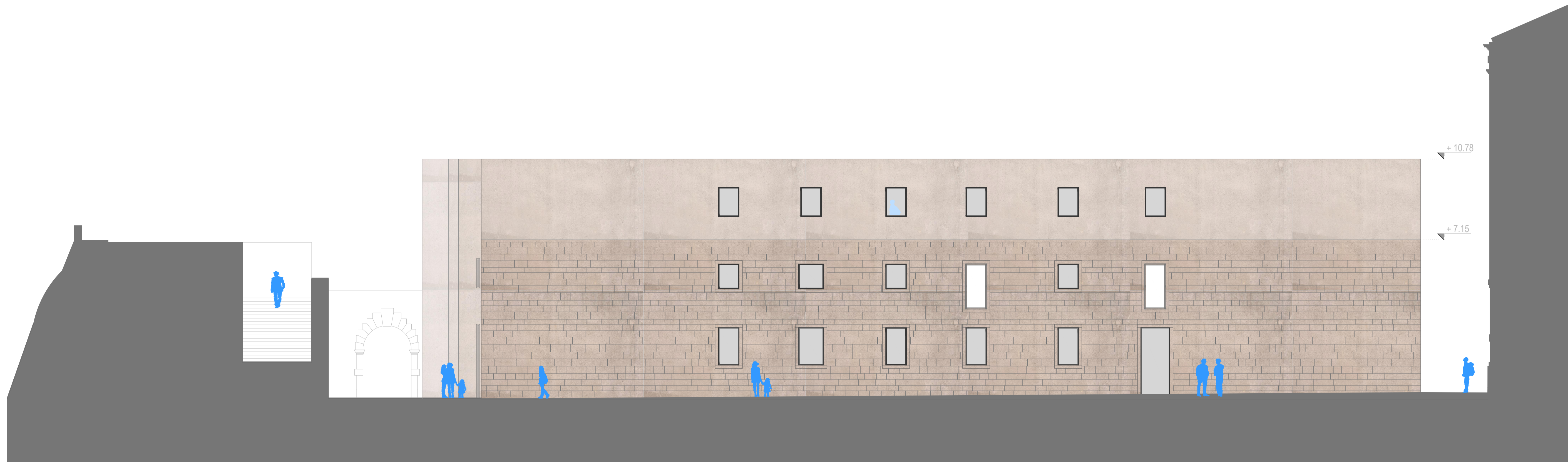

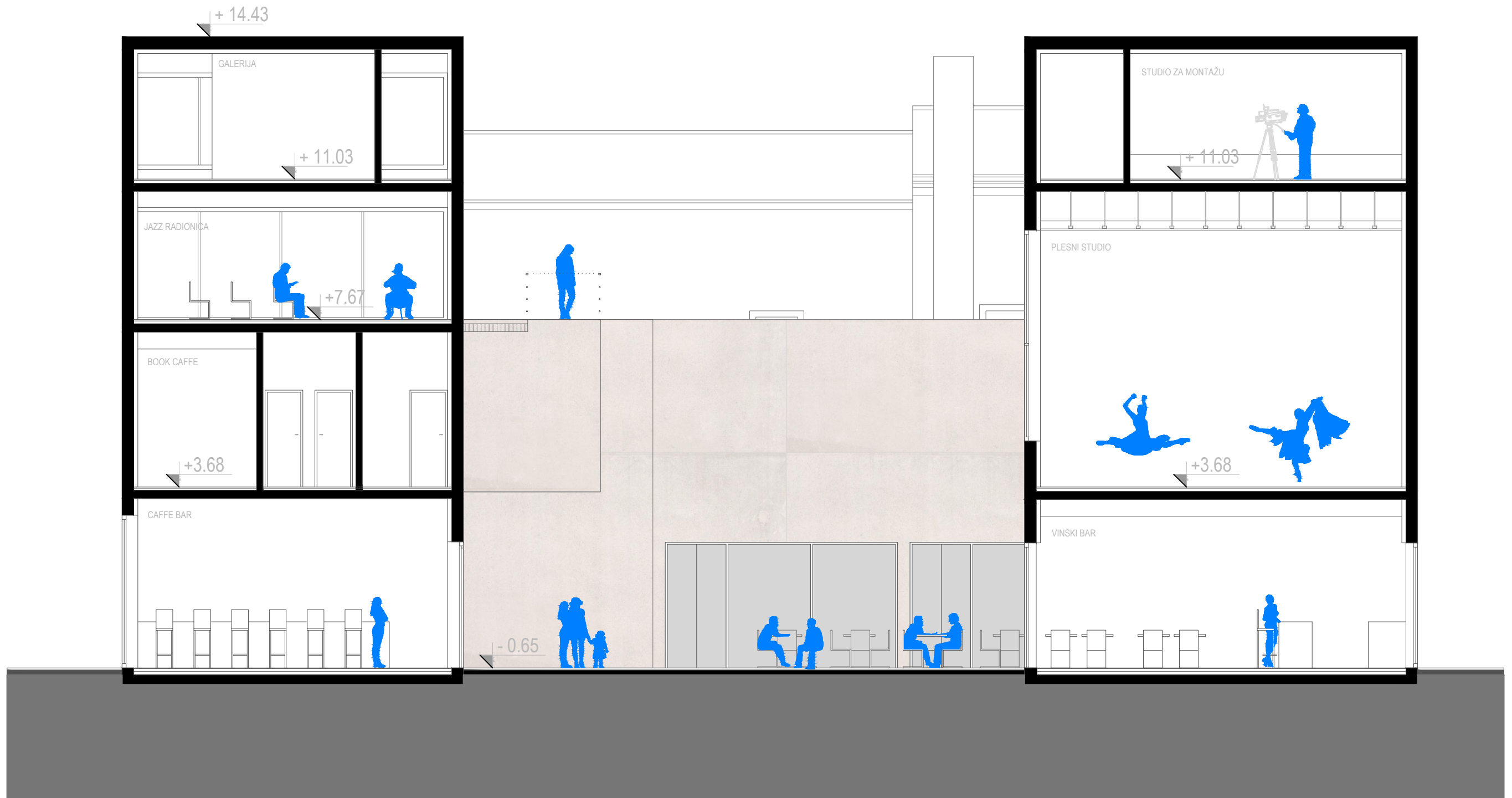

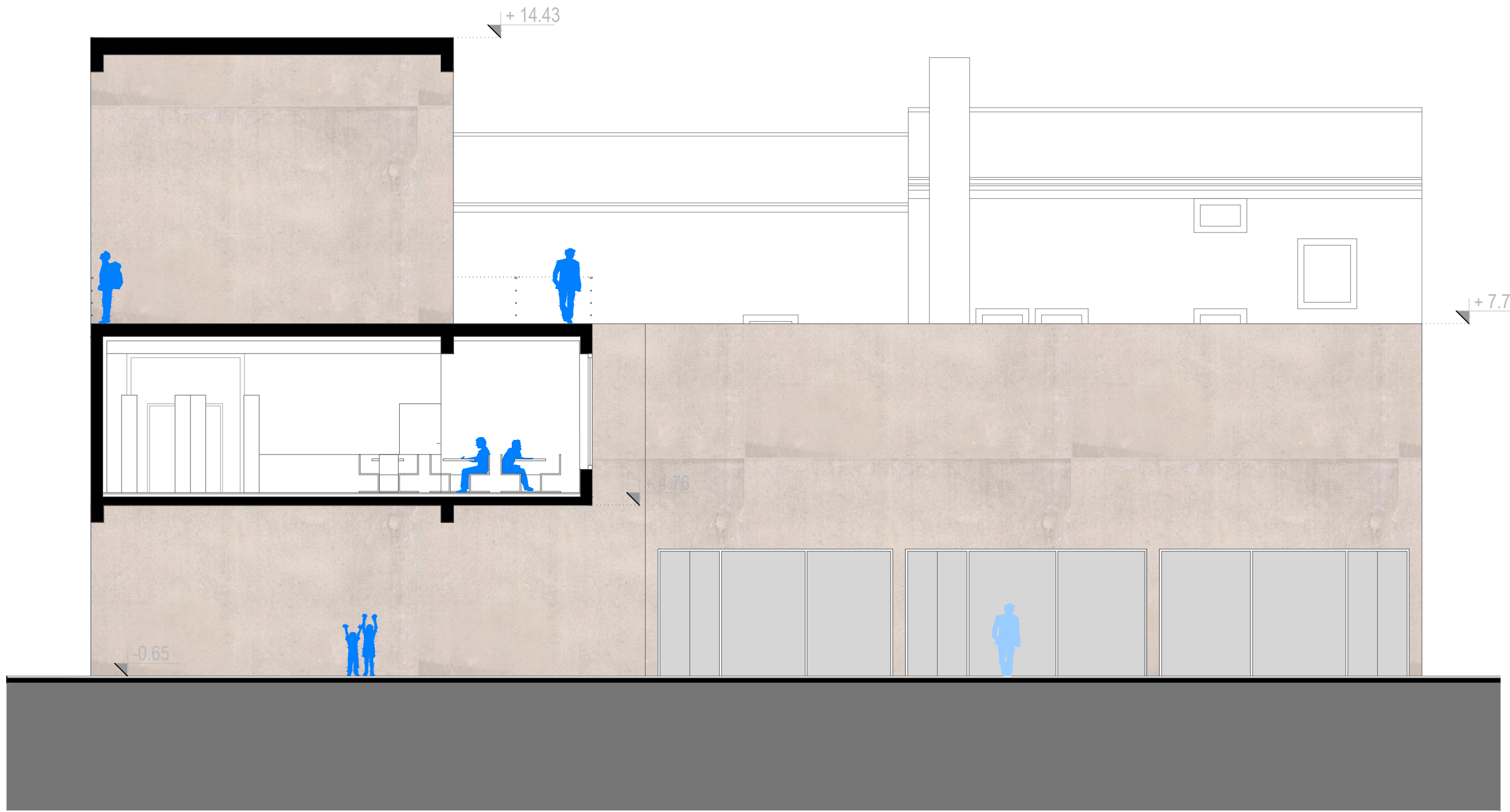

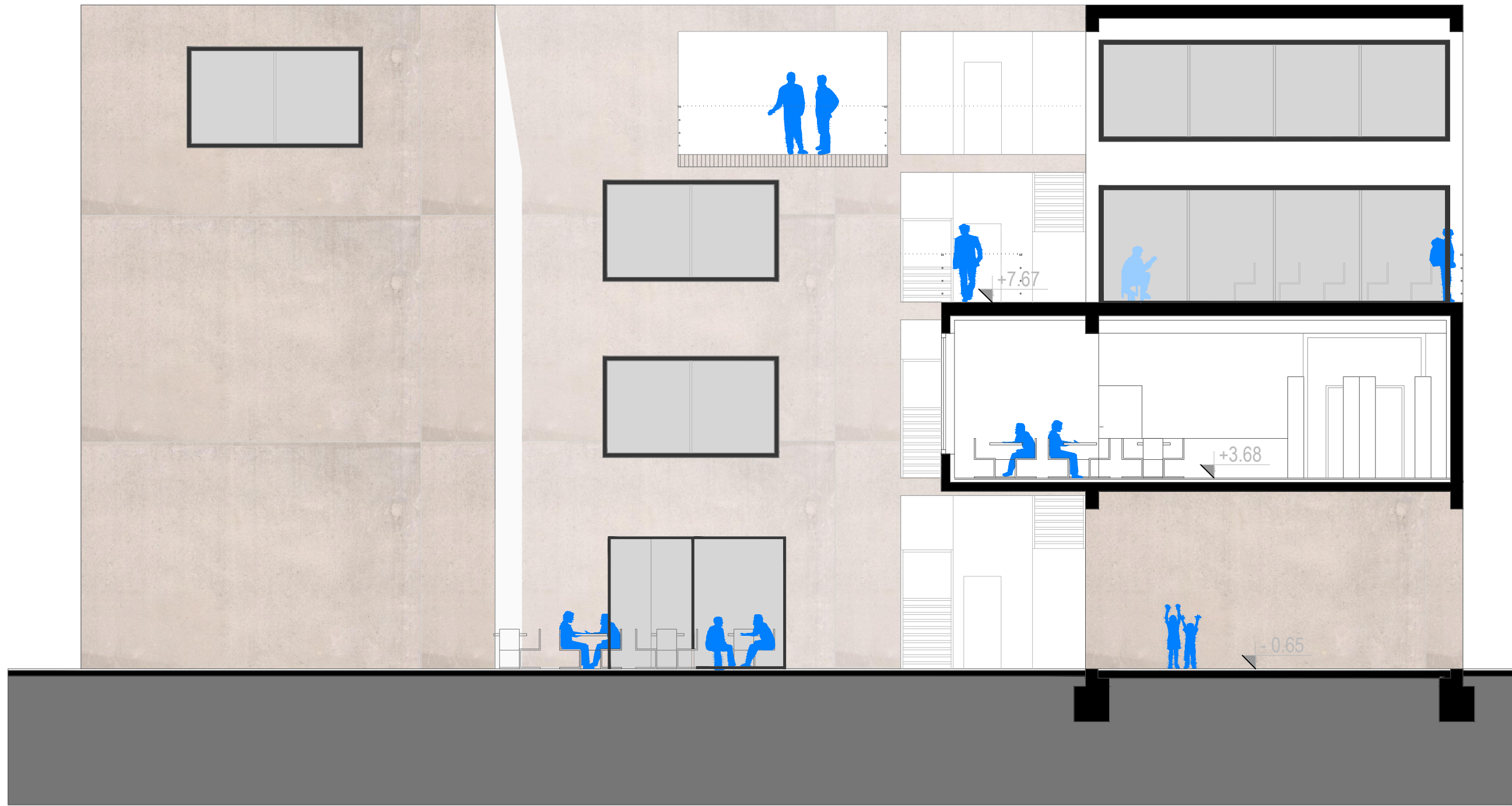

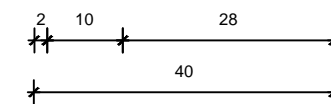
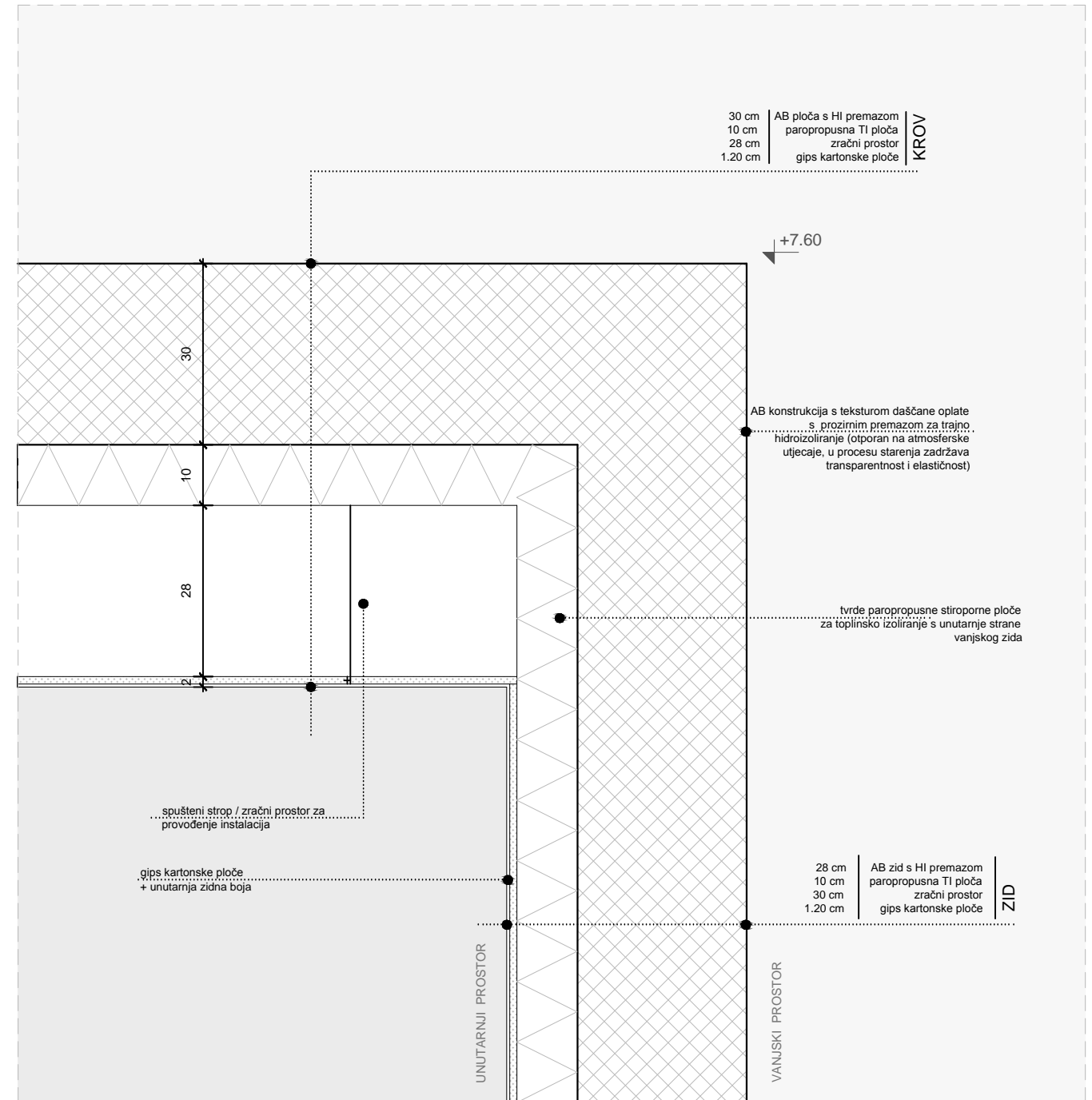
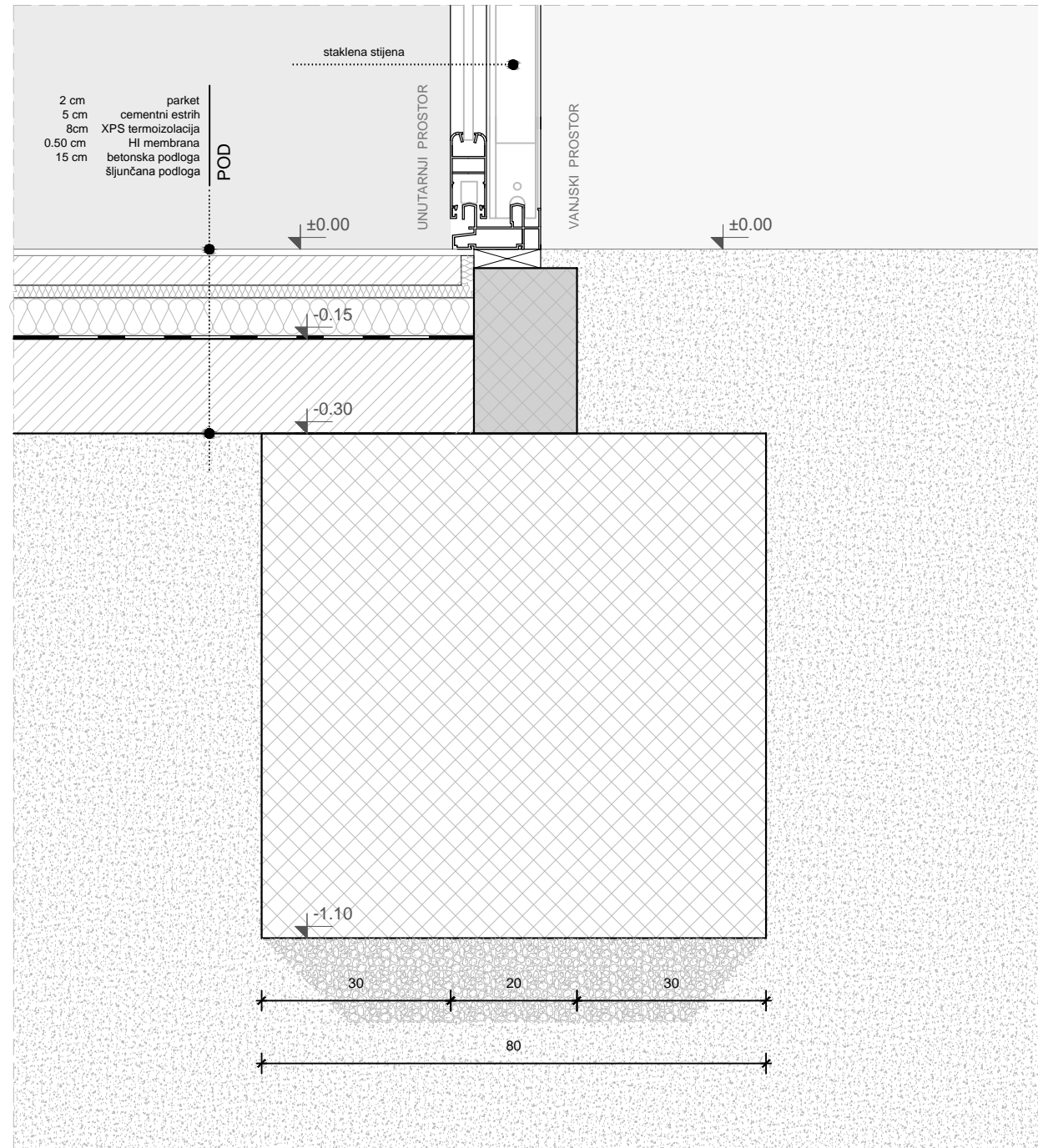

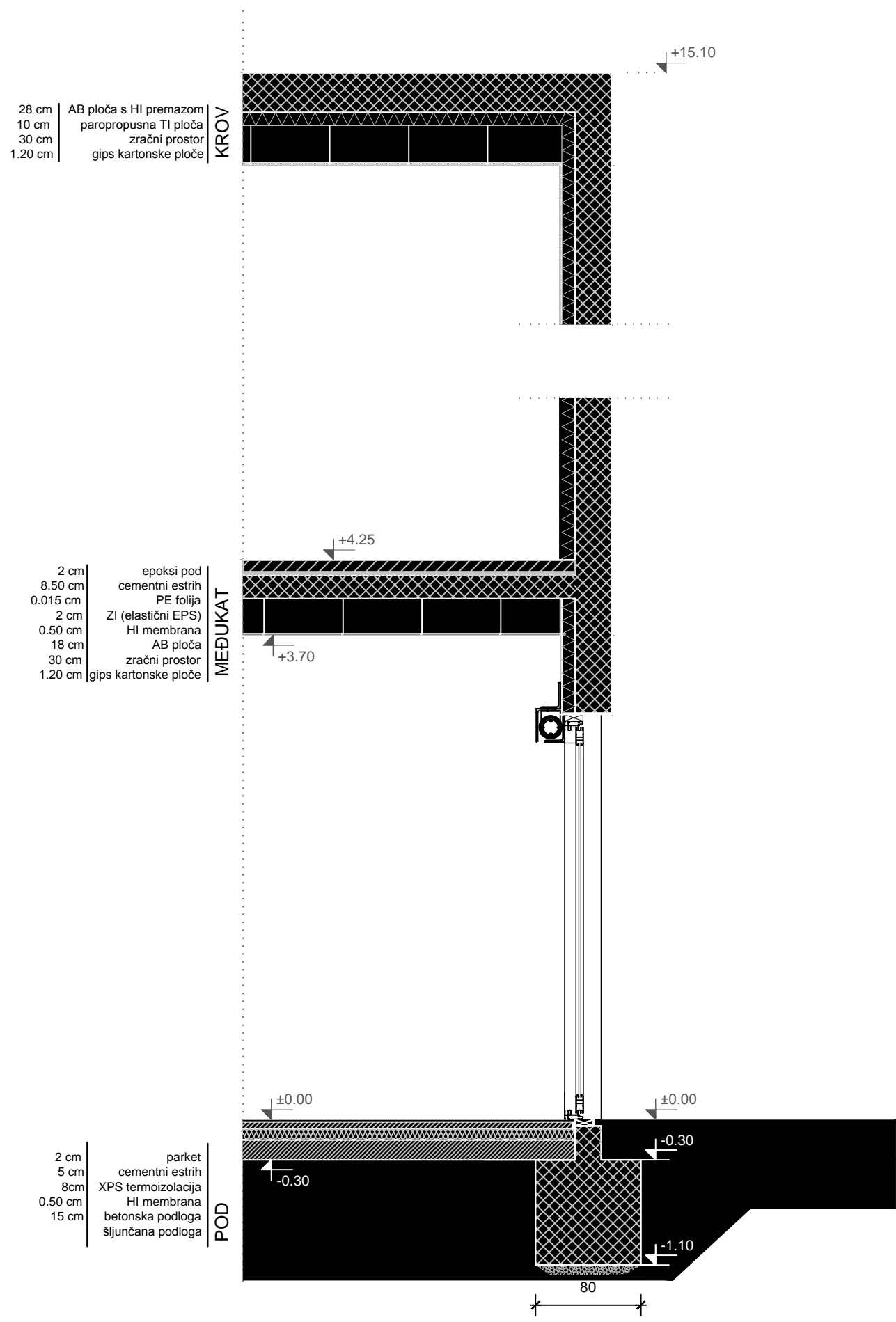

*
ZAHVALE

mentoru Nikoli Popiću, komentorici Katji Marasović;
kolegici Rei Vidović.